

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2015-2017

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vlastimil Litto

Rozhlasový komentátor Jan Petránek, osudy, názory, dílo

Praha 2017

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Hugo Schreiber

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES

2015-2017

DIPLOMA THESIS

Vlastimil Litto

Radio commentator John Petránek, life stories, opinions, work

Prague 2017

Diploma Thesis Work Supervisor:

PhDr. Hugo Schreiber

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autora

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi s diplomovou prací pomáhali a bez nichž bych práci nedokončil.
Vedoucímu práce PhDr. Hugo Schreberovi za rady a řešení problému tvorby diplomové práce,
Janu Petránkovi za jeho vstřícnost a čas, který mi věnoval.

Anotace

Diplomová práce pojednává o činnosti novináře Jana Petránka a jeho přínosu pro rozhlasovou publicistiku. Zaměřuje se na politicko-společenský život v období druhé poloviny 20. století a jeho proces ve vysílání Československého rozhlasu. Zásadní metodou zpracování odborného textu je historicko-literární. Hlavní témata jsou řazena za sebou, aby přehledně navazovala na jednotlivá pracovní období Jana Petránka. Od životopisu, nástupu do práce v Československém rozhlasu v roce 1951, zahraniční mise a jeho pracovní činnost v období Pražského jara 1968 a propuštění z rozhlasu. Popsána je i jeho novinářská práce po roce 1989.

Klíčová slova

Jan Petránek, komentátor, publicista, reportér, rozhlas, Sovětský svaz, Srpen 1968.

Annotation

This Master's thesis describes the activity of the reporter Jan Petranek and his contribution to the radio journalism. It targets his social-political life in the second half of the twentieth century and the era of broadcasting in the Czechoslovakian Radio. The major method used by preparing this document is historical-literal. The main topics are in the time order, so they all connect every individual work period of Jan Petranek – from his resume, hiring at the Czechoslovakian Radio in 1951, abroad missions and his work activity during the Prague Spring in 1968 and firing from the radio. His news reporter activity is described below after 1989.

Keywords

August 1968, Jan Petránek, host, publicist, reporter, radio, Soviet Union.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 HISTORIE ROZHLASOVÉHO VYSÍLÁNÍ.....	10
1.1 Vznik rozhlasu	10
1.2 Počátky rozhlasového vysílání u nás	11
1.3 Rozhlas za Protektorátu Čechy a Morava.....	13
1.4 Rozhlas v letech 1948-1989.....	13
1.4.1 Politická a společenská situace v 50. letech 20. století	13
2 PRAŽSKÉ JARO A SRPEN 1968 V ROZHLASE.....	17
2.1 Srpnové události roku 1968	17
2.2 Den 21. srpen 1968 v rozhlase.....	18
2.3 Demonstrace v Československu v srpnu 1969	20
2.4 Normalizace v Československu	22
3 ROZHLAS - CENZURA, ŘÍDÍCÍ STRUKTURA	26
3.1 Cenzura	26
3.2 Řídící struktura	28
3.3 Normalizace v rozhlase a personální čistky.....	29
4 ROZHLASOVÉ STANICE V ROCE 2000	31
4.1 Vznik nových rozhlasových stanic	31
5 VÝZNAMNÍ KOMENTÁTOŘI ROZHLASU	34
5.1 Významní českoslovenští komentátoři	34
5.2 Významní světoví komentátoři	36
6 PUBLICISTIKA A JEJÍ ŽÁNŘ KOMENTÁŘ.....	37
6.1 Publicistika.....	37
6.2 Komentář	37
7 ŽIVOTOPIS A DÍLO JANA PETRÁNKA.....	39
7.1 Životopis Jana Petráňka	39
7.2 Počátky novinářské práce	41

7.3	Začátky v rozhlase v roce 1951	43
7.4	Pracovní pobyt v Indii 1961 - 1962	45
7.5	Pracovní pobyt v Sovětském svazu 1962 - 1967	47
7.6	Pracovní pobyt v Londýně 1968	49
7.7	Z tvorby Jana Petránka	51
7.7.1	Analýzy po roce 1968	51
7.7.2	Publikační činnost	53
7.7.3	Spolupráce s časopisem Vital	56
7.7.4	Názory na současnou politickou situaci	60
7.7.5	Dílo Jana Petránka - Na co jsem si ještě vzpomněl	75
7.7.6	Ocenění za novinářskou činnost	79
ZÁVĚR		81
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		83
SEZNAM ZKRATEK		92

ÚVOD

Česká žurnalistika od svých počátků vždy měla v každé vývojové etapě mnoho vynikajících osobností, které zejména vytvářeli vztah ke kráse českého jazyka, k dějinám českých zemí. Moderní doba sebou přinesla řadu nových postupů, metod, přičemž stále větší úlohu sehrávaly nové komunikační technologie jako důsledek požadavků na co největší aktuálnost předávaných informací. V posledních desetiletích patří právem mezi nejvýznačnější české novináře Jan Petránek, osobnost, která od jiných novinářů, ale také veřejnosti, získává ke svému jménu řadu upřesňujících informací – nestor českých novinářů, novinářský kmet, legenda české žurnalistiky a další. Právem. Od Petránka by se měli učit zejména mladí novináři, aby poznali, jak odpovědná novinářská práce je. Janu Petránkovi je více než 85 let, a přesto je i v tomto věku panem novinářem, člověkem, který hodně prožil, jeho znalosti a informace jsou bohatou studnicí i dnes. To je také důvodem, proč je práce o něm aktuální.

Objasnění osobní motivace vyplývá z výše uvedených slov. Přes vysoký věk je Petránek neuvěřitelně agilním novinářem, o čemž svědčí jeho neutuchající proud vlastních článků, ale také poskytovaných rozhovorů pro různá média – tištěná, rozhlasová, internetová. Měl by být vzorem pro každého člověka, ne přímo ve smyslu psát a psát, mnoho lidí to tak kvalitně nedokáže, ale umí zvládnout jiné věci a jsou prospěšní. Z tvorby Jana Petránka doslova číší životní moudro, zkušenosti, je kritický, ale kritiku také umí přijímat, je lidský v pravém slova smyslu.

Cílem práce je zhodnotit celoživotní práci a život Jana Petránka, na základě historicko-literární metody také jeho dílo. Protože Jan Petránek začínal jako redaktor rozhlasu a v této oblasti jako novinář pracoval desítky let, je výsledkem literární rešerše literatury dotýkající se vzniku, vývoje Československa ve vypjatých vnitropolitických situacích, které měly vliv na složení kolektivů redaktorů. Při psaní diplomové práce se autor obrátil s žádostí o spolupráci na Jana Petránka, který mu ochotně vyhověl. Spolupráce s Janem Petránkem obohatila rozhled autora, který se nedíval jen na počet napsaných příspěvků, ale hledal v nich poučení i pro další život.

1 HISTORIE ROZHLASOVÉHO VYSÍLÁNÍ

Rozvoj komunikačních technologií v posledních letech výrazně změnil pohled na možnosti informování čtenářů, posluchačů a diváků o událostech doma a v zahraničí. Rozhlasové médium již nepatří mezi nejvýznamnější informační média. V době internetu a jiných moderních technologií na tom není nic neobvyklého. Byly však časy, kdy mělo hlavní význam. Stačí si jen vzpomenout na naše dějiny a období První republiky. Jak vůbec vznikl rozhlas a jakým způsobem se šířil? Jaké vypadaly dějiny rozhlasu u nás? To jsou jen některé otázky, na něž bude hledána v této práci odpověď.

1.1 VZNIK ROZHLASU

Samotný začátek rozhlasového vysílání je spojen s celou řadou zajímavých vynálezů. Již v průběhu roku 1873 James C. Maxwell přišel na možnost šíření elektromagnetického signálu v prostoru bez pomoci drátů. Na významný objev později navázal Heinrich Hertz. Došel k závěru, že pro přenos signálu je možné využít rádiové vlny. Paradoxní je, že Hertz zastával názor, že rádiové vlny nebude možné nikdy využít jako formu komunikačního prostředku. Na jeho myšlenky navázal G. Marconi, který roku 1886 provedl úspěšný přenos signálu na dvě míle. Nepřekvapí, že ke zrodu rádia výrazně přispěl legendární vynálezce Thomas Alva Edison, který roku 1877 přišel s novým prototypem fonografu. Bez těchto objevů by nebylo rádia. Za otce rádiové technologie může být proto považován Nikola Tesla, jenž v průběhu roku 1891 začal s výzkumem na sestrojení rádia. Trvalo to ani dva roky a americké Missouri bylo svědkem jeho ukázky bezdrátového systému. Za pouhé dva roky později představil podobný systém již zmiňovaný Marconi, který dokázal přenést signál po velmi dlouhé trase.¹ Celá dvě desetiletí trvalo, než byl uskutečněn první transfer lidského hlasu. Byl to Reginald A. Fessenden, jenž koncem roku 1906 vysílal ze své laboratoře prostřednictvím mikrofону. Využil při tom turbínový vysílač značných rozměrů. Lee De Forrest následně vynalezl malou elektronku, což znamenalo substituci elektromechanického přenosu elektrickým přenosem. Tito dva Američané měli zásadní podíl na tom, že se rádiové vysílání zpřístupnilo pro širokou veřejnost.² Zásadním

¹ REIFOVÁ, I. *Slovník mediální komunikace*, 1. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 217. ISBN 80-7178-926-7.

² Tamtéž, s. 217

mezníkem byl první rozhlasový přenos vysílaný z Metropolitní opery v New Yorku roku 1910. Vypukla první světová válka a byly to USA, které v rádiovém vysílání našly celou řadu předností. Námořnictvo dále zdokonalovalo možnosti rádia. USA se staly hegemonem v rodícím se rádiovém průmyslu a ani po skončení první světové války se jim příliš nechtělo se této pozice vzdát ve prospěch soukromých subjektů.

V roce 1920 obdržel licenci, která mu dovolovala provozovat rádiovou stanici v Pittsburghu, Frank Conrad. Stanice KDKA přišla roku 1920 s pravidelným programem vysílání. První reportáž se zabírala americkými prezidentskými volbami. V průběhu následujícího roku byly uvedeny do provozu také další vysílače. Program rozhlasových vysílání doznával postupných změn. Objevovalo se nejen zpravodajství, ale také rozličná hudba či bohoslužby.³ Radiokomunikační technologie se rychlým tempem dále šířily do světa. První evropskou zemí s pravidelným rozhlasovým vysíláním se stala Velká Británie, v roce 1922. Zde si po dlouhý čas udržely majoritní postavení veřejnoprávní rozhlasové stanice, z nichž zaujímá čelní místo BBC. Rozvoj komerčních stanic přišel v této zemi až v šedesátých letech dvacátého století.⁴

1.2 POČÁTKY ROZHLASOVÉHO VYSÍLÁNÍ U NÁS

Československo se mohlo pochlubit tím, že nasměrovalo telegrafii a telefonii cestou elektronkových vysílačů. Už v průběhu roku 1918 byla založena první radiostanice na Petříně. Během října 1920 posléze došlo k dalšímu pokusu, jenž již nesl ve svém přenosu slova a hudbu. Postupně byly zakládány další vysílače, takže vznikla také potřeba novým způsobem řídit vysílání. V zákonu č. 60 o telegrafech z roku 1923 bylo stanoveno, že provozování telegrafů je „výhradní a výsostné právo státu (státní monopol). Pod pojem telegraf byl také zahrnut radiotelegraf a radiotelefon (§ 2).“⁵

V květnu 1923 ve 20 hodin a 15 minut bylo započato s pravidelným rozhlasovým vysíláním u nás.⁶ První vysílání probíhalo ze skautského stanu v pražských Kbعلích.

³ DEFLEUR, M., L., BALL-ROKEACH, S., J. *Teorie masové komunikace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996, s. 98-121. ISBN 80-71-84-099-8.

⁴ Tamtéž, s. 98-121

⁵ KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2003, s. 10. ISBN 80-246-0632-1.

⁶ KOHOUT, J. *Veřejné mínění, image a metody public relations*, 1. vyd. Praha: Management Press, 1999 s. 105. ISBN 80-7261-006-6.

Bylo nejprve omezeno na jednu hodinu denně. Zpravodajství i hudba byly vysílány živě. Jako první obdržel od ministerstva vnitra koncesi Radiojournal. Tomu se však jen stěží dařilo hledat koncesionáře a také kapitál nutný k vysílání. Situace se zlepšila až v okamžiku, kdy získal hlavní podíl v Radiojournalu stát.⁷ Studio Radiojournalu ve Kbelích disponovalo pouze provizorní technikou, jež byla primárně určena pro letový provoz. Programové bloky byly v této době vždy uvedeny členy orchestru Sanssouci pod vedením ing. Eduarda Svobody. Radiojournal se však hned od počátku zmítal na pokraji bankrotu a musel dokonce prodávat rozhlasovou techniku, aby se udržel. Od roku 1924 je zahájeno vysílání z pražských Strašnic, přičemž současně probíhá modernizace vysílače ve Kbelích. Nakonec se většinového podílu ve firmě ujal stát. Zhruba ve stejné době začal mizet ze slovníku i pojem radiofonie, jenž byl nahrazen termínem rozhlas. Kromě zpravodajských relací se ve vysílání objevují i pořady pro děti a sportovní přenosy, což vede k tomu, že je rozhlas stále více rozuměn jako prostředek masové komunikace.⁸ Jako první nahrávací médium používal Radiojournal voskové kotouče, a to od roku 1930. Ty však byly schopny zachytit nejvýše pět minut záznamu a mohly být využity jen dvakrát. Již roku 1932 byly tyto kotouče nahrazeny fóliemi z tvrzené želatiny. Bohužel i tato technologie nebyla trvanlivá. Škodila jí především vlhkost. Čtecí hlava navíc často vylétávala z drážek pryč. Roku 1935 byl jako záznamové médium použit ocelový pás. Rok 1938 přinesl i možnost záznamu optikou. Záznam byl ukládán na celuloidový filmový pás, jenž dovolil vysokou kvalitu, stálost zvuku a bylo možné jej stříhat. Radiojournal v průběhu této doby obohacoval svoje vysílání o různé přenosy ze zahraničí. Po zrodu Protektorátu však bylo zahraniční rádiové vysílání u nás zakázáno.⁹

⁷ KOHOUT, J. *Veřejné mínění, image a metody public relations*, 1. vyd. Praha: Management Press, 1999 s. 105. ISBN 80-7261-006-6.

⁸ ČÁBELOVÁ, L. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, s. 43. ISBN 80-246-0624.

⁹ HUBIČKA, J. *Zvuk se nahrával i na rentgenové snímky*. [online]. 6. 10. 2010. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/archiv/technika/_zprava/zvuk-se-nahraval-i-na-rentgenove-snimky--794302

1.3 ROZHLAS ZA PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA

Již jen ztrátou území přišel rozhlas o zhruba 370 000 posluchačů. Právě z něho se posluchači mohli dovědět o průběhu mnichovské schůzky, vyslechnout v něm abdikací projev prezidenta z Hradu. V polovině března roku 1939 Němci obsadili vysílač v Brně a začali vysílat německy. Za války muselo být vše, co mělo být ve vysílání, předloženo k souhlasu německé radě, jež to musela schválit a opatřit razítkem. V roce 1940 a také, v pozdější době byl rozhlas využíván jako propagační prostředek Velkoněmecké říše, což se mělo v budoucnu opakovat. V průběhu roku 1941 dokonce tajná státní policie zabavovala rozhlasové přijímače českého obyvatelstva, čímž sledovala cíl zabránit kontaktu mezi českým obyvatelstvem a západními státy. Roku 1943 dokonce tehdejší německý ředitel rozhlasu nechal zformovat síť rušičů zahraničního vysílání, protože zabavování rádiových přijímačů bylo vyhodnoceno jako nedostatečné opatření. Významnou úlohu sehrál rozhlas během osvobození a také těsně po válce. Byly v něm vysílány vzkazy rodinám, osvobozeným vězňům i rozličné výzvy posluchačům.¹⁰

1.4 ROZHLAS V LETECH 1948-1989

1.4.1 POLITICKÁ A SPOLEČENSKÁ SITUACE V 50. LETECH 20. STOLETÍ

Aby mohla být smysluplně vysvětlena situace, která vládla v Československu v roce 1950, je nutné uvést důležité předcházející události, které utvářeli 50. léta takové, jaké byly. Jak uvádí server Totalita, že padesátá léta 20. století začal pro Českou republiku již v únoru 1948, tehdy se komunisté chopili moci. Komunistická vláda tím zaznamenala dosažení a upevnění své mocenské stability na dlouhou dobu. Právě proto, tato kapitola obsahuje i události, které se váží k událostem února 1948.¹¹ V poválečném období panovala v Československé republice určitá nestabilita a nejistota. Lidé vyhledávali změnu a jistotu a na základě toho došlo po volbách v roce 1946 k velké politické změně. Dne 26. května 1946 se v Československé republice konaly první poválečné a na dlouhou dobu poslední demokratické parlamentní volby. Komunistická strana v nich získala 40 % hlasů a poprvé v historii Československé republiky se dostali

¹⁰ ČÁBELOVÁ, L. *Dějiny českých médií v datech*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, s. 33-66. ISBN 80-246-0624-0.

¹¹ TOMEK, P. *Československá společnost v 50. letech*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/50/50.php>

do vlády. V den parlamentních voleb otisklo Rudé právo program komunistické strany, a v něm ostře napadlo své partnery v Národní frontě, tedy národní socialisty a lidovce. Na titulní straně přetisklo článek z moskevské Pravdy.¹² V pondělí 27. května oznámilo Rudé právo palcovými titulky: „*Komunisté vedoucí silou národa.*“ Výsledky těchto voleb tedy byly zveřejněny, stalo se tak poprvé a naposledy, v žádné z následujících statistických ročenek vydané za vlády komunistů nenajdeme absolutní čísla o účasti.¹³

V únoru 1948 pak došlo k tzv. *únorovému puči*, kdy se moci chopili komunisté. Následovala pak kolektivizace a fakticky byli vlastníci půdy i živností zbavováni majetku. Rozběhla se kola politických procesů a zavládl strach ze Státní bezpečnosti. V závěru této fáze došlo i na vlastní straníky, kteří se stali obětí revoluce. Všechny tyto kroky byly prý v zájmu společnosti, a tak začala nadšená budovatelská éra. Propukla naplno v roce 1950. Situace se projevila v armádě. Zásadním zlomem pro československou armádu byl komunistický převrat v únoru 1948. Do něj se čs. branná moc nezapojila a zůstala neutrální. Ovšem již v březnu a dubnu muselo její řady opustit 27 generálů a dalších 813 vysokých důstojníků. Následná vlna čistek ve velitelském sboru zasáhla všechny jeho skupiny (vojáky ze Západu, z Východu, z domácího vojska, odbojáře i „*španěláky*“). V letech 1948 až 1953 bylo z celkového počtu více než 13 000 příslušníků velitelského sboru skoro 4 000 důstojníků propuštěno z politických důvodů, takřka 1 000 odsouzeno k vysokým trestům odnětí svobody, 28 popraveno na základě vykonstruovaných soudních procesů, téměř 500 odesláno do táborů nucené práce a 2 500 vystěhováno do příkázaných míst. Perzekuce nezasáhla jenom vojáky z povolání, postihla i vojáky v základní službě. Politicky nespolehliví, tzv. *éčkaři*, vykonávali vojenskou základní službu beze zbraně u pomocných technických praporů, často v nevyhovujících a životu nebezpečných podmínkách. Začalo pronásledování církve. Komunistická strana se na boj s církví dlouhodobě připravovala. Je nepochybné, že základní představy o vyřešení náboženských problémů měli vůdci komunistů mnohem dříve, než Klement Gottwald vyhlásil na schůzi ÚV KSČ dne 9. června 1948 „*Myslím, že bychom měli vzít kurz na to, odpoutat katolickou církev od Vatikánu. Dostat je tak*

¹² KREJČÍŘÍK, M. *Volby 1946*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-06a]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/volby/volby_1946.php

¹³ KREJČÍŘÍK, M. *Volby 1946*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-06b]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/volby/volby_1946.php

daleko, aby se s Vatikánem rozešli a stali se národní církví. Žádné nové spory rituální vést nechceme, ale pryč od Říma a směrem k národní církvi. To je ovšem úloha velmi těžká. Je nutné církev neutralizovat a dostat ji do svých rukou tak, aby sloužila režimu.“ Podporu v boji měl na komunistické straně zajistit stání aparát i komunistické mezinárodní organizace, v první řadě Informbyro. Boj se rozjížděl pomalu a církev se mu samozřejmě snažila vyhnout. Je zřejmé, že ani komunistická strana nechtěla věc uspěchat a doufala v to, že se jí podaří církev do určité míry využít, možná i získat na svou stranu některé katolické biskupy a kněze.¹⁴

Pokud však boj proti oficiálním církevním strukturám začínal pomalu, proti řadovým věřícím začal už mnohem dříve. Již den po převratu byly zřízeny tzv. akční výbory Národní fronty, které začaly čistit významné pozice v podnicích a celé školství a vědecká pracoviště od politicky nespolehlivých pracovníků. Zejména ve školství byla příslušnost k církvi (a zejména aktivně k římskokatolické církvi) pro učitele a část studentů ve většině případů dostatečným důvodem pro vyhazov. Stát zlikvidoval spolu s ostatními nezávislými postupně také i katolický tisk (což později odůvodňoval „*nedostatkem papíru*“). Jeho částečnou obnovu podmiňoval tím, že on určí složení vedení i redakčních rad, což bylo pro církev nepřijatelné.¹⁵ Mezi roky 1948 a 1951 odešla z Československého rozhlasu celá generace zkušených pracovníků, kteří se podíleli na jeho budování do roku 1945. Jednalo se o období očisty rozhlasu, která měla podobu výměny kádrů. Navíc se v letech 1949–1951 rozhlasová žurnalistika orientovala na „*budovatelské*“ úkoly a na pokračující obnovu poválečného hospodářství. Zpravodajství a Rozhlasové noviny byly brzy zahlceny i jinými zprávami a zvukovými záznamy. Stranické orgány rozhodly vysílat záběry z nejvýznamnějších politických procesů, které probíhaly v letech 1950–1952.¹⁷ V roce 1952 došlo k vnitřní reorganizaci rozhlasu podle sovětského vzoru. Jejím hlavním cílem bylo zajistit, aby pořady vyhovovaly potřebám režimu.¹⁶ KSČ si byla dobře vědoma úlohy rozhlasu jako nástroje propagandy. Z toho důvodu brzy dosadila na všechna důležitá místa „*své*“ lidi a rozhlas

¹⁴ SVEJKOVSKÁ, M. Katolická církev po roce 1948. In: *Rámcové vzdělávací programy* [online]. 2013 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: dum.rvp.cz/materialy/stahnout.html?s=bcgfnjlk str. 16 -17

¹⁵ TEMROVÁ, K., HAVLŮJOVÁ, H. Diktatura versus naděje: Pronásledování římskokatolické církve v Československu v letech 1948-1949. *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. 2015 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/vzdelavani/2013/metodika/metodika02.pdf>

¹⁶ KOTALOVÁ, Z. *Jan Petránek – rozhlasový publicista*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2010.

po roce 1948 mohutně podporoval Gottwaldovy akce. Do vysílání se v této době mohla protlačit jen stanoviska a názory jedné strany.¹⁷ Na začátku padesátých let začalo vysílání na frekvenčních vlnách v takzvané východní normě, které probíhalo v pásmu 60-80 MHz. V padesátých letech došlo k budování vedení pomocí kabelů, přičemž na jejich konci byl reproduktor. Posluchač u nás měl velmi omezený „výběr“, když jedinou stanicí byl Československý rozhlas. Postupem času se drátová síť šířila po celém Československu a k jejímu úpadku došlo až s rozvojem vysílání prostřednictvím velmi krátkých vln. Roku 2000 bylo vysílání s konečnou platností ukončeno.¹⁸

V šedesátých letech došlo k oživení naší kulturní scény a rozhlasu. Nic na tom neměnila ani skutečnost, že v něm byla stále přítomná cenzura. Rozhlas v té době prodělával významnou proměnu programového vysílání i struktury organizační stránky. Zásadní úlohu měla konference na Kokoříně, jež se uskutečnila v roce 1961. V jejím důsledku se vysílací schéma stalo přehlednějším, z pořadů mizela didaktičnost a ideologie.¹⁹ V šedesátých letech se v programu často objevují rozhlasové hry, programové vysílání se vůbec celkově zkvalitnilo. Pro pokrytí vysílání na celém území Československa se střední a dlouhé vlny neukázaly jako ideální. Z toho důvodu začala být utvářena síť vysílání na velmi krátkých vlnách. Mezi lety 1959-1961 došlo k pokrytí na celém území státu.

¹⁷ VOTAVOVÁ, J. *Stručný nástin historie českého rozhlasu (příspěvek k 70. výročí)*. 1. vyd. Praha 1993, s. 68. ISBN neuvedeno.

¹⁸ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 238. ISBN 80-86762-00-9.

¹⁹ Tamtéž, s. 334

2 PRAŽSKÉ JARO A SRPEN 1968 V ROZHLEASE

Československý rozhlas sehrál v událostech srpna 1968 velmi důležitou roli, události těchto dnů se staly tím nejdramatičtějším, co se v jeho historii událo.²⁰ Události, které se udály, a kterých byl Československý rozhlas součástí, budou uvedeny v této kapitole v chronologickém uspořádání.

2.1 SRPNOVÉ UDÁLOSTI ROKU 1968

Rok 1968 byl pro tehdejší Československou republiku rokem, který by mohl být shrnut v několika pojmech: naděje, pak hrůza a strach. Pokusy o zavedení demokratického socialismu, tedy socialismu s lidskou tváří byly akcí, která na svou reakci nenechala dlouho čekat. Celá druhá polovina 60. let byla ve znamení uvolňování poměrů, kdy se lidé začali vyjadřovat o stavu společnosti, ve které žili.²¹ Což se nejvíce projeví na podzim 1967, kdy dochází k zásadní proměně uvnitř československého života. Dosavadní kritika režimu, která se zde rodila po linii kulturních institucí a promluvila na 4. sjezdu československých spisovatelů, se nyní projeví na ÚV KSČ. Českoslovenští komunisté kritizovali poměry v zemi a obviňovali Antonína Novotného z nekonceptnosti. V říjnu 1967 Novotný ve svém závěrečném vystoupení kritiku odmítne, čímž se krizi jen oddálí. Den 1. února roku 1968 je považován za začátek Pražského jara 1968. Všechny výše uvedené akce pak vedly až k rozhodnutí o odvolání prezidenta České republiky Antonína Novotného, dne 22. března 1968. Abdikace byla zdůvodněna jeho zdravotním stavem.²² Dne 30. března 1968 byl zvolen za prezidenta ČSSR Ludvík Svoboda.²³ Na počátku dubna, konkrétně 4. - 5. dubna 1968, se konalo další plénium ÚV KSČ, které si dalo za cíl další prohlubování reformy a přijalo tzv. Akční program.²⁴ Měla být zrušena koncentrace moci, kterou nyní mělo Ministerstvo vnitra. To se mělo stát ústředním orgánem státní správy, které by bylo striktně oddělené

²⁰ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 337. ISBN 80-86762-00-9.

²¹ VLČEK, T. *Rok 1968*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/1968/1968.php>

²² ČTK. Naše demokratizace je výrazně socialistického charakteru: *Rudé právo*. 1968, roč. 48, č. 82, s. 1. Dostupné též z <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/3/23/1.png>

²³ ŠÍP, E. *Bud'te pozdraven, soudruhu prezidente*. *Rudé právo*. 1968, roč. 48, č. 96, s. 1.

²⁴ NESIGNOVÁNO. *Akční program strany jednomyslně schválen*. *Rudé právo*. 1968, roč. 48, č. 96, s. 1. Dostupné též z <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/4/6/1.png>

od výkonných složek, kontrolovaných vládou a Národním shromážděním. Rovněž byla připravována i novela zákona o SNB (Sbor národní bezpečnosti), jež by Veřejnou bezpečnost konstituovala jako samostatnou složku. Propukla již ve dnech 20. – 27. srpna 1968. Okolo jedenácté hodiny večerní 20. srpna překročila hranice Československa vojska Varšavské smlouvy. Následné dění donutilo československou politickou scénu ke změně současné politiky a odstranění všech dosažených reformně demokratických prvků. Média vedla protiokupační vysílání (rozhlas i televize), ale zároveň sdělovala posluchačům a divákům, že se nemají stavět vojskům na odpor a zbytečně nevyvolávat konflikty. Rozhlas reagoval rychleji, televize se zapojila kolem osmé hodiny ranní, kdy Kamila Moučková v mimořádném zpravodajství informovala veřejnost o dění v zemi. Vysílání bylo násilně ukončeno v 10:30.²⁵ Rok 1968 ukázal, že socialistický režim reformovat nelze.²⁶

2.2 DEN 21. SRPEN 1968 V ROZHLASE

Ve středu 21. srpna 1968 zhruba v jednu hodinu v noci Československý rozhlas v Praze vyzval posluchače, aby čekali u přijímačů na důležitou zprávu ústředního výboru KSČ. Z budovy ÚV KSČ byl telefonicky oznámen Československému rozhlasu v Praze text provolání Všemu lidu ČSSR. Po půl druhé v noci byl ve vysílání Československého rozhlasu až do dvou hodin několikrát přečten text prohlášení předsednictva ÚV KSČ, Tím započal týden hrůzy a mnoholeté období strachu v Československu, byla tím potlačena svoboda, které Československo získalo v období tzv. Pražského jara. Byl to významný den v našich dějinách a média si uvědomovala svoji důležitou roli. Během tohoto dne k posluchačům promluvili Jeroným Janíček, Věra Šťovíčková, Karel Jezdinský, Jiří Dienstbier, Jiří Ruml, Sláva Volný, Jiří Kmoch a hlasatelé Vladimír Fišer, Jiřina Krupičková a slovenský hlasatel Ján Mydžiak. Někteří z nich budovy rozhlasu jiní z improvizovaného pracoviště.²⁷ Po šesté hodině ranní podle zpráv Československého rozhlasu shazovala cizí letadla nad Prahou letáky, v nichž je Antonín Novotný označován za legálního prezidenta ČSSR. Tuto zprávu jim sdělila

²⁵ RŮŽIČKA, D. *Srpnové protiokupační vysílání*. Česká televize [online]. Praha [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/1968-1969/1968/srpno-protiokupacni-vysilani/>

²⁶ VLČEK, T. *Rok 1968*. Totalita [online]. 2014 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/1968/1968.php>

²⁷ DIENSTBIER, J. *Srpen 1968*. 1. vyd. Praha: Práce, 1990. s 40. ISBN 978-80-208-0028-2.

posluchačka z Prahy-Malešic. Z Ostravy přišla informace, že Vítkovické železárný obsadila sovětská armáda. Hlasatelé vyzývali ke klidu, aby okupanti nedostali záminku k zásahu. *"Vysvětlujte těm devatenáctiletým, dvacetiletým hochům, že v této zemi byl klid – až do tohoto okamžiku,"* radil Jiří Dienstbier, jak se chovat k mladým sovětským vojákům. Kolem 7.30 dorazilo šest tanků do blízkého okolí Československého rozhlasu v Praze na Vinohradech a rozhlas začal hlásit, že neví, jak dlouho bude ještě vysílat. Na Václavském náměstí byla navršena barikáda a několik set lidí se snažilo těly zabránit tankům v postupu. Československý rozhlas vyzýval, aby se lidé snažili diskutovat s vojáky. Moderátoři rozhlasu vyřizují vzkaz od Alexandra Dubčeka, aby občané nesli situaci důstojně. Jen o pár minut později sovětské jednotky začaly pálit ostrými náboji a přiblížily se k rozhlasu na několik desítek metrů. Následovalo ještě několik rychlých informací, například o obsazení Černínského paláce a výzvě předsednictva Národního shromáždění, žádajícího okamžité stažení vojsk.²⁸ Následně byla budova rozhlasu obsazena sovětskými vojáky, byl slyšet rachot kulometných a samopalných salv a hrála československá státní hymna. Samozřejmě, že vojáci směřovali k rozhlasu, protože v 68. roce, byl rozhlas jedním z velmi významných šířitelů svobodných myšlenek.

Přibližně v 11.00 hodin se v rozhlasu ozývá první hlášení po odmlce, které bylo obstaráno techniky z obrněného pohotovostního pracoviště v Jeseniově ulici na pražském Žižkově. Studia na Vinohradské byla až na jednu výjimku vyřazena z činnosti. Technikům se podařilo uchovat v provozu studio 7, které se nachází ve skryté části budovy. Asi po hodině improvizovaného vysílání ze Žižkova se ozvalo vinohradské Studio 7 a z něj hlas Jiřího Dienstbiera.²⁹ Po poledni se rozhlasu začínají ozývat známé hlasy jeho moderátorů mezi nimi také Jan Petránek, který se mezitím stačil vrátit z chalupy, kde byl s rodinou. Petránek se tehdy vyjádřil k tomu, jak je tento vpád vnímán zahraničními médii, Ruské rozhlasové stanice, že stále vyhrávají písně a na závěr svého vysílání vyjádřil vděk všem zemím, které se ČSSR zastaly.³⁰ Během odpoledne jsou tak v rozhlase vysílány projevy zahraničních státníků a dále pak informace, které si lidé sdělují navzájem, ačkoli se jednalo o soukromé informace, byly sdělovány prostřednictvím rozhlasu. Týkaly se například informací o dětech na táborech

²⁸ DIENSTBIER, J. *Srpen 1968*. 1. vyd. Praha: Práce, 1990. s 40. ISBN 978-80-208-0028-2.

²⁹ Tamtéž, s. 40

³⁰ DIENSTBIER, J. *Srpen 1968*. 1. vyd. Praha: Práce, 1990. s 44. ISBN 978-80-208-0028-2.

apod.³¹ Kolem 19.00 hodiny Československý rozhlas vysílal prohlášení vlády ČSSR Všem lidu Československa s výzvou, kde žádali okamžitý odchod vojsk státu Varšavské smlouvy, zastavení všech ozbrojených akcí a okamžité svolání celého Národního shromáždění. Další den, již byla rozhlasová situace mírně stabilnější, jelikož vzniklo více improvizovaných pracovišť na území celé Československé republiky a jejich moderátoři se ve vysílání pravidelně střídali. I v Praze došlo k jasnějšímu rozdělení, fungovala zde tři studia, z nichž každé mělo svůj úkol. Z jednoho z těchto studií, z toho na Vinohradech, měly být vysílány zejména komentované zprávy a komentáře. Druhé pracoviště, které se nacházelo na Karlově náměstí, mělo na starosti oficiální zprávy a informace a třetí studio, které se nacházelo v Nuslích Na Květnici, mělo na starosti zprávy ze zahraničí. V Nuslích rovněž zahraniční vysílání, které informovalo o dění v Československé republice v mnoha světových jazycích. Samozřejmě také v jazycích pěti zemí Varšavské smlouvy promlouvalo i k okupačním vojákům.³² Proto bylo vysílání Československého rozhlasu považováno za protiokupační. Třetí až sedmý den, kdy probíhalo improvizované protiokupační vysílání, bylo toto vysílání rozvrženo stejně. Tato forma vysílání byla ukončena až projevem Alexandra Dubčeka 27. srpna večer.³³ Těchto pár dní ovlivnilo životy mnoha lidí. Ti, kdo stáli při občanech, byli následně potrestáni určitými omezení.

2.3 DEMONSTRACE V ČESKOSLOVENSKU V SRPNU 1969

Na první výročí invaze vojsk pěti států Varšavské smlouvy do Československa proběhly v ulicích mnoha velkých měst rozsáhlé demonstrace, do kterých se zapojili především mladí lidé. Vyjadřování nesouhlasu s přítomností sovětské armády na našem území se mísilo s projevy nespokojenosti s nastoupenou cestou nového vedení komunistické strany. KSČ pouliční protesty očekávala a pravděpodobně v určitém smyslu i přivítala, protesty pro ně totiž byly důkazem toho, že tzv. protisocialistické síly existují. Na základě protestů došlo k legitimizování jejich politiky a staly se pádnými argumenty k postupu proti zbytku reformistů v čele s Alexandrem Dubčekem. Brutální

³¹ ROŽÁNEK, F. *POSLECHNĚTE SI: Vysílání Československého rozhlasu 21. srpna 1968 - odpoledne a večer. Rozhlas.cz* [online].2008[cit.2016-11-17].Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/historie/1968/_zprava/482064

³²DIENSTBIER, J. *Srpen 1968*. 1. vyd. Praha: Práce, 1990. s 50. ISBN 978-80-208-0028-2.

³³ Tamtéž, s. 51

potlačení nepokojů jednotkami tehdejší bezpečnosti, armády a Lidových milicí, které si vyžádalo oběti na životech, posloužilo rovněž jako varování do budoucna a současně jako důkaz předložený sovětskému vedení, že v osobě Gustáva Husáka byl postaven do čela Československa správný člověk. Pro veřejnost symbolizoval srpen 1969 definitivní konec Pražského jara.³⁴ Nejednalo se o nečekanou událost, rok 1969 se nesl v tragickém duchu, první z mnoha událostí, které ovlivnily tehdejší politicko-spoločenskou situaci, bylo sebeupálení Jana Palacha dne 16. ledna 1969.³⁵ V závislosti na činu se ještě téhož dne konala mimořádná plenární schůze ÚV KSČ, kde byl čin probírán, a bylo vydáno prohlášení, které bylo uveřejněno druhý den v novinách.³⁶ Čin vykonal jako protest proti současné politické situaci v ČSSR. Řada lidí jeho pohřeb vnímala jako národní manifestaci odporu proti okupantům a Husákově nastupující normalizaci. Jen o měsíc později jej následoval student Jan Zajíc. Následovaly další protestní události jako výzvy k demonstracím a stávkám ve formách letáků, dále pak šíření protiruských hesel po jejich porážce v hokeji českými hokejisty ve Stockholmu.³⁷

Na základě všech událostí se na srpen 1969 začala důkladně připravovat vláda. Sám Husák na poradě hlavního štábu Lidových milicí v červenci avizoval, že komunisté jsou připraveni k tvrdému zákroku: „*Stanovisko vedení je takové, že to, co se odváží aktivního odporu někde na ulici nebo něco podobného, rozbijeme nemilosrdně, ať by to stálo, co stálo.*“³⁸ Srpnové protesty začaly dříve, než bylo původně očekáváno. Na pražském Václavském náměstí se lidé začali scházet každý podvečer od 16. srpna a každý další den byla skupina těchto lidí větší. Večer 20. srpna se zde již shromáždilo takové množství lidí, že srážky v ulicích mezi Václavským a Staroměstským náměstím trvaly do noci. Demonstranti byli nakonec rozehnáni až armádou. Dříve než se tak stalo, u Pražské brány byli zastřeleni dva mladí lidé, osmnáctiletý František Kohout

³⁴ BÁRTA, M., BŘEČKA, J., KALOUS, J.. *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012, s. 1. ISBN 978-80-87211-73-1.

³⁵ STRAŠÍKOVÁ, L. *Srpen 1969 – poslední pokus, jak uniknout z normalizační deprese*. [online]. 21. 8. 2009. [cit. 2016-11-28a]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1389738-srpen-1969-posledni-pokus-jak-uniknout-z-normalizacni-deprese>

³⁶ NESIGNOVÁNO. *Prohlášení vlády ČSR k tragickému činu J. Palacha*. Rudé právo. 1969, roč. 49, č. 15, s. 1, 7. ISSN – 0032- 6569.

³⁷ STRAŠÍKOVÁ, L. *Srpen 1969 – poslední pokus, jak uniknout z normalizační deprese*. [online]. 21. 8. 2009. [cit. 2016-11-28b]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1389738-srpen-1969-posledni-pokus-jak-uniknout-z-normalizacni-deprese>

³⁸ STRAŠÍKOVÁ, L. *Srpen 1969 – poslední pokus, jak uniknout z normalizační deprese*. [online]. 21. 8. 2009. [cit. 2016-11-28a]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1389738-srpen-1969-posledni-pokus-jak-uniknout-z-normalizacni-deprese>

a devatenáctiletý Vladimír Kruba.³⁹ V den výročí se v desítkách závodů se konaly manifestační stávky, několik podniků přerušilo práci úplně a Václavské náměstí bylo již v poledne téměř plné. Poté, co pořádkové síly náměstí vyklidily a uzavřely, se střety s demonstranty přesunuly do okolních ulic a následně se rozšířily až do Vysočan, Karlína a také na Vinohrady. Demonstranti byli rozeznáni až večer v pozdních večerních hodinách, a to armádou za použití tanků. Ani tyto nepokoje se neobešly bez zranění, postřeleno bylo 15 lidí: na Tylově náměstí byl zraněn i čtrnáctiletý Bohumil Šířinec, který o tři dny později v nemocnici svým zraněním podlehl.⁴⁰ Demontrace se nekonaly jen v hlavním městě, k nepokojům docházelo také v Mladé Boleslavi, Liberci nebo Ústí nad Labem. Tragický průběh měly protestní akce v Brně – již od rána se ve středu města shromažďovali lidé, odpoledne byla povolána armáda a také zde vyrostly barikády. Výsledkem střetu bylo osm postřelených a dva mrtví – osmnáctiletá Dana Muzikářová a sedmadvacetiletý Stanislav Valehrach.⁴¹ Napjatá situace trvala na území celé republiky ještě další dny, v Brně byl dokonce vyhlášen zákaz nočního vycházení

2.4 NORMALIZACE V ČESKOSLOVENSKU

Po událostech v Československé republice z roku 1968 nastalo období tzv. normalizace. Nejprve si je vhodné definovat tento pojem, protože v rámci Československa má poněkud odlišný význam než jinde ve světě. Normalizaci můžeme obecně definovat jako opětovnou konsolidaci systému, jehož struktura a jednotlivé pilíře byly předtím – během jara a léta 1968 - tak nebezpečně rozvolněny. Do jisté míry ovšem toto rozvolňování pokračovalo i po srpnové intervenci, a dokonce svým způsobem vlastně během celonárodního odporu proti intervenci v prvních dnech po 21. srpnu vyvrcholilo. Normalizaci tedy chápeme jako postupné obnovení režimní kontroly

³⁹ BÁRTA, M., BŘEČKA, J., KALOUS, J. *Demontrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012, s. 250-260 ISBN 978-80-87211-73-1.

⁴⁰ STRAŠÍKOVÁ, Lucie. *Srpen 1969 -poslední pokus, jak uniknout z normalizační deprese*. [online]. 21. 8. 2009. [cit. 2016-11-28b]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1389738-srpen-1969-posledni-pokus-jak-uniknout-z-normalizacni-deprese>

⁴¹ STRAŠÍKOVÁ, Lucie. *Srpen 1969 -poslední pokus, jak uniknout z normalizační deprese*. [online]. 21. 8. 2009. [cit. 2016-11-28c]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1389738-srpen-1969-posledni-pokus-jak-uniknout-z-normalizacni-deprese>

nad společností.⁴² Zajímavé je také bezesporu časové vymezení normalizace, zdroje se totiž v tomto aspektu značně odlišují. Podle mnohých je normalizace datována jen do období mezi roky 1968 až 1971⁴³. Druhá skupina pak uvádí, že normalizace zahrnuje období od roku 1968 až po sametovou revoluci v roce 1989.⁴⁴ Volání po této normalitě, se v srpnu 1968 objevilo ve vystoupeních celé řady politiků reformní části vedení KSČ, tedy hned 27. srpna po jejich návratu z Moskvy, kde došlo k podepsání tzv. moskevského protokolu.⁴⁵ Tento termín je v oněch projevech užíván především v souvislosti jakéhosi neurčitěho příslibu, že normalizují-li se poměry, povede to nějakým nejasným a blíže nespecifikovaným způsobem k obnovení normálních poměrů v dalším smyslu slova, totiž k odchodu cizích vojsk ze země. Ještě častěji pak vždy znovu mluvili o nezbytnosti normalizace ve smyslu návratu ke standardnímu fungování komunistického režimu ti, kteří takové obnovení pořádku postupně přebírali do svých rukou, Husák především.⁴⁶ Termín měl kritiky už ve své době, kteří oprávněně argumentovali, že pod heslem normalizace jsou nastolovány poměry zcela nenormální.⁴⁷

Pojem normalizace se prosadil v budoucnu mimo československý koncept a je užíván v mnoha zemích světa. Není zde chápán jako snaha, kterých bylo pod touto záštitou dosaženo v letech 1968-1971 u nás⁴⁸. Pokud si uvědomíme, co normalizace přinesla, můžeme říci, že se jednalo jen o proces, který měl za úkol odstranění demokratizace společnosti. Kromě jeho zmrazení tedy docházelo i k odstranění většiny jeho výsledků. Jednalo se o proces, kdy došlo k obnově prosovětského režimu. V rámci normalizace bylo provedeno nespočetně mnoho represivních opatření. Opatření byla ve formě propouštění ze zaměstnání, došlo k čistkám v KSČ, dále následovalo rušení mnoha politických a zájmových organizací a sdružení. V rámci represí bylo rovněž

⁴² ŠIMEČKA, M. *Obnovení pořádku*. 1. vyd. Brno: Atlantis, 1990, s. 21. ISBN 80-7108-002-0.

⁴³ TŮMA, O. *Normalizace 1969-1971*. [online]. 2.9. 2012. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/normalizace-1969-1971/>

⁴⁴ OTÁHAL, Milan. *Opozice, moc, společnost 1969-1989: Příspěvek k dějinám „normalizace“*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 1994, s. 35. ISBN 80-85800-12-8.

⁴⁵ VONDROVÁ, J., NAVRÁTIL, J. (ed.), *Komunistická strana Československa*. Kapitulace (srpen – listopad 1968) (=Prameny k dějinám československé krize 1967-19670, 9/3), Praha 2001, dok. č. 167.

⁴⁶ Tamtéž, dok. č. 167

⁴⁷ FELCMAN, O., MENCL, V., BELDA, J. *Československo roku 1968*. 1. vyd. Praha: Parta, 1993, 54. ISBN 80-901337-8-9.

⁴⁸ TŮMA, O. *Normalizace 1969-1971*. [online]. 2. 9. 2012. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/normalizace-1969-1971/>

zastaveno vydávání řady periodik, už v květnu a červnu 1969 byl zakázán Reportér, který byl vydáván Svazem novinářů, dále Listy, které byly vydávány Svazem spisovatelů a Studentské listy, jež byly vydávány Svazem vysokoškoláků. Týdeníky vycházely dohromady v nákladu několika set tisíc kopií a měly na veřejné mínění obrovský vliv. Revokovány byly rovněž nejdůležitější protiintervenční usnesení státních i stranických orgánů ze srpna 1968.⁴⁹ Všechna opatření se odrazila ve formě velké emigrace do zahraničí. Výrazný obrat v politice vedení KSČ směrem k linii požadované Kremlem znamenalo listopadové plénum ÚV (14.-17. 11.).⁵⁰ Zásadní změnou na politické scéně bylo nahrazení Alexandra Dubčeka ve funkci prvního tajemníka ústavního výboru KSČ Gustávem Husákem dne 17. dubna 1969.⁵¹ Květnové (29. - 30. 5.) a zářijové (25. - 26. 9.)⁵² plénum ÚV pak přineslo masové a zcela zásadní personální změny. V srpnu 1969 došlo v ulicích měst na výročí vpádu Varšavských vojsk k protestům. Otevřený odpor byl likvidován velmi brutálními prostředky.⁵³ To vedlo k přijetí Zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění 22. srpna 1969, které poskytlo režimu právní nástroje k intenzivní pacifikaci společnosti. Zákonné opatření bylo jakýmsi miniaturním výjimečným stavem, který umožňoval držet odpůrce režimu týdně ve vazbě bez rozhodnutí soudu, a které zotřebovalo v některých případech trestní sazby, zároveň ale zjednodušovalo a urychlovalo soudní řízení, umožňovalo zjednodušenou procedurou zastavovat vydávání periodik, rozpouštět společenské organizace, propouštět z práce i vylučovat ze studia.⁵⁴ Do konce roku 1969 bylo podle nových paragrafů Zákonného opatření odsouzeno asi 1 500 lidí, pravda, že naštěstí většinou k podmíněným nebo peněžitým trestům.⁵⁵ Represe a násilí byly užity selektivně a v menším měřítku, ale rezolutně. Tisíce lidí se stali jejich obětí v ulicích měst po zadržení v srpnu 1969 při prvním výročí okupace. Příčinou deziluze a frustrace bylo i chování těch, jimž společnost věřila, a jimž v srpnu 1968 a opakovaně v dalších měsících nabízela podporu a očekávala od nich, že musí-li ustupovat a činit

⁴⁹ VONDRÁKOVÁ, J., NAVRÁTIL, J. (ed.), *Komunistická strana Československa*. Normalizace, dok. č. 367.

⁵⁰ Tamtéž, dok. č. 221 - 262

⁵¹ Tamtéž, dok. č. 316 - 321

⁵² Tamtéž, dok. č. 335 - 351 a 355 - 367

⁵³ TŮMA, O. *Srpen '69*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 1996, s. 66. ISBN 80-85800-54-3.

⁵⁴ MAŇÁK, J. *Čistky v Komunistické straně Československa v letech 1969-1970*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1997, s. 34. ISBN 80-85270-59-5.

⁵⁵ Tamtéž, s. 35

kompromisy, alespoň nebudou ustupovat za určitou mez. Dubček a další protagonisté Pražského jara takovou podporu v mnoha nedokázali, ani nechtěli využít. Pčinili se o rozmělnění a znicotnění společenské energie. To všechno bylo významné a účinné. Bylo to ještě účinnější i proto, že tlaku režimu od léta 1969 nečelil žádný program, žádná organizovaná solidarita. Proti horizontu absolutní moci a útlaku se na přelomu šedesátých a sedmdesátých let nerýsoval žádný jiný, alternativní horizont. Selhala tady druhá linie Pražského jara, nejen reformní předáci KSČ. Vedle reformně komunistické linie Pražského jara existovala ještě druhá, stejně významná linie, linie obnovující se občanské společnosti, linie hlásající mnohem odvážnější demokratizaci, linie symbolizovaná jmény Václav Havel, Ludvík Vaculík, Ivan Sviták aj. Linie symbolizovaná programovými debatami v Literárních listech, 2000 slov, Klubem angažovaných nestraníků atd. Ani ona nedokázala od podzimu 1968 vygenerovat skutečný politický program, který by mohl nahradit stále méně věrohodný program reformistů, který spočíval na minimu: zachovat aspoň něco z polednové politiky.⁵⁶ Na základě výše uvedeného je tedy zřejmé, že proces normalizace byla provázena odporem, které bylo úspěšně potlačováno.

⁵⁶ HAVEL, V., TOMSKÝ, A., PREČAN, V. *O lidskou identitu: úvahy, fejetony, protesty, polemiky, prohlášení a rozhovory z let 1969-1979*. 3. vyd. Praha: Rozmluvy, 1990, s. 19-49. ISBN 0-946352-04-6.

3 ROZHLAS - CENZURA, ŘÍDÍCÍ STRUKTURA

Je nezpochybnitelným faktem, že média měla vždy moc a vliv. Stejně tak se vždy vládnoucí špičky snažily kontrolovat to, co by mělo být sděleno. Kontrola nad vysílaným obsahem s sebou totiž nese právě onu moc. Tato snaha je typická především pro totalitní režimy, a proto jistě nepřekvapí, že podobným způsobem byl cenzuře opakovaně vystaven i Československý rozhlas.

3.1 CENZURA

Cenzuře je možné rozumět jako regulaci informací a dalších vyjádření k předem stanoveným hodnotám. Považuje se za ni většinou přímý zásah, úplné nebo částečné odstranění, případně i přepracování materiálu, jenž se cenzorovi nelíbil.⁵⁷ Bylo by nanejvýš naivní domnívat se, že cenzura je záležitostí moderní doby. Cenzura se nevyhnula tisku ani první Československé republice. Nová Ústava z roku 1920 sice garantovala svobodu tisku, současně však platily i rakousko-uherské zákony, které dovolovaly případný mocenský zásah. Zákon o mimořádných opatřeních z roku 1920, malý tiskový zákon z roku 1933 i zákon o obraně státu z roku 1936 dovoloval využít mimořádných opatření ve chvílích případného ohrožení republiky. Díky tomu se mohla roku 1938 za branné pohotovosti zrodit Ústřední cenzurní komise.

Za druhé světové války podléhalo schvalování téměř vše. Jednalo se o texty reportáží, pásem nebo her, ale i do písemné podoby převedených slov písní. Od začátku září 1939 byl zakázán pod trestem vězení poslech jakýchkoli zahraničních rádií. V březnu 1940 pak vznikla nová struktura cenzurní praxe. Programová intendatura měla působit na program vysílání jednak určováním svých kritérií obsahu, ale rovněž důslednou kontrolou. V rozhlasu byly založeny nové cenzorské sekce, k nimž patřily slovesný, hudební i vzdělávací odbor, odbor pro reportáže a také odborné rozhlasy. Nejvýše stál odpovědný intendant, pod něho patřilo samostatné cenzurní oddělení, ze kterého byl do každého odboru jmenován cenzurní referent, jenž měl za úkol podávat

⁵⁷BURTON, G. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 132. ISBN 8085947-67-6.

zprávy o připravovaném orgánu nebo změně vysílání.⁵⁸ V komunistickém režimu od roku 1948 měla cenzura zásadní úlohu. V padesátých letech byly veškeré mediální informace cenzurovány. Obsah informací byl striktně v souladu s tehdejší politikou komunistické strany. Stručný tiskový zákon přizpůsobil právní stav realitě.⁵⁹ Československý rozhlas se přitom stal jedním z hlavních propagandistických nástrojů strany. Podle rad sovětských poradců došlo během roku 1952 k uskutečnění jedné z prvních kádrových čistek a také ke značné reorganizaci, jež měla za následek omezení dosavadních rozhlasových forem, přičemž byla zvýrazněna úloha propagandy.⁶⁰ Usnesením vlády č. 17 ze dne 22. dubna 1953 vznikl Cenzurní úřad, který byl deklarován jako samostatný neveřejný orgán státní správy. Výsledkem jeho působení byla předběžná cenzura. Před zadáním do tisku byly příspěvky redaktorů cenzurovány a opatřeny cenzurním číslem. Po přijetí nové Ústavy ČSSR v roce 1960 byla upravena legislativa Českého rozhlasu,⁶¹ České televize⁶² a ČTK⁶³. Další opatření v cenzuře byla legislativně upravena v roce 1966. Cenzurní orgán byl přejmenován na Ústřední publikační správu.⁶⁴ Cenzura ovládala rozhlas po celou dobu normalizace. V této době se k uším posluchačů dostaly jen takové zprávy, které byly v souladu s ideologií strany. Byla přijata následující opatření: Nařízením vlády č. 69 z 13. června 1968 byla zrušena Ústřední publikační správa. Přes tuto skutečnost se stále více projevovala nespokojenost části veřejnosti. Na podnět několika zaměstnanců Československé akademie věd, např. Otty Wichterleho sepsal spisovatel Ludvík Vaculík manifest nazvaný Dva tisíce slov. Dokument vyšel 27. června v Literárních novinách, celostátních denících Práce, Mladá fronta a Zemědělské noviny. Nejenže byl dokument velmi kritický, ale zároveň obsahoval určitou výzvu k nápravě společnosti.⁶⁵

Další legislativní opatření

⁵⁸ KÖPPOVÁ B. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum 2003, s. 48. ISBN 80-246-0632-1.

⁵⁹ Zákon č. 184/1950 Sb., o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů.

⁶⁰ JEŠUTOVÁ E. *Od mikrofonu k posluchačům*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 251-255. ISBN 80-86762-00-9.

⁶¹ Zákon č. 17/1964 Sb., o Československém rozhlasu

⁶² Zákon č. 18/1964 Sb., zákon o Československé televizi

⁶³ Zákon č. 123/1965 Sb., o Československé tiskové kanceláři

⁶⁴ KONČELÍK, J. Cenzura. In *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, s. 562-565. (XIII, 15-19),

⁶⁵ ČAPKA, F. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999, s. 785. ISBN 80-7277-000-4.

- Vláda zrušila rozhodnutí o limitech papíru na tisk novin, do této doby omezované deníky již neměly nadále určeno, jaký maximální náklad směji vytisknout.⁶⁶
- Novela tiskového zákona vyhlásila, že cenzura „je nepřipustná“.⁶⁷
- Usnesením vlády č. 292 ze dne 30. srpna 1968 byla obnovena cenzurní instituce, úlohu cenzorů převzaly Česká úřad pro tisk a informace a na Slovensku Slovenský úřad pro tisk a informace.⁶⁸
- Usnesením vlády ze dne 12. září 1968 vláda zřídila Vládní výbor pro tisk a informace. Výbor měl za úkol sledovat dodržování platných předpisů podle požadavků vládní politiky.⁶⁹
- V průběhu let 1968 až 1971 bylo zrušeno 56 periodik (9 v roce 1968, 35 v roce 1969, 33 v roce 1970, 79 v roce 1971).⁷⁰
- V prosinci 1980 byl zřízen zákonem⁷¹ Federální úřad pro tisk a informace (FÚTI), byl zastřešujícím cenzurním orgánem.⁷²
- V říjnu 1991 byl přijat nový zákon o rozhlasu. Poprvé v historii Českého rozhlasu mohly licenci na vysílání získat kromě českých i zahraniční investoři, fyzické a právnické osoby.⁷³

3.2 ŘÍDÍCÍ STRUKTURA

Na vysílání dohlížel státem určený aparát. Na konci čtyřicátých a začátkem padesátých let byli dva zástupci programového ředitele, do jejich pozic jmenoval ministr informací a osvěty. Měli na starost, aby bylo vysílání v souladu s ideologií a pokyny strany a vlády. Přesné označení jejich pozic bylo ředitel zpravodajství a politických programů a vedoucí ideově-uměleckého úseku. V průběhu doby první z nich rozpoznal, že

⁶⁶ KONČELÍK, J., Pavel VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 187. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁶⁷ Zákon č. 84/1968 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích

⁶⁸ KŘIVÁNKOVÁ, A., VÁTRAL, J. *Dějiny československé žurnalistiky. IV. díl: Český a slovenský tisk v letech 1944–1987*. 4. díl, Praha: Novinář, 1989, s. 156. ISBN 80-7077-036-8.

⁶⁹ KÖPPLOVÁ B. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. Vyd. Praha: Karolinum, 2003, s. 83. ISBN 80-246-0632-1.

⁷⁰ NÁRODNÍ MUZEUM. *Média v době normalizace od dubna 1969 do listopadu 1989*. Praha: Národní muzeum, 2014, 1989, s. 1.

⁷¹ Zákon č. 180/1980 Sb. o zřízení Federálního úřadu pro tisk a informace

⁷² KONČELÍK, J. Cenzura. In *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, s. 562-565. (XIII, 15-19),

⁷³ Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání

nedokáže provést kontrolu nad všemi texty, které měly být vysílány. Proto ustavil takzvanou skupinu lektorů, v níž působili mladí redaktoři z řad komunistů, kteří měli pročitat připravované relace a poukazovat na případné chyby. V létě roku 1952 však tato praxe skončila a odpovědnost byla na hlavních redaktorech. Roku 1953 byla zřízena Hlavní správa tiskového dohledu, jež byla podřízena přímo Úřadu vlády. Měla informovat o své činnosti v pravidelných každodenních zprávách, jež měla adresovat generálnímu tajemníkovi i dalším. Vznik oficiálního cenzurního úřadu ale neznamenal zánik tiskového odboru ÚV KSČ. Také rozhlasoví pracovníci museli dostatečně napřed předkládat Hlavní správě tiskového dohledu materiály, jež měly být vysílány. Cenzor pak disponoval právem vysílání zamezit, jestliže materiály nebyly v souladu s politickou linií a směrnicemi komunistické strany. Svoje rozhodnutí posléze oznámil šéfredaktorovi, případně řediteli nebo provozovateli kulturních pořadů. Ti mohli vyjednávat, jestliže zdůvodnění znělo jako rozpor s ideou strany a vlády. V okamžiku, kdy se jednalo o státní tajemství, nepřipadal jakýkoli zvrat v úvahu.⁷⁴

3.3 NORMALIZACE V ROZHLEASE A PERSONÁLNÍ ČISTKY

Za počátek normalizace lze označit termín 17. dubna 1969. V tento den Gustáv Husák nahradil ve funkci prvního tajemníka Alexandra Dubčeka. Federální výbor pro tisk a informace na základě usnesení vlády z 24. ledna a ÚV KSČ ze dne 27. ledna 1969 rozhodly o okamžitých opatřeních v rozhlasu a v tisku. Nejprve bylo nutné získat kontrolu nad Komunistickou stranou Československa. Celková očista strany byla zahájena v lednu 1970 rozsáhlými stranickými prověrkami a výměnou stranických průkazů. Hlavním kritériem pro zachování členy ve straně bylo odmítnutí reforem Pražského jara a kladný postoj k 21. srpnu – k intervenci. Důsledkem bylo, že z vlastní iniciativy opustila stranu více než jedna třetina lidí. Z toho 150 tisíc vystoupilo samo, zbytek byl vyškrtnut nebo vyloučen. Důsledkem vyloučení byla téměř automaticky ztráta zaměstnání. Následovala očista státní správy a dalších veřejných institucí.⁷⁵

⁷⁴ KAPLAN, K., TOMÁŠEK, D. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956: studie*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, s. 16-17. ISBN 80-85270-38-2.

⁷⁵ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 203-204. ISBN 978-80-7367-698-8.

Z rozhlasu muselo v průběhu roku 1969 odejít okolo 600 pracovníků všech profesí. Nově přijatí redaktoři byli členy KSČ a byla prověřena jejich spolehlivost. Z éteru zmizelo živé vysílání, došlo k obnově cenzury a opět existovaly i seznamy zakázaných autorů. Vznikaly rozličné komise, jež se zaměřovaly na ideologickou náplň vysílání. Nejtvrdší fázi represí zakončil XIV. Sjezd KSČ, který otevřel možnosti otevření nových politických procesů. V procesu normalizace byla schválena řada nových zákonů zaměřených na média, které velkou měrou okleštily svobodu médií.⁷⁶ V březnu 1969 byl schválen Statut odpovědných redaktorů – zmocněnců Českého úřadu pro tisk a informace, vzniklo konzultační středisko, jeho cílem bylo zajistit, aby média, včetně rozhlasu, nezveřejňovaly informace, které by byly v rozporu s důležitými zájmy státní bezpečnosti a zahraniční politiky. Dne 5. listopadu 1969 rozhlas odvysílal prohlášení nového normalizačního vedení, které se distancovalo od předchozího vedení. Dne 1. října 1970 z příkazu generálního ředitele zahájily činnost prověřkové komise.⁷⁷

⁷⁶ KÖPPLOVÁ Barbara. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. Praha 2003, s. 84. ISBN 80-246-0632-1.

⁷⁷ JEŠUTOVÁ, E., NOVÁKOVÁ, J. *Normalizace v Československém rozhlase*. 1. vyd. Praha 1998. ISBN neuvedeno.

4 ROZHLASOVÉ STANICE V ROCE 2000

Počet rozhlasových stanic po roce 2000 začal stoupat. Nutno předeslat, že docházelo k četným sporům. Představitelé veřejnoprávního sektoru se jen s obtížemi smiřovali se soukromým vysíláním. Někteří dokonce požadovali systém odvodů části finančních prostředků ze soukromých stanic do rozpočtu Českého rozhlasu. Argumentovali přitom právě programovou skladbou, protože privátní sektor podle nich rezignoval na jakékoli kulturní nebo vzdělávací cíle. Na druhou stranu je třeba podotknout, že i představitelé soukromého vysílání se neidentifikovali s reklamním vysíláním v rámci Českého rozhlasu.

4.1 VZNIK NOVÝCH ROZHLASOVÝCH STANIC

V Čechách již v této době působilo mimo jiné Rádio Impuls, které začalo vysílat roku 1999, když vystřídalo celoplošnou stanici Rádio Alfa poté, co neobhájila svoji licenci. V současnosti je Impuls nejposlouchanější radiostanicí u nás. Hned od svých počátků se snažil o kombinaci české hudby, zpráv, dopravních informací a zábavy. Posluchači pravděpodobně ocenili, že na ně čekal svižný a dynamický program, který však sestával z konkrétních rubrik s předem stanovenými časy, přičemž docházelo k jejich opakování. Typickým znakem bylo uvádění předpovědi počasí a dopravních informací pokaždé v 15. a ve 45. minutě v hodině. Řidiči také ocenili rubriku Doprava 007, kde měli možnost získat informace o problémech na silnicích, ale i o čekajících policejních hlídkách. Impuls vždy po dvacáté hodině ukončil svůj moderovaný program a začal až do páté hodiny ranní vysílat pouze hudbu, a to jen česko-slovenskou. Rádio Impuls společně s rozjíždějícím Rádiem Blaník prolomilo letitý mýtus o nedostatečném potenciálu česko-slovenské hudby. Již na první pohled je tu znatelný rozdíl oproti veřejnoprávnímu Českému rozhlasu 1 – Radiožurnálu, jehož programová skladba byla roku 2000 úplně jiná. Radiožurnál v této době ještě disponoval největším počtem posluchačů, přičemž kladl důraz na to, aby oslovil laickou i odbornou veřejnost. K nejoblíbenějším pořadům patřil sobotní Dopolední Radiožurnál, který se v roce 1999 povahou do značné míry přiblížil každodennímu zpravodajskému i publicistickému formátu, když kladl stále větší důraz na denní zpravodajský servis a také na publicistiku.

Podobně jako ve všední dny vysílal i v sobotu každou půl hodinu zprávy. V tomto roce se ve vysílání objevil pořad O všem s Vámi, jenž se orientoval na spotřebitelská témata, o něco zkrácen byl pořad Motorevue a v uvolněném čase byl vysílán pořad Heuréka, jenž se zabýval nejnovějšími poznatky z technických, společenských i přírodních věd. V nedělním vysílání se pak objevil pořad i-Žurnál, který se již tehdy zabíral aktuálními otázkami internetu. K rozšíření kulturního zpravodajství došlo v ranním i podvečerním pořadu Ozvěny dne. Po dvacáté třetí hodině se potom vysílal pořad Nad věcí, jenž nahradil první hodinu populárního Nočního proudu. Byl zrušen hudební pořad Cédé tipy. Radiožurnál si všímal i duchovního rozměru života společnosti jako státem požadovaného skupinového zájmu veřejnosti, jenž se měl promítnout do programové nabídky, což se projevilo hlavně vysíláním pořadů Doteky víry a Křesťanský týdeník, magazín orientovaný na duchovní život u nás i v zahraničí. Vysílal pořady pro sexuální menšiny.

Další závažný problém představovala ekologická témata, která se měla prolínat některými výše zmiňovanými pořady jako Heuréka. Problematické byl zasvěcen specializovaný pořad Živá voda. Ekologická témata se objevovala v pořadech určených pro většinové posluchače, k nimž patřilo třeba Radio fórum. Jaká pak byla programová skladba stanice Český rozhlas 2 – Praha? Mezi nejoblíbenější pořady patřil cyklus dopoledních promluv nazvaných, Jak to vidím... Značný důraz byl věnován vysílání pro děti a mládež, ať již se jednalo o Dobré odpoledne nebo Hosta do domu. V odpoledním vysílání Dobrého odpoledne měly převahu naučné pořady, z nichž je možné jmenovat Odysseu nebo Svět v síti. Pro děti byl každý den odpoledne vysílán pořad Hnízdo. Cílem tohoto programu bylo v roce 2000 především zastavit úbytek času, jenž se děl na úkor nejmladších posluchačů.

Český rozhlas 3 – Vltava se pak již orientoval vyloženě na konkrétní publikum se zájmem o historii nebo literaturu. V tomto roce byl vysílán projekt Dny slovenské kultury nebo přímý přenos reportáže z Nové expozice Národní galerie v Anežském klášteře. Ke stopadesátému výročí narození T. G. Masaryka byl vysílán cyklus Cesta a odkaz TGM. Literárním a naučným pořadům vládla Latinská kronika, jež byla vysílána každý den. Oblibu u posluchačů si získal cyklus Zvuk dějin, který se pokoušel zachytit důležité chvíle naší historie pomocí dokladů zachovaných v rozhlasovém

archivu. Rok 2000 byl nejen přelomem milénia, ale v českém rozhlasovém vysílání. Od tohoto roku začaly komerční stanice stále více získávat na popularitě. Rozhodující roli hrála především rozdílná skladba pořadů oproti veřejnoprávnímu rozhlasu, když se komerčním stanicím podařilo oslovit velmi široký okruh posluchačů. Veřejnoprávní stanice již s ohledem na svoji vlastnost musely pamatovat i na některé úzké a vyhraněné skupiny posluchačů. Některé pořady se v programové skladbě rozhlasových stanic drží dodnes. Je to svědectví o určité konzervativnosti českého posluchače, který nemá v oblibě velké změny. Proto mu vyhovuje vysílání s pevným řádem, kdy přesně ví, v kolik hodin se může na co těšit.

5 VÝZNAMNÍ KOMENTÁTOŘI ROZHLASU

Československý rozhlas vznikl v roce 1923 a byl jedním z prvních ve světě, přičemž taková velmoc jako BBC vznikla jen o rok dříve. Jako zdroj informací, ale i kulturní instituce, měl po mnoho let obrovský význam. Svědčí o tom jak tlak, pod kterým byl během německé okupace v letech 1939-1945, tak i změny po komunistickém puči v únoru roku 1948. V tom roce rozhlas slavil 25. výročí své existence, mimo jiné akcí Mezinárodní výstava rozhlasu (MEVRO).⁷⁸

5.1 VÝZNAMNÍ ČESKOSLOVENŠTÍ KOMENTÁTOŘI

Mezi dnes nejznámější patřili níže uvedení komentátoři.⁷⁹

Zdeněk Jirotko (1911-2003) byl v letech 1953-1956 vedoucím redaktorem zábavy v Československém rozhlase. V letech 1956-1958 pak pracoval jako vedoucí redakce české a slovenské literatury, v letech 1958-1962 byl vedoucím redakce A-Zet.

Arnošt Lustig (21. prosince 1926 Praha – 26. února 2011 Praha). V době dospívání se dostal do Terezína a později do koncentračního tábora, který přežil. Po návratu vstoupil do KSČ a začal studovat. V roce 1948 pracoval jako zpravodaj Lidových novin v izraelsko-arabské válce a po návratu přešel do Československého rozhlasu.

Ludvík Aškernazy - (24. února 1921 Český Těšín – 18. března 1986 Bolzano, Itálie) Tento Česko-polský Žid studoval ve Lvově, následně byl evakuován do Kazachstánu, kde vstoupil do Svobodovy armády. Působil v rozhlase, byl členem KSČ a v roce 1948 odjel jako válečný zpravodaj do Izraele. V letech 1946-1953 působil v Československém rozhlase jako redaktor zpravodajství a vedoucí zahraniční rubriky, dále také jako komentátor v cizojazyčném vysílání. Působil rovněž jako reportér a dopisovatel v NDR, Polsku, USA, Indii, Itálii a v Japonsku. Byl také dramatik, prozaik, scénárista a autor

⁷⁸ KONČELÍK, J., VEČEŘA, P., ORSÁG, P. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 152. ISBN 978-80-80-7367-698-8.

⁷⁹ BLOGGER. *Poslední mohykáni – Dobrovský a Petránek*. [online]. 2. 11. 2015. [cit. 2016-12.15]. Dostupné z <http://www.mbglosy.com/2015/11/posledni-mohykani-dobrovsky-petrane.html>

dětských pohádek. V roce 1968 emigroval do Německa, kde spolupracoval s rozhlasem v Mnichově. V exilu napsal 25 rozhlasových her v němčině.

Věra Šťovíčková – Heroldová (1930-2015). Do rozhlasu přišla hned po maturitě. Byla překladatelkou z angličtiny a francouzštiny. Novinářkou v Československém rozhlase od roku 1949-1970. Od roku 1959-1969 byla zpravodajkou v Africe, kde napsala i několik knih.

Luboš Dobrovský (* 3. února 1932 Kolín). Studoval na filosofické fakultě Univerzity Karlovy. Mezi jeho spolužáky byl také Jiří Dienstbier, s nímž později úzce spolupracoval. Vstoupil do KSČ, v letech 1959 až 1968 byl redaktorem zahraniční redakce Československého rozhlasu a v letech 1967-1968 dopisovatelem v Moskvě. V srpnu 1968 se podílel na podzemním vysílání rozhlasu a pak do roku 1989 pracoval v dělnických profesích. Rovněž byl překladatelem z polštiny a ruštiny, politik a novinář.

Karel Kyncl (6. ledna 1927 Žebrák – 1. dubna 1997 Londýn). Roku 1945 vstoupil do KSČ, od roku 1947 působil v Československém rozhlase a současně začal studovat žurnalistiku. O rok později na výstavě MEVRO moderovali s Pavlem Kohoutem dva měsíce v improvizovaném studiu živé pořady a rozhlasu už zůstal věrným. V letech 1960-1961 byl komentátorem a redaktorem redakce mezinárodního života, V roce 1962-1965 byl zahraniční korespondentem v New Yorku, později v Británii. V letech 1967-1968 působil jako zpravodaj putující po jihovýchodní Asii.

Karel Jezdinský (1939-1998) byl redaktorem československého rozhlasu. V letech 1968-1969 byl zahraničním korespondentem v Bělehradě. V roce 1969 se z Bělehradu odmítl vrátit a stal se redaktorem Rádía Svobodná Evropa v Mnichově. Po čase byl přeložen do New Yorku.

Jiří Dienstbier (20. dubna 1937 Kladno – 8. ledna 2011 Praha). V letech 1955–1960 studoval žurnalistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Ještě jako student vstoupil v roce 1958 do KSČ. V letech 1958–1969 pracoval jako zahraničně-politický redaktor a komentátor Čs. rozhlasu, byl zpravodajem v západní Evropě, na Dálném východě a v USA. Postupem času začali poznávat lživou až zločinnou podstatu komunistického režimu, protože měli přístup k informacím, které drtivě většině občanů

zůstávaly utajeny. Po roce 1968 se všichni rozešli s oficiální politikou KSČ i s KSČ jako takovou a řada z nich podepsala chartu 77.⁸⁰

5.2 VÝZNAMNÍ SVĚTOVÍ KOMENTÁTOŘI

Jim Britt (11. 04. 1910 - 31. prosinec 1980) byl americký sportovní komentátor, který komentoval Baseball v Bostonu, Massachusetts, a Clevelandu ve státě Ohio, v průběhu 40. a 50. let. Dne 15. června 1948, byl Britt u mikrofonu při prvním živém televizním vysílání v Nové Anglii, jako Boston Braves porazili Chicago Cubs, 6-3, na Braves Field. Rodák ze San Franciska v Kalifornii, Britt vystudoval na univerzitě v Detroitu a začal svoji vysílací kariéru v Michiganu jako hlasatel pro fotbalové a basketbalové týmy University of Notre Dame. Následně se v roce 1939 připojil k personálu živého vysílání rádia WNAC v Bostonu.⁸¹

Vincent Edward „Vin“ Scully (narozený 29 listopadu 1927) je americký sportovní komentátor. S jeho 67 sezónami s Dodgers, počínající v Brooklynu v roce 1950 a končící v roce 2016, které tvoří nejdelší funkční období provozovaného vysílání s jediným týmem v profesionální historii sportu, je na druhém místě. První je Tommy Lasorda (o jeden rok), pokud jde o počet let s organizací Dodgers v jakékoli funkci. Scully odešel v roce 2016, kdy ukončil svoji rekordní šňůru jako jejich hlasatel. Ve své poslední sezóně za mikrofonem, Scully oznámil většinu domácích zápasů Dodgers na SportsNet LA televize a rozhlasu KLAC.⁸²

⁸⁰ BLOGGER. *Poslední mohykáni – Dobrovský a Petránek*. [online]. 2. 11. 2015. [cit. 2016-12.15]. Dostupné z <http://www.mbglosy.com/2015/11/posledni-mohykani-dobrovsky-petraneek.html>

⁸¹ BUCHANAN, W. *Sportscaster Jim Britt, 70, found dead in California home*, The Boston Globe, [online]. January 6, 1981; [cit. 2016-12.15]. Dostupné z retrieved from archives. Dostupné z <https://secure.pqarchiver.com/boston/results.html?st=advanced&QryTxt=Jim+Britt+Found+dead&type=historic&sortby=RELEVANCE&datetype=0&frommonth=03&fromday=04&fromyear=1872&tomonth=12&today=31&toyear=1979&By=&Title=>

⁸² KALLAS, H. Best announcers in baseball. *Fox Sports* [online]. [cit. 2016-11-07]. Dostupné z: <http://www.foxsports.com/mlb/lists/best-announcers-in-baseball-050510>

6 PUBLICISTIKA A JEJÍ ŽÁNROVÝ KOMENTÁŘ

6.1 PUBLICISTIKA

Publicistika se používá u mnoha rozličných významů. Z toho důvodu se také definice ne vždy shodují, dokonce se mnohdy i liší. Jazykověda rozumí pojmu poněkud zešířena, když pod publicistiku shrnuje všechny výstupy, jež mají podávat zprávy o aktuálním dění.⁸³ Naopak žurnalistika pracuje s termínem publicistika poněkud úžeji či konkrétněji. Publicistiku pro ni představují takové texty, které v sobě mají kromě informací a faktů i názor, hodnocení, postoj, vyústění či výzvu. Žurnalista má možnost uplatnit svůj ryze subjektivní, mnohdy i emotivnější či osobitější pohled a přístup. Publicistika komentuje a přichází s vlastním názorem.⁸⁴ Nemusí vždy odrážet celou skutečnost či celý děj dané události. Publicistika je kategorie, jež sestává z rozličných žánrů. Jedním z nejdůležitějších je komentář. Encyklopedie praktické žurnalistiky hovoří o komentáři jako o žánru, jenž má své zdroje v jasných skutečnostech a jevech, přičemž se snaží o jejich zasazení do souvislostí. Významnou částí komentáře je ryze subjektivní, osobitější a emotivnější či zemitější přístup pohled či nadhled autora.⁸⁵

6.2 KOMENTÁŘ

V českých denících se komentáře, kromě výjimek, objevují většinou na speciálních názorových stranách, jež jsou vyhrazeny pro publicistické texty. Autoři disponují od redakce volnou rukou pro psaní, což je spjato se značnou konkurencí názorových rubrik. Subjektivizace se odráží také v personalizaci. Komentáře jsou spjaty s daným autorem s jeho osobností a charakterem, je k nim přidána jeho fotografie nebo kontakt.⁸⁶ Tvorbě každého kvalitního komentáře by měla předcházet znalost faktů. Není možné hovořit o událostech bez jejich znalosti i povědomí o souvislostech. Kromě věcných vědomostí by téma komentáře mělo být v souladu s cílovou skupinou média, když by na

⁸³ CHLOUPEK, J. *Stylistika češtiny*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, s. 201. ISBN 80-04-23302-3.

⁸⁴ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*, 3. vyd. Praha: Libri, 2007, s. 146. ISBN 978-80-7277-266-7.

⁸⁵ Tamtéž, s. 91

⁸⁶ BURGR, R. *Vybrané aspekty vývojové české publicistiky po roce 1989*. In: Čuřík, Jaroslav. *Nové trendy v médiích I: Online a tištěná média*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2012, s. 57-88. ISBN 978-80-21058-39-2.

něm měla mít zájem veřejnost. V okamžiku, kdy jsou premisy splněny, se vyplatí tento žánr psát.⁸⁷ Russ-Mohl a Bakičová⁸⁸ hovoří v souvislosti s komentářem o jeho třech částech, a to zahájení/úvodu, stati a resumé/bilanci. Úvod komentáře je zaměřen především na popis problému, ve stati autor vykládá různé argumenty a porovnává je. Resumé by mělo být vypointováno a vyvozeny z něho příslušné názory. Myšlenky by měly být sdělovány pokud možno originálně, přesvědčivě a s jazykovou bravurou. Podobně jako u dalších zpravodajských žánrů je nutné, aby komentář začal poutavě. Bohumil Pečinka⁸⁹ tvrdí, že je to titulek, perex a první věty, které jsou klíčové pro to, jestli bude mít komentář úspěch. S tím nezbyvá než souhlasit podobně jako s názorem Martina Fendrycha,⁹⁰ jenž je zastáncem názoru, že kvalitní komentář by měl vždy nahlížet problematiku poněkud jinou optikou, než je ve společnosti obvyklé.

Malcolm Mallette⁹¹ hovořil, že komentář by měl vynikat břitkostí a vyvolávat polemiky. Čtenáře by měl motivovat k tomu, aby po jeho přečtení diskutovali. Podle Malletta je kvalitní komentář spíše krátký a jednoduše napsaný. Ze začátku by měl být postulován názor, jenž by měl být v následné části textu doložen. Poté přijde na řadu pasáž, jež se zabývá možnými důsledky problému a konečně v samotném závěru je názor autora opět razantně zformulován. V různých periodikách se uplatňuje především politický komentář. Již z názvu je zřejmé, že autor by měl být erudovaný hlavně v oblasti politiky, protože komentář se vyjadřuje k aktuálnímu politickému dění. Osobně považuji politický komentář za jakousi královskou disciplínu publicistiky.

⁸⁷ RUSS-MOHL, S. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, s. 22. ISBN 80-247-0158-8.

⁸⁸ Tamtéž, s. 60

⁸⁹ PEČINKA, B. Komentář. In: OSVALDOVÁ, B. *O komentáři o komentátorech (kolektivní monografie k žánru)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013, s. 52. ISBN 978-80-246-2237-8.

⁹⁰ Tamtéž, s. 34

⁹¹ MALLETT, M. *Příručka pro novináře střední a východní Evropy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, s. 78-80. ISBN 80-7106-045-3.

7 ŽIVOTOPIS A DÍLO JANA PETRÁNKY

Jan Petránek patří k nejrespektovanějším novinářům v České republice. Je velmi vzdělaný, vtipný, má přehled i nadhled, sleduje desítky televizních stanic z celého světa a hlavně: všichni o něm vědí, že nikdy nekolaboroval s režimem.

7.1 ŽIVOTOPIS JANA PETRÁNKY

Životopis mívá v naprosté většině zcela jinou formu. U Jana Petránký považuje autor práce za vhodné udělat malou výjimku a začít jinak než je obvyklé – stručným úvodem. V dnešní uspěchané době mnozí lidé si neumí zorganizovat čas natolik, aby dokázali vyčlenit jeho, alespoň malý konkrétní úsek, pro zamyšlení se nad činností – pracovní, ale také v té, kterou se zabývají ve volném čase. Jan Petránek prožil neuvěřitelně bohatý, i když pracovně náročný život. Měl štěstí. Jako novinář si zaznamenával pracovní a také osobní události, se kterými se setkal a se kterými se musel především pracovně vyrovnávat. Při této příležitosti je nutné si uvědomit, že největší část svého aktivního pracovního života prožil v době, kdy neexistoval internet, mobilní telefony, neexistovalo ani satelitní mobilní spojení s územími, která byla mimo dosah telefonních operátorů. Jan Petránek si velmi dobře uvědomuje, jak v rozhovoru s autorem práce uvedl, že tehdejší a dnešní novinářská činnost se nedá dobře srovnávat z hlediska využívání moderních technologií, lze srovnávat kvalitu obsahu a myšlenek novinářských sdělení, ať se jedná o jakékoli médium – tištěné, rozhlasové, televizní, internetové. Čtenářům, posluchačům, televizním divákům a čtenářům na internetu příliš nezáleží na tom, jaké technologie novinář používal, ale záleží jim na kvalitě informací, jejich aktuálnosti, pravdivosti a v neposlední řadě na inspirativnosti myšlenek.

Jan Petránek se narodil 28. prosince 1931 v Praze. Již z uvedeného data narození je evidentní, že se jedná o člověka, který prožil dlouhý život, stal se svědkem mnoha událostí, které se v jeho rodné zemi odehrávaly, mnoha z nich se stal nedílnou součástí při svém aktivním zapojení se do děje. Většina životopisů začíná tím, že každý jsme začali chodit do základní školy a poté následovalo další vzdělávání a rozhodování se, čím každý bude, až se bude pokoušet postavit se tzv. na vlastní nohy a sám se svou prací žít. Do běžných životopisů se nevejde hodnocení rodinného prostředí, ve kterém

většina dětí vyrůstá. Jan Petránek měl štěstí, že za prvé vyrůstal v Praze, která přece jen, na rozdíl od mnoha menších a malých měst a městeček, mohla různým společenským vrstvám nabídnout více možností ve vzdělávání se, v rozšiřování kulturních a dalších znalostí, účasti na společenském životě a v neposlední řadě více možností v získání zaměstnání. Malý Jan Petránek měl výhodu, že jeho rodiče měli zájem, aby se nejen dobře učil ve škole, aby se, úměrně svému věku, zajímal o dění kolem sebe. Tatínek byl obchodním cestujícím firmy F. Topiče. Firma s historií od roku 1883 patřila k nejvýznamnějším nakladatelským firmám v Praze. Malý Jan měl tak možnost seznamovat se s literaturou. Zájem o čtení a vzdělávání se podporoval jeho tatínek, který jako obchodní cestující mu posílal často dopisy ze svých cest, ve kterých popisoval, co viděl, s kým se setkat, jak si vyprávěli o běžném životě apod. To vše zanechávalo stopy v malém Janovi. Postupně se stále více zajímal také o zahraniční politiku z hlediska příčin vzniku konkrétních informací, hledal v nich nejzajímavější momenty apod. Miroslav Sígl (mimochodem také dlouholetý novinář, autor mnoha knih, *25. 9. 1926 Obříství-Dušníky, +5. 12. 2012 Praha), v roce 2008 zaznamenal vyprávění Jana Petránka, který tehdy uvedl vzpomínky na otce větou: „*Chceš-li pochopit, kam se kutálí zeměkoule, sleduj to, co zraje a co se bude dít v těch nejhudších částech světa. Ale připrav se na to, že budeš muset strávit a pochopit věci, které byly, jsou a ještě budou strašlivě a neuvěřitelně kruté...*“⁹²

Jan Petránek v letech 1947-1951 absolvoval studium na obchodní akademii v Resslově ulici v Praze. Škola patřila z hlediska výuky mezi nejlepší školy v Praze. Petránek se netajil tím, že tehdy hodně četl, okruh jeho zájmu byl široký. Především ho ale zajímaly zahraniční události. Proto se věnoval studiu cizích jazyků. K této záležitosti v roce 2012 Jan Petránek v rozhlasovém studiu uvedl. „*Já umím jen rusky a anglicky a mě to dneska kvůli internetu super bohatě stačí. Ale víte, jak je zpěvná francouzština, jak jsem chodil sice kdysi na španělštinu, ale to bylo kvůli tomu, že se mi strašně líbilo, jak je trojrozměrně řešená Věruška Dvořáková. Mě obrovsky vždycky zajímal dějepis a zeměpis a strategie a tyhle věci, tak jedna věc mě velice mrzí, že jsem se nepotkal se škálou cizích jazyků. Teďka například se bavím tím, že se učím japonské písmo a japonská slovíčka. Já to nikdy nedokážu, ale dělám to kvůli tomu, aby ten mozek*

⁹² SÍGL, M. *Almanach českých novinářů: 1989-2008*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008, s. 155. ISBN 978-80-7277-356-5.

nezakrňel.“⁹³ Pro každého člověka je důležité vědět, co bude chtít dělat, čím chce být po skončení studia. Ve srovnání s dneškem byla vzdělanost menší. Středoškolské vzdělávání bylo do určité míry považováno za privilegované vzdělání. Rozhodování nebylo snadné, ale konečná volba jasná – jen ne být účetním nebo mít jinak klasické úřednické vzdělávání. V tehdejší době se to od absolventů obchodních akademií očekávalo. Znalost účetnictví, výborné psaní na stroji včetně státní zkoušky, znalost těsnopisu a cizí jazyk, to bylo nosnými vzdělávacími programy výuky. Měl štěstí na jednoho z vyučujících, který mu předal informaci, že do rozhlasu hledají nového zaměstnance s výbornou znalostí českého jazyka a s ohledem na živé vysílání také s kultivovaným a příjemným hlasem. Po provedené zkoušce byl přijat. Práce rozhlasového novináře se mu líbila, netrvalo dlouho a musel nastoupit na tehdy povinnou vojenskou základní službu. Dvouletá základní vojenská služba byla tehdy vojákům, kteří na dva roky nastoupili, prodloužena o sedm měsíců. Důvodem byl vývoj mezinárodní politické situace. Do zaměstnání se mohl vrátit až v roce 1955.

7.2 POČÁTKY NOVINÁŘSKÉ PRÁCE

Nebylo to příliš šťastné období. Stále pokračovaly politické čistky, které se týkaly také redaktorů. Řada z nich musela z redakcí z politických důvodů ihned odejít a vedení rozhlasu muselo situaci řešit, jak je nahradit. Řešením bylo dát tzv. zelenou mladým redaktorům.⁹⁴ Petránek začal pracovat v oddělení tzv. zpravodajské směny. Již z názvu oddělení vyplývá, že se jednalo o oddělení zpracovávající informace do rozhlasového vysílání. Petránka tato práce nesmírně bavila. Problémem bylo, že autoři příspěvků museli neustále provádět sebekontrolu, aby svým zpracovaným textem nezavdali příčinu pro své možné problémy. Roky práce v rozhlasu přibývaly, přibývaly také zkušenosti z rozhlasové práce.

V roce 1961 reagoval Jan Petránek na nabídku být zpravodajem Československého rozhlasu v Indii. Uměl dobře anglicky, což na tehdejší dobu bylo významnou výhodou.

⁹³ ROSÁK, J. *Jan Petránek-novinář, komentátor a literát*. [online]. 19. 6. 2012. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/kraje/tandem/_zprava/jan-petranek-novinar-komentator-a-literat--1075786.

⁹⁴ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlase)*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedra žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK, který se konal 15. 4. 1999 v Praze, s. 8.

V této zemi byl v letech 1961-1962. Možnost výjezdu byla podmíněna velkou bezpečnostní prověrkou. Navíc se státní aparát (Ministerstvo zahraničních věcí) jistil tím, že pracovník, který odjížděl pracovat do zahraničí, byl ženatý a měl například dvě děti, mohla společně s ním odjet manželka a jedno dítě, druhé muselo zůstat v České republice jako konkrétní pojistka, že pracovník v zahraničí nezůstane. Bylo to velmi tvrdé a necitlivé represivní opatření. V Indii získával první zkušenosti z vyhledávání aktuálních a zajímavých informací, z jejich zpracování, navazoval nové pracovní kontakty. Na druhou stranu také neváhal odmítnout spolupráci s agenty ruských tajných služeb. Odmítnutí znamenalo, že v Indii velmi rychle skončila jeho práce zahraničního zpravodaje rozhlasu, na mnoho let si uzavřel možnost být zpravodajem rozhlasu v zahraničí v západních zemích. Myšlenka, že by mohl být zpravodajem například v USA, byla navždy v té době ztracena.⁹⁵

Na základě odmítnutí spolupráce s tajnou bezpečností mu bylo jako zaměstnanci rozhlasu nabídnuto místo zahraničního zpravodaje v bývalém Sovětském svazu. V zemi pobýval v letech 1962-1967. Doba pobytu v Rusku se pro Petránka ukázala jako užitečná. Díky dobrým znalostem ruského jazyka získal mnoho nových pracovních kontaktů. Petránek se nezaměřoval jen na získávání informací z oficiálních míst, ale neváhal se pracovně stýkat i s „obyčejnými lidmi“. Ukázalo se, že tento způsob komunikace je výhodný, člověk lépe poznává mentalitu lidí, jejich reakce na různé události v zemi apod. Navíc Petránek zahájil svoji zpravodajskou práci v Rusku v době, kdy vrcholila tzv. Karibská krize.⁹⁶ Pro zahraničního zpravodaje ze země, která byla přímým účastníkem a také hlavní příčinou možného válečného konfliktu to byla vynikající příležitost prokázat své novinářské umění. Ani tato pracovní pozice zahraničního zpravodaje neskončila úspěchem. Opět odmítl přijmout nabídku ruských tajných služeb. Tentokrát mu odmítnutí neprošlo hladce. Ruskými agenty byl napaden, zmlácen, byly mu vyraženy čtyři zuby. Navíc mu byla různými způsoby bojkotována

⁹⁵ KÖPPLOVÁ, B., WOLÁK, R. *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Praha: Radioservis, 2008, s. 27. ISBN 978-80-86212-94-4.

⁹⁶ Karibská krize byla mezinárodní politickou krizí, která vypukla v roce 1962 jako důsledek rozmístění sovětských raket středního doletu. Tehdejší SSSR odpověděl tímto způsobem na umístění amerických raket v Turecku. V reakci na vzniklou situaci, která hrozila přerůst v jaderný konflikt, vyhlásily USA blokádu Kuby, která měla zabránit dopravení dalších raket na toto území. Podle historiků se sovětská plavidla na hranici kontrolované zóny skutečně zastavila.

jeho práce, takže musel ze země jako rozhlasový zpravodaj odjet.⁹⁷ Jan Petránek se nezajímal pouze o mezinárodní politiku, jeho velkým koníčkem se stala kosmonautika a výzkum vesmíru. Například před nuceným odchodem z Čs. rozhlasu komentoval v přímém přenosu přistání amerických kosmonautů z Apolla 11 na Měsíci.⁹⁸

V důsledku srpnových událostí v roce 1968 musel o rok později odejít z rozhlasu. Byl propuštěn. Podle vzpomínek a přesné evidenci ví, že navštívil více než padesát zaměstnavatelů se žádostí o pracovní místo. Nikdy neuspěl. Teprve později získal místo na přímluvu a jak přiznává, i za úplatek šest tisíc korun. Jeho synové neměli možnost studovat, vyučili se zámečníky. Poté Jan Petránek podepsal Chartu 77 a dokonce ji přeložil do anglického jazyka. Psal do samizdatových Lidových novin. V kotelně pracoval osmnáct let. Přestože mu byl po roce 1989 nabídnut post ředitele Československého rozhlasu, nabídku odmítl. Přijal místo redaktora v Lidových novinách. Od roku 1993 je v důchodu.⁹⁹

Přestože je již tolik let v důchodu, zůstává stále aktivním novinářem. Z rozhovorů, které poskytuje různým médiím, vyplývá, že velmi poctivě a pozorně sleduje dění doma i v zahraničí. Z jeho rozhovorů vyplývá velká a aktuální znalost mezinárodní problematiky. Nutné je ocenit jeho schopnost analyzovat konkrétní situaci v současné době a navíc ji porovnávat s událostmi před několika lety. Má neuvěřitelné schopnosti analyzovat různé události a předvídat, jak se bude situace doma i ve světě vyvíjet. Málokdy se spletl.

7.3 ZAČÁTKY V ROZHLASE V ROCE 1951

V roce 1951 Jan Petránek maturoval na Obchodní akademii v Praze, v Reslově ulici. Petránek byl v průběhu svého studia velmi pilným studentem, kterého profesori hodnotili jako sečtělého a nadaného studenta. Petránek byl na volné místo v Československém rozhlase upozorněn svým třídním učitelem panem profesorem

⁹⁷ STEHLÍKOVÁ, V. *13. komnata Jana Petráнка*. [online]. 2012. [cit. 2016-11-28a]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/323723-13-komnata-jana-petranka/prehled/>

⁹⁸ GÁLIS, R. *Jan Petránek: Přistání na Marsu už budu sledovat z vesmíru*. [online]. 20. 8. 2016. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/jan-petrane-k-pristani-na-marsu-uz-budu-sledovat-z-vesmiru-20160820.html

⁹⁹ STEHLÍKOVÁ, V. *13. komnata Jana Petráнка*. [online]. 2012. [cit. 2016-11-28b]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/323723-13-komnata-jana-petranka/prehled>

Rulíkem ze střední školy. Ten mu tuto práci v Československém rozhlasu doporučil, protože v té době hledali mnoho mladých kádrů. Další důvody, proč mu toto místo doporučil bylo, že Petránek v průběhu studia vedl školní rozhlas a školní časopis. Na tuto situaci vzpomíná Petránek následujícím způsobem: Jsem vděčný našim skvělým profesorům, kteří po nás chtěli, abychom znali nejen ekonomiku a geografii zemí, s nimiž jsme měli obchodovat, ale také jejich dějiny, a to se zase neobejde bez znalosti literatury. Jejich způsob výuky nám prostě otevíralo svět. Když měl Petránek po maturitě, řekl mu profesor Rulík, že když na škole dělal školní rozhlas i školní časopis, a na ekonomiku se moc nehodí, ať zkusí nějakou redakci, že mu tam bude lépe. Petránek šel do rádia na konkurz. V místnosti, kde byli shromážděni adepti, zazvonil telefon, Petránek ho zvednul a ozval se plzeňský zpravodaj, že v tamní Škodovce odlili největší ingot v historii a budou ho převážet na vykování do Ostravy. Tak tu zprávu Petránek nastenoografoval, vyběhl do druhého patra do zpravodajství, kde ji přepsal na stroji, protože sám o sobě uvádí, že má hrozný těsnopis. Následně tuto zprávu a předal šéfovi směny Iljovi Vašátkovi. Ten se na ni podíval a pak se jen zeptal, co, že prý dělá večer. No, a tak přišel Petránek na svoji první noční směnu. Druhý den už šel rovnou do zpravodajské směny, četl, co posílala „četka“ potrubní poštou, učil se, že první věta ve zprávě je stejně důležitá jako v novinách titulek a že je třeba psát zprávy tak, aby se dalo škrtat odzadu. Po týdnu mu šéf rozhlasového zpravodajství Karel Beba řekl, že ho vezmou na měsíc na zkoušku, a pak že se uvidí. Z měsíce se stalo skoro dvacet let, ale rádio se stalo Petránkovým osudem už napořád¹⁰⁰. Československý rozhlas procházel v tomto období řadou očistných politických procesů. Rozhlas tudíž neměl dostatek předválečných prověřených novinářů s politickým smýšlením té doby. A tak hledali mladé lidi, kteří neměli žádné zkušenosti, kteří neměli důvod pochybovat o politické minulosti, či budoucnosti Československé socialistické republiky. Chtěli mládež, která bude plnit dané úkoly jim zadané bez zbytečných otázek. Mladé, kteří velmi dobře ovládali český jazyk a měli příjemný hlas. Petránek, který měl v době nástupu jen devatenáct let, vstoupil do společnosti zkušených novinářů, kde se od nich učil s jazykem dál pracovat. K tomuto rozhodnutí se v současné době Petránek vyjadřuje následujícím způsobem, do rádia jsem přišel už kvůli tomu, že jako absolvent obchodní

¹⁰⁰ PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. 1. vyd. Praha: Radioservis ve spolupráci s Českým rozhlasem, 2014, s. 30. ISBN 978-80-87530-44-3.

akademie jsem nejevil přílišný zájem dostat se skutečně do ekonomického sektoru. Po druhé světové válce navíc nebylo příliš pracovních příležitostí a účetního jsem dělat nechtěl. Na tu dobu dále vzpomíná, že přišel do rozhlasu a pracoval tam od srpna 1951, tedy necelý rok, protože pak jsem musel na vojnu a tu mi Čepička protáhl, stejně jako všem jeho vrstevníkům na dva roky a sedm měsíců. Takže se vrátil do rozhlasu až v lednu 1955.¹⁰¹ Jan Petránek v srpnu roku 1951 nastoupil, jako redaktor zpravodajství, komentátor a zahraniční zpravodaj redakce mezinárodního života. Již tehdy se specializoval na mezinárodní politiku, geologii, kosmonautiku a strategii. Jeho přehled ve světové literatuře, v světové politice, a především jazykové znalosti mu umožnili pracovat v mezinárodním zpravodajství. V době, kdy Jan Petránek nastoupil do rozhlasu, bylo zpravodajství politickou objednávkou, která český jazyk svírala do floskulí a frází.

7.4 PRACOVNÍ POBYT V INDII 1961 - 1962

Jan Petránek v rámci Československého rozhlasu pracoval v letech 1961-1962 jako zpravodaj v Indii. Jednalo se o první zemi, kde Petránek pracoval jako zahraniční zpravodaj. Tehdy nastoupil na místo po Dušanu Ruppeldtovi, který působil jako zpravodaj pro Indii, Japonsko, Indonésii a oblast jihovýchodní Asie. Jednalo se o velmi náročnou práci.¹⁰² Než mohl z ČSSR vycestovat, musel být prověřen. Tato prověření byla prováděna ze strany československých úřadů, konkrétně ministerstvem zahraničních věcí. Zde musel Petránek dokázat dostatečnou znalost indické historie. Právě v této době byl osloven ke spolupráci československou vojenskou rozvědkou, aby se stal jejich špiónem, což Petránek odmítl, což se mu samozřejmě dostalo do záznamů.¹⁰³ Petránek se však nechtěl stát agentem odnože sovětské špiónáže, chtěl se jen věnovat svému žurnalistickému zaměstnání. Samozřejmě, že kromě záznamu, to mělo další následky. Za celou dobu, kdy pobýval v Indii, za ním nemohla přijet manželka s dětmi, protože nedostala pas.¹⁰⁴

¹⁰¹ SÍGL, M. *Almanach českých novinářů: 1989-2008*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008, s. 147. ISBN 978-80-7277-356-5.

¹⁰² PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: KTN, 2015. 1 audiodisk (11:55:10).

¹⁰³ PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: KTN, 2015. 1 audiodisk (11:55:10).

¹⁰⁴ SÍGL, M. *Almanach českých novinářů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. s. 157. ISBN 978-80-7277-356-5.

Už na Vánoce 1961 Petránek, jakožto válečný zpravodaj jel na tanku indické armády, která napochodovala do bývalé portugalské kolonie Goa. V této bitvě proti sobě stálo několik desítek tisíc vycvičených Indů s těžkou technikou proti několika stovkám portugalských policistů vyzbrojených pistolemi. Dnes to Petránek nazývá, že to vlastně byla „*taková kapesní válka*“. Mnohem závažnější konflikt se hrozil jen o pár měsíců později, kdy se postupně začínal hroutit křehký mír na indicko-čínské hranici. Indové pečlivě hlídali, aby se do válečné oblasti nedostali zahraniční zpravodajové. V tomto směru měl Petránek štěstí, protože se spřátelil se skupinou indických horolezců, kteří chtěli dobýt Mount Everest, a měl domluvené, že do Himálají pojede s nimi. V té době se také Petránek setkal s Indickým premiérem Nehrúem a s mladičkým Daljlámou. Jak dnes Petránek vzpomíná, tak dokonce v rámci výcviku třikrát skočil s padákem. A tehdy za ním přišli údajně ruští novináři, o čemž Petránek dodnes pochybuje, aby pro ně obhlédl situaci na čínsko-indické hranici. Když si následně Petránek v Praze stěžoval, že je po něm vyžadováno něco, co novinář nedělá.¹⁰⁵ Jan Petránek tedy Indii opustil předčasně, po necelém roce, kdy byl příkazem z Prahy odvolán. Jeho pracovní pobyt trval od září 1961 do července 1962 jeho zpravodajská mise trvala přesně 303 dnů. Jak Petránek na svou cestu do Indie vzpomíná jako na velkou zkušenost, která mu zásadně změnila náhled na svět. Ovlivnila jej v osobním i profesionálním smyslu. On sám svůj pobyt v Indii definuje, jako fantastickou životní lekci, která byla zároveň všeobecnou drastickou vakcínou, proti všemu zlému. Takto Petránek smýšlel zejména k životní úrovni obyvatel. Byl tehdy zaskočen, v jaké bídě Indové žijí. Také sám uvedl, že bída, kterou tam viděl je pro většinu Evropanů naprosto nepředstavitelná. Nedokázal si představit, že bychom byli také tak schopni žít, tedy o dvou plackách a třech rajčatech na den. Na pití jen dešťová voda, která nebyla zrovna nejčistější. K dnešnímu dni přiznává, že se vše mění a úroveň Indie bude pravděpodobně dávno někde jinde. Když on byl v Indii, měla zhruba 350 milionů obyvatel, a v současné době má hodně více než jednu miliardu.¹⁰⁶

Změnilo se mnohé a rozhodně nejen v Indii, třeba profese novináře. Dneska může reportér odkudkoli zavolat a ve zlomku vteřiny slyší lidi ze svého rádia bezprostřední

¹⁰⁵ PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: KTN, 2015. 1 audiodisk (11:55:10).

¹⁰⁶ PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: KTN, 2015. 1 audiodisk (11:55:10).

zprávu. Již mnoho let je prioritní televizní zpravodajství. Když Petránek přijížděl do Indie, teprve začínala kosmická éra. O Gagarinovi svět věděl teprve pár týdnů – a televize, ta byla ještě v plenkách. Zprávy z Indie se posílaly formou telegramu, ty musel každý den Petránek vozit na hlavní poštu v New Delhi. Zde se také Petránek poprvé zmiňuje o míře úplatkářství v Indii. Pokud chtěl, aby mu pošťák odeslal telegram, musel zaplatit láhvi whiskey. Ta se samozřejmě vždy musela podávat před vlastním telegramem, který byl napsán na stroji. Na základě té pravidelné tekuté přímlyvy putovaly mé telegrafické zprávy, komentáře a reportáže do Prahy tou největší možnou rychlostí. V Indii byly prostě úplatky naprosto všude, bez nich nefungovalo vůbec nic. Nebo spíše jinak řečeno, otevřeno měli, ale ochota chyběla. Což Petránek rychle pochopil a přizpůsobil se.¹⁰⁷ Po návratu z Indie si Petránek uvědomil, že zde ztratil i část svého novinářského srdce, protože na základě odmítnutí spolupráce s vojenskou rozvědkou a těmi údajnými novináři v Indii, již nesměl vycestovat mimo země, které byly součástí východního bloku. Tím se také rozplynul Petránkovy sen, jednou pracovat jako redaktor v New Yorku.¹⁰⁸

7.5 PRACOVNÍ POBYT V SOVĚTSKÉM SVAZU 1962 - 1967

Jan Petránek působil v letech 1962-1967 jako zpravodaj v Sovětském Svazu, jedním z důvodů, proč právě zde bylo, že Moskva byla jediná destinace, která pro něj přicházela v úvahu, po událostech týkajících se jeho pracovního pobytu v Indii se pro něj západ z politických důvodů uzavřel.¹⁰⁹ Petránek tehdy chtěl pracovat jako redaktor v New Yorku, takže to bylo jistým zklamáním. Jak sám Petránek uznává, nakonec se ale ukázalo, že pro člověka, který chtěl být v centru dění, byl tento pobyt skvělou příležitostí.¹¹⁰ Petránek přijel do Moskvy v říjnu 1962, konkrétně 14. října, tedy na počátku karibské krize, jindy nazývané kubánská raketová krize. Jen o pár dní později byl vydán Solženicynův *Jeden den Ivana Děnisoviče*.¹¹¹ Vzápětí měla premiéru

¹⁰⁷ PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: KTN, 2015. 1 audiodisk (11:55:10).

¹⁰⁸ SÍGL, M. *Almanach českých novinářů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. s. 155 – 156. ISBN 978-80-7277-356-5.

¹⁰⁹ KÖPPLOVÁ, B., WOLÁK, R. *Česká média a společnost v 60. letech*. 1. vyd. Praha: Radioservis, 2008. s. 27. ISBN 978-80-86212-94-4.

¹¹⁰ PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: KTN, 2015. 1 audiodisk (11:55:10).

¹¹¹ Tamtéž

Šostakovičova 13. symfonie Babij Jar na slova básně Jevgenije Jevtušenka, kde první věta zní: „*V Rusku umírají strachy*.“ Něco neuvěřitelného!

Výše uvedené události, ale i mnoho dalších bylo pro Petránka štěstím, protože měl neustále možnosti, čemu se v rozhlasu věnovat a zapsal se tak do povědomí mnoha posluchačů. Chruščov a Kennedy tehdy vedli studenou válku a byla velice aktuální možnost propuknutí jaderné války, každý měl tehdy strach, že bude stisknut ten červený knoflík. Jak sám Petránek uvádí, již během prvních hodin pobytu v Moskvě poznal, v jak hluboké izolaci od okolního světa Rusko žije. I když se jedná o jedny z nejdramatičtějších dnů 20. století.¹¹² Aby Petránek nebyl ve stejné izolaci jako zbytek země, používal k poslechu zahraničního vysílání krátkovlnný radiopřijímač Lambda. Ačkoli bylo vysílání, v tomto případě tedy příjem rušen rušičkami, jednalo se o kvalitní zařízení, které udržovalo Petránka v obraze. Za přínosnější však považuje informace, které získával od svých přátel, se kterými se seznámil v Indii. Jednalo se o dva kolegy ze zpravodajské agentury Reuters a Associated Press, konkrétně o Sydneyho Weylanda a Henryho Bradshera. Od Weylanda získával informace o připravovaném dění v Rusku, vždy jej dopředu varoval před stěžejními událostmi. Bradsher zase v říjnu 1964 kontaktoval Petránka s pozváním na poslech jazzových nahrávek, což byla jen záminka pro to, aby Petránek včas opustil Rusko. Stalo se tak po dvou letech, přesně ve chvílích, kdy byl svržen Chruščov, tehdy se s manželkou vrátili do Prahy. Toho dne totiž došlo k svržení Chruščova a přicházela vláda Leonida Iljiče Brežněva. Právě tehdy, krátce po návratu do ČSSR, přišel Petránek do rozhlasu na Vinohradské, tak mu bylo sděleno, že se musí vrátit do Ruska. Prý z důvodů, že ví, co se tam doopravdy děje, dále, že už tam má kontakty, a aby udržoval Československý rozhlas v obraze.¹¹³ Právě událost svržení Chruščova byla pro Československo pod vedením Antonína Novotného velkým překvapením, v jehož důsledku vzniklo napětí mezi Prahou a Moskvou. A to již nikdy nebylo překonáno. Právě od této události se začaly zhoršovat vzájemné vztahy ve více rovinách a následovalo Pražské jaro, na které Rusko reagovalo vpádem vojsk Varšavské

¹¹² PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: KTN, 2015. 1 audiodisk (11:55:10).

¹¹³ Tamtéž

smlouvy.¹¹⁴ Po návratu do Ruska ještě na podzim roku 1964 se Petránek setkal s prvním kosmonautem Jurijem Gagarinem. I setkání s touto významnou osobností ovlivnilo jeho tvorbu.

7.6 PRACOVNÍ POBYT V LONDÝNĚ 1968

V roce 1968 Jan Petránek působil po krátkou dobu v Londýně, protože byl v červenci roku 1968 v rozhlasu požádán, aby na několik týdnů zastoupil ve Velké Británii svého kolegu Jiřího Frodla, který tam pracoval jako zvláštní zpravodaj Československého rozhlasu. Jiří Frodl v Londýně, v té době působil jako redaktor Rubriky mezinárodního života a zahraniční zpravodaj v Londýně, což byla v té době velmi oblíbená rubrika.¹¹⁵ Pro Petránka, to samozřejmě byla po dlouhé době jediná příležitost, kdy mohl pracovně vycestovat do některé ze západních zemí, tedy mimo sovětský blok, s čímž již pro své dřívější rozpory s tajnou službou nikdy nepočítal. Byl tedy z této, ačkoli krátkodobé možnosti vycestovat nadšený. Když odjížděl z Prahy, do Londýna rozhodně nečekal, jakým směrem se jeho pobyt bude ubírat. Tedy, že zjistí skutečnosti, o kterých v Praze neměl do té doby nikdo tušení, nebo se jim nikdo nechtěl věnovat, natož je pak šířit. Petránek tedy nastoupil do londýnské pobočky Československého rozhlasu a také každý den dojížděl do sídla BBC (British Broadcasting Corporation). Právě odtud pak referoval, jak kameramani BBC se skrytými kamerami sledují pohyb sovětských vojsk podél československé hranice. Tato situace v něm samozřejmě vyvolala zděšení, a proto se rozhodl podávat, co nejpřesnější informace do tehdejšího Československa. Na toto období vzpomíná velice nerad, protože kromě výše uvedeného strachu zjistil, že tehdejší Československé úřady i přes dodané informace nikterak nereagovali na možnou hrozbu. Sám Petránek tuto událost komentuje následujícím způsobem: „*Stala se z toho má nejdramatičtější zkušenost v té době.*“¹¹⁶ Skryté kamery televizních štábů BBC už tenkrát sledovaly pohyb sovětských jednotek po vnější straně československých hranic. Tedy konkrétně v Polsku, NDR a

¹¹⁴ DIENSTBIER, J., LÁNSKÝ, K. *Rozhlas proti tankům. Koláž událostí, vzpomínek a záznamů z vysílání Československého rozhlasu v srpnu 1968*. 1. vyd. Praha: Práce, 1990, s. 15. ISBN 80-208-0028-X.

¹¹⁵ Frodl, J. In: JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 293. ISBN 80-86762-00-9.

¹¹⁶ Z projevu Jana Petránka na konferenci 40 let po okupaci, která se konala v hlavním sále Senátu České republiky 20. srpna 2008.

Maďarsku. Petránkovi samozřejmě nemohlo ujít varování, že velmi silný tyl těch jednotek je dostatečně svědčící, o tom, že už nejde jenom o cvičení, ale o jasnou přípravu na vpád, rovněž věděl, že se jedná reakci na tehdejší dění, které dnes označujeme jako tzv. *Pražské jaro 1968*. Samozřejmě tenkrát ještě nebyly mobily, ani normální telefonní linky se svojí zvukovou kvalitou za moc nestály, takže Petránek denně z londýnského centra BBC posílal do Prahy komentované reportáže a jejich smyslem bylo stále naléhavěji varovat před okupací, která byla zjevně na spadnutí. Nedostavil se, ale žádný výsledek. Jak se později Petránek dozvěděl, on to z Londýna, viděl jako zřejmou podloženou informace. V Praze však byly tyto informace o možném blížícím se konfliktu, vnímány jako téměř jako hysterické varování od již „*politicky označeného novináře*.“ Proto těmto informacím nebyla úřady věnována pozornost. Tak jako předešlé pracovní zahraniční pobyty, tak i tento pobyt v Londýně Petránka významně ovlivnil po pracovní i osobní stránce. Navíc, aniž by to v té době věděl, právě jeho počínání v dané době začalo nejvíce ovlivňovat dlouhé roky jeho života. Zasíláním těchto informací velmi riskoval a spolu s jeho následujícími kroky, to mělo na jeho život a lásku k rozhlasu a žurnalistice velké důsledky.

Týden před vpádem vojsk Varšavské smlouvy, což znamená v polovině srpna 1968, se tedy Petránek vrátil do Prahy ze své služební cesty, a při setkání s Josefem Smrkovským, který tehdy zastával funkci předsedy Federálního shromáždění ČSSR, mu obšírně referoval o všem, co v Londýně zjistil. Tedy o získaných informacích, a co zřejmě ČSSR hrozí, na co se média v zahraničí zaměřují a sledují skrytými kamerami. Petránek tehdy dostal odpověď, která jeho tvrzení bagatelizovala. Bylo mu tedy sděleno, že tím, že byl několik let v Moskvě zpravodajem, má zkreslený úsudek a přisuzuje těmto událostem příliš velkou váhu a je zbytečně pesimistický¹¹⁷. Samozřejmě, že tehdy neměla společnost a většina vlády, o nějakém zvacím dopise žádné informace.¹¹⁸ Jak ale sám Petránek sám uvedl, na úder nožem do zad od těch nejvěrnějších přátel nemusela Československá socialistická republika dlouho čekat. Jen krátce po tomto rozhovoru se Petránek spolu s celou svou rodinou uchýlil na

¹¹⁷ Z projevu Jana Petránka na konferenci 40 let po okupaci, která se konala v hlavním sále Senátu České republiky 20. srpna 2008.

¹¹⁸ JANÁČEK, F., MICHÁLKOVÁ, M. *Příběh zvacího dopisu* [online]. 1993. [cit. 2016-11-11]. Dostupné z http://www.68.usd.cas.cz/files/studie/Pribeh_zvaciho_dopisu.pdf

venkov. Tam ho také zastihla zpráva o invazi spřátelených vojsk, tedy vojsk Varšavské smlouvy.

7.7 Z TVORBY JANA PETRÁNKY

7.7.1 ANALÝZY PO ROCE 1968

Z pohledu vedoucích pracovníků tehdejšího Československého rozhlasu se Petránek stával „*nonkonformistou*“. Tak to bylo psáno v tajném zdrcujícím kádrovém posudku, který se mu dostal do rukou až po mnoha letech. Zajímavá byla zejména věta, že pro svou píli mimořádně škodil, neboť ani v jediné zprávě neopomínal mezi řádky poukazovat na stinné stránky sovětské reality.¹¹⁹ Byť komunistickým normalizačním režimem na dlouhou dobu násilně přerývána, je novinářská činnost Jana Petráneka velice obsáhlá, pestrá a různorodá. Má neobyčejně široký záběr a pokračuje i v současnosti, přestože je tento „*guru české žurnalistiky*“, jak bývá Petránek také někdy nazýván, již na bezesporu zaslouženém odpočinku. Zahrnuje články a glosy týkající se důležitých společenských a zejména politických událostí v České republice i v zahraničí, analýzy a komentáře z oblasti mezinárodních vztahů, přičemž centrem jeho zájmu bylo a zůstává i nadále především Rusko, popularizaci vědy, a to především v oblasti kosmonautiky a výzkumu vesmíru, příspěvky do denního tisku, například do Mladé fronty DNES, i sborníků z nejrůznějších konferencí, z nichž stojí za zmínku především článek *Srpnové reminiscence 1968*, otištěný ve sborníku *40 let po okupaci: sborník příspěvků z konference 20. srpna 2008*, v němž se Petránek vrací k jedné z nejtragičtějších událostí v moderních dějinách Československa. Mnohem osobitějším způsobem pak na první chvíli po obsazení naší země vojsky Varšavské smlouvy, jež ho zastihlo na dovolené v Jizerských horách, vzpomíná v knize Karla Pacnera *Lidé v mé paměti*: „*Sedl jsem do embéčka a chtěl jsem odjet do Prahy. Měl jsem tam však jenom asi čtyři litry benzínu. Na stanici v Tanvaldu mě odmítli benzín prodat, prý ho nemají. Když jsem jim řekl, že potřebuju odjet do pražského rozhlasu, abych komentoval situaci, dali mně zadarmo plnou nádrž.*“¹²⁰ Opomenout nelze ani jeho příspěvky do publikací populárně naučného charakteru, například do téměř sedmisetstránkové publikace *Voda*

¹¹⁹ PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: KTN, 2015. 1 audiodisk (11:55:10).

¹²⁰ PACNER, K. *Lidé v mé paměti*. 1. vyd. Praha: Academia, 2014, s. 96. ISBN 978-80-200-2315-5.

ve vesmíru na zemi v životě a v kultuře, kde jako člen autorského kolektivu nabídl jeden z možných úhlů pohledu na vodu jako základní podmínku života na naší planetě. To však není ani zdaleka všechno. Jeho komentáře znají posluchači ruského vysílání francouzské rozhlasové stanice RFI. (Radio France Internationale), fungující pod záštitou francouzského ministerstva zahraničí a vysílající do ciziny zpravodajské a publicistické relace. I tam se kromě jiného se vyjadřoval k „*Pražskému jaru*” 1968. Je také nepravidelným hostem pořadu.

Určitým specifikem Petránkovy novinářské činnosti, koneckonců tak tomu bylo v podstatě u všech, kteří sdíleli v dobách normalizace podobný osud, bylo období po jeho propuštění z Československého rozhlasu, kde bylo jeho na dlouho posledním vystoupení komentování přímého přenosu z přistání Neila Armstronga a Buzze Aldrina na Měsíci v červenci 1969. I to mu bylo povoleno již pouze proto, že byl jediný, kdo v té době ovládal odbornou kosmickou terminologii. Ještě předtím, v roce 1968 dostal dvě nabídky na místo profesora politologie, od Kalifornské univerzity v San Francisku a od univerzity ve švédské Uppsale, ale obě s díky odmítl. Jeho životem prostě byla „novinařina”. Stejně tak nevyužil přátelské gesto tehdejšího vedení redakce, které mu mělo pomoci odjet z republiky a umožnit emigraci. Pod záminkou prozkoumání možnosti obnovit tam stálé zpravodajské místo byl totiž na jaře roku 1969 vyslán na kratší pracovní cestu do Indie, odkud se měl s již předem zakoupenou letenkou natrvalo přesunout dále s tím, že později se za ním přijede i jeho rodina. On však emigrovat nechtěl. A tak přišlo to, co nevyhnutelně přijít muselo. Tuto nevyhnutelnost výstižně dokumentují vzpomínky Ondřeje Neffa na pohnutou dobu bezprostředně po vstupu vojsk Varšavské smlouvy na naše území. Podle jeho názoru se v srpnu 1968 nikomu nepodařilo během šesti dnů vysílání rozzuřit Rusy tak dokonale, jako to provedl Petránek, a to zejména tím, že „*vedl k sovětským bojovníkům řeč, kde jim vysvětlil, že se stali obětí mamutího podvodu a že přepadli bratrskou zemi, která nemá nic jiného na práci, než výstavbu socialismu. A pak, aby to bylo dokonalé, zapěl nádhernou dumku ruským trestancům z koncentračních táborů, která začíná slovy - "Ja, sovětskij zaključonnyj..."* V Moskvě vyšla... Bílá kniha o československé kontrarevoluci a ze všech rozhlasových komentátorů je tam pouze Jan Petránek, o němž se tvrdí, že ruský nabádal ruské vojáky ke vzpouře a nakonec jim zapěl odpornou odrhovačku. Vot ona,

kontra, bljat’! ¹²¹ V této souvislosti je zajímavá i skutečnost, že ze všech Petránkových zpravodajských misí v zahraničí z let 1961–1968 existuje jeden záznam, a to dvacetiminutová reportáž ze slavnostní přehlídky Rudé armády na Rudém náměstí v Moskvě k 20. výročí konce 2. světové války z 9. května 1965. Záznamy událostí srpna 1968 chybí. Je patrné, jak velkým trnem v oku byl Jan Petránek tehdejším komunistickým normalizátorům. Jediným prostorem pro jeho publikační činnost se potom na dlouhá léta stal samizdat. Nadále neustále sledoval zprávy ze světa, dějiny politiky a ekonomie a z jeho pera nepravidelně vycházely články zaměřené na události v tehdejším Sovětském svazu či válku v Afghánistánu.

7.7.2 PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Po celou dobu jejich existence psal pro samizdatové Lidové noviny, a to pod zkratkami JP nebo PK, a v listopadu 1989 pak plynule přešel do redakce tohoto obnoveného periodika. Z jeho příspěvků uveďme například článek *Riziko pravdy* z ledna 1988, v němž informoval o filmu *Riziko* režiséra Dmitrije Barševského. Citoval zde Andreje Sacharova, předního sovětského fyzika, disidenta a obránce lidských práv, nositele Nobelovy ceny míru, resp. jeho hodnocení tohoto snímku a zmínil se i o Klausu Fuchsovi, který přes manžele Rosenbergovy dodával sovětské rozvědce zprávy o atomovém výzkumu a patřil v Los Alamos k týmu tvůrců atomové bomby. V dalším článku *Jistý Boris Nikolajevič*, jenž vyšel rovněž v lednu 1988, nastínil stručný životopis Borise Jelcina, pozdějšího prvního prezidenta Ruské federace, přičemž vyzdvihl zejména jeho kritiku sovětského komunistického vedení a nekompromisnost Jelcinových postojů a názorů. Pro samizdatové texty používal Petránek pseudonymy Heretikus (kacíř), Jan Manuel Zapata a Manuel Lopata. Napsal přes sto samizdatových povídek. Pro samizdat také přeložil *Dějiny USA*, životopis prezidenta Johna Kennedyho, *Dějiny Středního východu* nebo jedno z nejznámějších děl ruského spisovatele a disidenta Alexandra Solženicina *Souostroví Gulag*. Měsíc po upálení Jana Palacha, tedy v roce 1969, vznikl pořad *Opravna duší*, na němž se Petránek podílel společně s Ljubou Hermanovou, Iljou Rackem, Janem Faltýnkem, Rudolfem Pelarem, Libuší Švormovou, a řadou dalších známých osobností. Tato organizačně volná skupina

¹²¹ NEFF, O. *Divná okupace*. [online]. Září 1968. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.hyena.cz/dokumenty/okupace/okupace6.html>

herců, zpěváků, skladatelů, textařů a publicistů, orientovaných na šanson vystupovala dvakrát týdně v Umělecké besedě v Praze a Petráněk pro ně napsal řadu textů. Její členové chtěli rozvíjet šanson jako zpívanou poezii, prostředek nejen uměleckého, ale také občansko-politického vyjádření. Právě díky tomu vznikla již v tehdejší složité době úzká vazba s okruhem zainteresovaného a souznějícího publika. Toto sdružení, k jehož původním interpretům přibyla v poslední době i mladší generace zpěváků, jako například Marta Balejová, Tereza Duchková nebo Filip Sychra, existuje dodnes a pod názvem „Šanson - věc veřejná“ vystupuje jednou měsíčně v hudebním salonku Deylovy akademie slabozrakých na Maltézském náměstí v Praze. Od roku 1994 vysílá záznamy jejich představení Český rozhlas, dva pořady, *Díkuvzdání božím mlýnům* (1990) a recitál Aleny Havlíčkové *Všichni moji přátelé* (1991) byly uvedeny v tehdejší Československé televizi a Supraphon v minulosti vydal dvě jejich dlouhohrající desky s názvy *Český šanson 1969* a *Český šanson 1970*. V rámci neobyčejně pestrých aktivit Jana Petránka (amatérsky se například zabývá astronomií a šachem) nelze alespoň okrajově nezmínit také jeho literární činnost. Je autorem několika rozhlasových her, básní, již výše zmiňovaných písňových textů, k nimž později přibyl i překlad textu známé písně Edith Piaf „*Ničeho nelituji*“, a dvou povídkových knih *Andělé a čerti* a *Pod hvězdným šapitó*. Zanedbatelná není ani jeho překladatelská činnost. Překládá z ruštiny a angličtiny. Kromě již uvedených překladů pro samizdat patří k jeho nejvýznamnějším počínům v tomto směru překlad pro některé možná poněkud kontroverzní knihy *Rusko a jeho místo ve světě*, (2006) autorkou je Natalija Naročnickaja, historička s hlubokými znalostmi mezinárodních vztahů, která publikovala řadu vědeckých prací a několik knih. V publikaci je vedena zejména snahou vysvětlit, jak se liší Rusko a Rusové od zemí a národů zbytku Evropy. Názory a postoje Naročnické asi nejlépe dokumentuje její vlastní vyjádření, které najdeme na obálce knihy a jež stojí za ocitování: „*Při vzpomínkách na Velkou vlasteneckou válku se v posledních letech stávají téměř běžnými tvrzení, z nichž vyplývá, že tuto válku jako by zavinil SSSR..... Uplyne několik roků, v evropských učebnicích najdeme výklad o tom, že na jedné straně bojovaly demokratické USA a Velká Británie a na druhé straně dvě totalitní monstra. Ale ve skutečnosti bylo všechno jinak...*”¹²² Publikaci dalšího ruského autora Alexandra Lebeděva *Velvyslanec*

¹²² NAROČNICKAJA, N., A. *Rusko a jeho místo ve světě: za co a s kým jsme bojovali*. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006, s. 32. ISBN 80-7360-511-2.

vzpomíná, jež vyšla česky v roce 2008, pak Petránek opatřil doslovem. Že na překládání a literární tvorbu Petránek nezanevřel ani v současnosti, dokazuje překlad a přebásnění anglického textu fiktivní divadelní hry vzniklé v britské rozhlasové a televizní společnosti BBC, která se týká odchodu Velké Británie z Evropské unie, jedné z nejvýznamnějších politických událostí tohoto roku.¹²³ Pečlivé a systematické sledování významných událostí doma i ve světě bylo Petránkovi vlastní od samého počátku jeho novinářské kariéry a přetrvává u něj až dodnes. Sám to komentuje slovy: „*I přes mé nemoci, které jsem si uhnal, stále vím, co se stalo včera, snažím se vědět, co bude zítra.*”¹²⁴ Jeho osobní archiv obsahuje bezmála tři tuny papíru. Zprávy ze světa sleduje v angličtině, ruštině a češtině. Z nabídky televizních stanic si vybírá zejména zpravodajské a publicistické pořady čínských a japonských televizí v ruštině, dále zpravodajství BBC v ruštině a Deutsche Welle, německé vysílání v ruštině. Nezapomíná na své čtenáře, kterým, dle jeho názoru, významné informační zdroje o dění ve světě přehledně a se stručnou charakteristikou jejich obsahu doporučuje na internetu.¹²⁵ Pro osobnost Jana Petránka jsou charakteristické dvě zásadní vlastnosti. První je intelekt spojený s analytickým myšlením, druhou pak energie spojená s pílí. Přitom nerozlišuje mezi zpravodajstvím a publicistikou. Jeho jazyk a způsob vyjadřování působí neotřelým dojmem zejména proto, že nepoužívá fráze ani klišé. Má osobitý, ale citlivý smysl pro humor. Důsledně odmítá veškeré ideologie a trvá na svobodě člověka a na principu sociálního cítění. Stal se uznávaným znalcem v oboru kosmonautiky a výzkumu vesmíru, je považován za experta na země bývalého Sovětského svazu a díky svému profesionálnímu přístupu, systematickému studiu souvislostí mezinárodních vztahů a mnohaletým zkušenostem všeobecně uznáván jako významná osobnost nejen české žurnalistiky. Je známo, že novinářské práci odsuzuje povrchnost a na rozhlasová a televizní vystoupení je vždy pečlivě připraven. Naopak nezdárka v této souvislosti upozorňuje na klesající kvalitu zejména současného rozhlasového vysílání, což je v určitém směru varovné a mělo by mnohé přimět k zamyšlení.

¹²³ PETRÁNEK, J. *Jan Petránek: Brexit podle Shakespeara aneb Horor letní noci*. [online]. 13. 7. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Jan-Petranek-exit-podle-Shakespeara-aneb-Horor-letni-noci-444633>

¹²⁴ PETRÁNEK, J. *Je mi líto, že ty manévry NATO v Polsku se obešly bez Gruzie*. [online]. 21. 6. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://prvnizpravy.parlamentnilisty.cz/zpravy/politika/petranek-je-mi-lito-ze-ty-manevry-nato-v-polsku-se-obesly-bez-gruzie>

¹²⁵ PETRÁNEK, J. *Jan Petránek – doporučené informační zdroje o dění ve světě*. [online]. 21. 11. 2008. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.irucz.ru/prilohy/INFOJPetranek.pdf>

7.7.3 SPOLUPRÁCE S ČASOPISEM VITAL

Již mnoho let je Jan Petránek kmenovým autorem časopisu Vital, společenského čtvrtletníku, který vychází od roku 2007 a je mnohými považován za nejčtenější časopis pro seniory v České republice. V rubrice nazvané *Svět podle Petránka* komentuje v příspěvcích aktuální události u nás i v zahraničí, ale zamýšlí se také nad některými nadčasovými tématy a vyjadřuje své názory a postoje novináře i člověka k nejrůznějším společenským jevům. V článku *Ještě delší dobu nebude líp* z května 2011 tak například konstatuje, že problémem současnosti je skutečnost, že se léčí potíže velkých bank, ne podstata ekonomik. Ty se pak zaměřují hlavně na bolesti a slabosti vojenských a bezpečnostních struktur států a jejich aliancí, nikoliv na koncepci zaměstnanosti a na potřeby vývoje lidsky užitečné ekonomiky, a už rozevřené globální sociální nůžky se tak rozevírají čím dál víc. K ekonomice se potom v prosinci téhož roku vyjadřuje následovně: „*Vlády jen chaoticky posluhují finančnímu světu. To je zásadní globální problém. Nebude vyřešen, nebudou-li vytvořeny zásadně nová a průhledná světová pravidla pro celou ekonomickou a finanční sféru.*” Neschopnost nejmocnějších států vyrovnat se se spoustou bídy a s nezaměstnaností kritizuje o čtyři roky později, v srpnu 2014 v příspěvku nazvaném *Stín smutků a bolestí dlouhý sto let* a napsaném k 100. výročí první světové války. Neopomíná v něm ani kritiku neustálého všeobecného zbrojení. Zmínku na téma světová ekonomika z historického hlediska najdeme v prosincovém příspěvku z téhož roku, v němž vyjadřuje své přesvědčení, že Marshallův plán v 50. letech znamenal sice velkou pomoc Evropě, ale byl především chytrým plánem pro rozmach samotného amerického hospodářství a zasloužil se o pozici USA jako dominantní supervelmoci na světě. Z hlediska osobního postoje, formujícího v mnohém Petránkovu novinářskou činnost, je zajímavý článek *Co když pánbůh není zrovna doma?* z října 2011, v němž se, sám přesvědčený ateista, pouští do v jistém směru filozofické úvahy o Bohu, přičemž svůj vztah k němu formuluje následovně: „*Já si dovoluji ztotožnit Pána Boha s Přírodou a mám hluboko pod kůží kantovské vyznání o úctě a respektu k hvězdnému nebi nad hlavou a morálnímu zákonu v sobě.*” Ani zde však nezapře novináře a znalce poměrů v Rusku, když v této souvislosti konstatuje, že přes veškerou podporu Kremlu vliv ruské pravoslavné církve slábne, což se o muslimské sféře v prostoru od Petrohradu po Vladivostok říct nedá. K úvaze o lidské duši se vrací i o tři roky později konstatováním, že ztracené sny ji

často umění naplňovat lépe než cokoli reálného. Zajímavé je také Petránkovo hodnocení výsledků první přímé volby prezidenta České republiky, kterým se zabývá v článku *Od TGM k Miloši Zemanovi*, jenž vyšel v květnu roku 2013. Dochází zde k závěru, že „Karel Schwarzenberg nedokázal domyslet, že zásadně není možné hodnotit „Benešovy dekrety“ (defakto ústavní dekrety státu) jako ostudné, když už ho nenapadlo aspoň stejně pohlédnout na olbřímí tragiku celých předchozích dvanácti let, pak nemohl souboj s Milošem Zemanem vyhrát.” V zápětí dodává, že „... vzbudil oprávněné pochyby o tom, jak mělká je jeho pozice, pokud jde o naše národní zájmy.” Naopak výhru Miloše Zemana hodnotí v závěru následujícím způsobem: „Jsem si jist, že kdykoliv se jeho oponenti při střetu s ním (ve vládě a v parlamentu, kdekoliv) dopustí chyby, se shovívavostí se nesetkají. Možná to poměrům v Česku přijde k duhu. Nudit se určitě nebudem.” Kromě výtek vůči amnestii udělené prezidentem Václavem Klausem Petránek konstatuje, že v médiích je opět znát syndrom autocenzury jako základní stupeň obavy autorů o pozici ve společenské struktuře, ale často také bohužel jako forma dobře promyšleného patolízalství, a vyzývá ke zkoumání odpovědnosti ještě živých osobností za poslední čtvrtstoletí. Ve stejném duchu se mimochodem vyjádřil i o tři roky dříve v článku uveřejněném v Mladé frontě DNES, kde Václava Havla politoval, že si až později uvědomil, co všechno neuhlídal, a ve své kritice prvních let po listopadu 1989 šel možná ještě dál následujícím vyjádřením: „Ti, kteří udělali ten samet, podle hesla Nejsme jako oni, jako by měli klapky na očích, že za rétory je hrstka pragmatiků, kteří rozkradou, co můžou.”¹²⁶ Na rozdíl od viditelného zklamání z vývoje v naší zemi po roce 1989 vyzdvihuje tzv. obrodný proces šedesátých let minulého století. „U nás to byly ideály, které měly pro poctivost a rozsah spontánního hnutí velkou šanci na realizaci.” Tvrzení opomíjí skutečnost, že šlo o ideály komunistické, režimu, který napáchal obrovskou spoustu zla. Nejen z tohoto pohledu se jeví jeho rada usilovat o nové “Pražské jaro” jako poněkud problematická. V řadě článků uveřejněných v časopise Vital se Jan Petránek věnuje současné situaci ve světě. Za výrazný nešvar světového kapitalismu považuje neschopnost, či spíše v něm samém hluboce zakódovanou nechuť systémově řešit nejhorší sociální problémy, ale

¹²⁶ BEST, E. *Trápily Václava Havla výčitky svědomí*. [online]. 19. 12. 2011. [cit. 2016-12.15]. Dostupné z <https://nazory.aktualne.cz/komentare/trapily-vaclava-havla-vycitky-svedomi/r~i:article:726024?redirected=1483909968>

optimisticky věří ve svobodu lidského rozumu a uvažuje dokonce o budoucím možném “kapitalismu s lidskou tváří”. Konstatuje také celosvětový trend snižující se tolerance a kritizuje špiclování „*Velkého Bratra*”, tedy skutečnost, že významní lidé kdekoli na světě si mohou být jisti, že jsou nepřetržitě monitorováni, stejně jako reakce Spojených států amerických na útoky z 11. září. Je rovněž přesvědčen o klesajícím vlivu USA, přičemž za jejich možné protipóly v budoucnu považuje Šanghajskou organizaci spolupráce, mezivládní organizaci založenou 14. června 2001, jejímiž členy jsou Čínská lidová republika, Rusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a Uzbekistán a pozorovatelskými země Mongolsko, Indie, Írán a Pákistán, a BRICS, společné hospodářské uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky. Na druhou stranu oceňuje spolupráci USA s Ruskem při zabezpečení olympijských her v Soči. Zamýšlí se i nad vzestupem Číny a africkým kontinentem, kterému dle jeho názoru náš svět věnuje zatím málo pozornosti. Vzhledem k závažnosti tohoto tématu se samozřejmě nemohl vyhnout ani stále více se šířícímu terorismu, jenž představuje jednu z největších hrozeb současnosti. V článku *Jménem vyššího principu mravního* z března 2015 dochází k závěru, že pokud chce svět v boji s terorismem zvítězit, musí se sám v mnohém změnit. Zároveň poukazuje na to, že islám není mírumilovný a kritizuje postavení žen v něm. Zajímavé je Petránkovo zamyšlení nad Evropou, pojaté jak z hlediska historického, tak i současného. Najdeme ho v příspěvku *Evropské probuzení do nové doby*, který vyšel v únoru letošního roku. Vychází ze skutečnosti, že Evropané byli v minulosti přesvědčeni o své výlučnosti a domnívali se, že Evropa je páteří dějin. Vzdálené země považovali za necivilizované a pomocí kolonií se snažili ovládnout celý svět. Evropští vládcové však podle Petránka nedokázali najít shodu, což vedlo k neodvratnému mocenskému sestupu, který ještě nekončí. Do jisté míry zde sehrál negativní roli i trvale rostoucí americký vliv na svět i na Evropu, proti kterému se v novověku podle Petránkova názoru postavil jako první Charles de Gaulle. V současnosti je podle něj nejvýraznější slabinou Evropské unie to, že nemá koncepci vlastní kontinentální bezpečnostní struktury, protože se v poslední době nemyslelo na vlastní vnitroeurospécké poměry a přednost měl centrálně prosazovaný diktát. Závěrečné resumé pak stojí za ocitování: “Evropský parlament je nesmyslně nadřazen národním parlamentům (jak bývala knížata kmánům). Místo parlamentu by měl být jen poradní senát, kam by z národních sněmoven přicházeli třeba jen dva tři zástupci. Mraky

bruselobyrokratů by měly být nahrazeny zástupci vlád jednotlivých členských zemí. Bezpečnost, tedy hlavně vojenské zajištění Evropy, potřebuje společnou strategii, zakotvenou v dohodách o kvalitě a kvantitě zbraní a počtu mužů, nutných jak pro domácí bezpečnost, tak pro mezinárodní potřebu. To nyní selhává pro samu nepromyšlenou architekturu EU. Nelze za tím nevidět sobecká stanoviska, diktovaná nadnárodními finančními zájmy i velmi „nadevropskými“. EU selhává národohospodářsky i bezpečnostně. Čekáme na evropského Godota?” O výrazné orientaci Jana Petráčka na problematiku nejdříve Sovětského svazu, posléze, po jeho rozpadu pak Ruska a vzniklých postsovětských států zde již byla řeč. Na jedné straně odmítá kritiku postojů Ruska k homosexualitě a jejich příčiny vidí jednak v deficitu mužů, stále ještě souvisejícím s obrovskými ztrátami na životech v průběhu druhé světové války, jednak ve skutečnosti, že Rusko se vrátilo v nebývalém rozměru k pravoslaví, na straně druhé, z úplně odlišného soudku, konstatuje, že je dost nereálné bát se nové hrozby z Moskvy. Stranou jeho zájmu pochopitelně nemohlo zůstat ani dění na Ukrajině. V této souvislosti vyjadřuje názor, že v zájmu Ukrajiny by měl být optimálně vyvážený vztah k Bruselu i k Moskvě a zároveň upozorňuje na bývalé významné rodinné vazby Ukrajinců po celém sovětském prostoru, které se uchovaly i do současnosti. Troufá si tvrdit, že za sto let má Ukrajina šanci být blahobytnou velmocí až s osmdesáti milióny šťastných obyvatel a varuje, že „ukrajinská ekonomika by se zpřetrháním dosud existujících vazeb na Rusko a další postsovětské republiky rychle zhroutila.”²² Internet je bezesporu fenoménem dnešní doby, jehož význam rok od roku vzrůstá, a tato tendence má veškeré předpoklady pro přetrvání i do budoucna. Jan Petránek se s touto skutečností pro některé možná až překvapivě snadno a rychle dokázal vyrovnat. Dokladem toho je kromě jiného i jeho relativně hojná spolupráce s Parlamentními listy, internetovým diskusním, zpravodajským a komentátorským portálem, působícím na české veřejné scéně od roku 2008. V tomto ohledu je třeba zmínit skutečnost, že Parlamentní listy uveřejňují často i kontroverzní texty z různých stran politického spektra, nicméně z hlediska internetových zdrojů informací stojí tento server právě díky širokému názorovému záběru, jenž kontrastuje s nedostatečným a mnohdy jednostranným informováním ze strany tradičních médií, v popředí pomyslného žebříčku sledovanosti, která navíc v jeho případě neustále vzrůstá. Petr Žantovský v komentáři Mladé Fronty DNES 5. května 2016 mimo jiné uvedl, že se

Parlamentní listy „stávají fenoménem naší mediální krajiny“. Obdobně jako například v časopise Vital mají Petránkovy příspěvky, glosy a komentáře, které se v průběhu posledních let na portálu Parlamentní listy objevily, neobyčejně široký záběr. K situaci u nás se vyjádřil v rozhovoru pro tento internetový server v květnu roku 2015 následujícím způsobem: „V Česku spolu se svobodou slova platí samozřejmě i svoboda názorů. Proto беру výroky prezidenta i jeho kritiků jenom jako debatu, která nic nezmění. Miloš Zeman má hluboko pod kůží fakt, že byl zvolen všelidově a že ústava mu dopřává vlastně absolutní názorovou nezávislost. Protože je dnešní svět rozdílán spoustou problémů, glosuje současnou situaci mnoho jazyků, včetně prezidentských.“¹²⁷

7.7.4 NÁZORY NA SOUČASNOU POLITICKOU SITUACI

Prezident Zeman to dělá s chutí. Myslím si, že se tím i dost baví. I proto, že to má často podobu strefování se prakem do vosích hnízd – a to nejen v Česku. Na webových stránkách Parlamentních listů byla publikována také Petránkova přednáška o evropské i světové politice v ostravském Knihcentru, kde si v dubnu letošního roku v rámci zmínky o české současnosti povzdechl nad neuhlídanou privatizací, jejímž následkem bylo postupné vyklizení pozic českého textilu na světových trzích a ústup našeho kvalitního zbrojařského průmyslu, který byl schopen vyrobit i unikátní radar Tamaru a svým způsobem se připojil k názorům některých ekonomů, že z Česka se stala postupem času jen kolonie. V červnu roku 2012 byl na stránkách tohoto portálu ještě mnohem ostřejší, když otevřeně prohlásil, že na vlivných místech je ještě velice mnoho morálních ubožáků. Servítky si nebral ani při vymezení podstaty funkce hlavy našeho státu. „*Ten prezident, co tu je, ta jeho funkce – to je jen takový razítkovací panák, do značné míry. Proto bych se spíše zamýšlel nad jiným systémem této funkce. Třeba ve Francii má hlava státu exekutivní pravomoc. Tady u nás má parlamentní a podívejte se na ten parlament, to je jak maškarní bál. Nikdo neví, kdo tam skutečně něčím vládne.... prezident v této zemi neznamena nic podstatného.*“¹²⁸ Obul se i do vlády, jež dle něj

¹²⁷ HECHTOVÁ, A. Jan Petránek se důrazně zastal Miloše Zemana ve věci cesty do Moskvy. A upozornil, že pořád si u nás všimáme, že ... [online]. 15. 5. 2015. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Jan-Petranek-se-durazne-zastal-Milose-Zemana-ve-veci-cesty-do-Moskvy-A-upozornil-Porad-si-u-nas-malo-vsime-ze-374809>

¹²⁸ HECHTOVÁ, A. Jan Petránek se důrazně zastal Miloše Zemana ve věci cesty do Moskvy. A upozornil, že pořád si u nás všimáme, že ... [online]. 15. 5. 2015. [cit. 2016-11-06a]. Dostupné z:

nedělá politiku, která by vyhovovala občanům této země. Dále konstatoval, že problém současného systému u nás, ale i ve světě je to, že vlády musí mít plány, jakým způsobem zaměstnat lidi, ale zároveň jim tím dát svobodnou možnost. A pokračoval slovy: „*Nedovolit však, aby někde bylo nahromaděné takové obrovské množství bohatství, které je někde u někoho v šuplíku, ve schránce, trezoru nebo na účtu, ale nikomu nic nedává, neprospěje. Důvod je v tom, že ekonomika je tak zlá macecha, že si vymýšlí a přikládá hodnotu něčemu, co společenskou užitečnost nemá.*“¹²⁹

V říjnu téhož roku pak vzhledem ke své minulosti (asi nikoho neudiví, že byl signatářem Charty 77) možná mnohé překvapil svou radostí z úspěchu komunistů v krajských volbách. Konstatoval přitom, že kyvadlo civilizace se posunulo výrazně směrem doleva, což je jasným symbolem toho, že lidé, a to nejen u nás, chtějí změnu. Výše zmíněné kyvadlo se však dle jeho prognózy bude opět vracet, ovšem jistým obloukem. Význam volebního úspěchu komunistické strany pak zhodnotil následovně: „Avšak znamená to, že Češi tímhle způsobem odsoudili, skoro jako jedni z prvních na světě, kapitalismus v podobě, která tu je. Je to dle mého skutečný průlom v myšlení - stejně tak, jako když lidé rozhodli v roce 1989 o pádu socialismu, nyní se blíží ke konci kapitalismus.“¹³⁰ K tomu dodal, že je zároveň odrazem problémů světové globalizace, která se ocitá v koncích, přičemž kapitalismus současného typu je odsouzený k zániku stejně tak, jako tomu bylo před více než dvaceti lety se socialismem a je nutné, aby lidé hledali třetí cestu, kterou by podle něj mohl být kapitalismus se zcela jiným systémem. Zdůraznil také, že názory, které považují komunismus za strašidlo, již dnes neobstojí. své tvrzení doplnil i argumenty. „Není šance být partají, která by fungovala tak totalitně, jak tomu bylo v minulosti, to je již zažehnáno, přežito. Komunisté vědí, že nesmí a nemohou pokračovat v duchu jakékoli diktatury. Na druhou stranu si lidé opět nejen v Česku, ale na celém světě uvědomují, že nemohou nadále dovolit, aby ovládala životy jiná diktatura. A tou se stala v posledních letech neviditelná ruka trhu. I ta začíná

<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Jan-Petranek-se-durazne-zastal-Milose-Zemana-ve-veci-cesty-do-Moskvy-A-upozornil-Porad-si-u-nas-malo-vsimame-ze-374809>

¹²⁹ HECHTOVÁ, A. *Jan Petránek se důrazně zastal Miloše Zemana ve věci cesty do Moskvy. A upozornil, že pořád si u nás všímáme, že ...* [online]. 15. 5. 2015. [cit. 2016-11-06b]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Jan-Petranek-se-durazne-zastal-Milose-Zemana-ve-veci-cesty-do-Moskvy-A-upozornil-Porad-si-u-nas-malo-vsimame-ze-374809>

¹³⁰ HECHTOVÁ, A. *Velezkušený novinář Petránek: Končí kapitalismus, všechno bude jinak.* [online]. 16. 10. 2012. [cit. 2016-12.15a]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/vlada/Velezkuseny-novinar-Petranek-Konci-kapitalismus-Vsechno-bude-jinak-250106>

být přežitá – proto lidstvo hledá cestu k civilizaci s lidskou tváří. Příklon k levici, jak už jsem uvedl, bude skutečně ještě nějakou dobu setrvávat a pravice to musí vnímat tak, že dostala velkou facku a jasný náznak toho, že je nezbytné hledat další vývojovou cestu. Tu třetí cestu, která bude dalším stádiem mezi dvěma jmenovanými diktaturami – socialismem a ovládáním všeho neviditelnou rukou trhu.“¹³¹

Ani na stránkách Parlamentních listů se Petránek nevyhýbal komentářům týkajícím se Evropské unie. V srpnu roku 2015 souhlasil ve svém příspěvku s tím, že sjednocení je třeba, ovšem nikoliv na základě nadnárodních celků, které manipulují těmi organizacemi, kterými se jen navenek prezentují jako EU. Kritizoval také skutečnost, že se Evropská unie pustila do boje s Ruskem o Ukrajinu, čímž dle jeho názoru obrovským způsobem poškodila hlavně Ukrajinu samotnou. V květnu téhož roku pak podrobil Evropskou unii kritice z toho důvodu, že nemá jednotnou zahraniční politiku a prohlásil, že „... *když se jedná v Minsku o vnitroukrajinské válce, za Evropu tam mluví Angela Merkelová a Francois Hollande. I když oficiálně v čele EU jsou jiní lidé.*“¹³² O německé kancléřce Merkelové se ne příliš lichotivě vyjádřil i v březnu letošního roku, když dal jednoznačně najevo, že podle jeho názoru už je za zenitem, ztrácí pozici lídra EU a Němci jí nebudou již nikdy příliš důvěřovat, byť její odchod může být pomalý. Sám k tomu uvedl: “Podcenila jednu ze základních vlastností Němců. Oni chtějí opět v Evropě hrát prim. Říkají: my jsme ekonomicky nejsilnější, už nejsme takoví jako nás vždycky brali v třicátých letech. Neboli nechtějí, aby je svět bral jako militaristy. Ale přece jenom se považují za něco víc, než jsou ostatní evropské národy. Co provedla Merkelová, to je jako kdybyste chtěl skutečně masožrouty předělat na vegetariány.”¹³³ A o něco později pokračoval: „*Merkelová má pozici člověka, který hodně pro Německo znamenal, ale už jí nikdy nebudou hodně důvěřovat, že má strategicky dobrý pohled do budoucnosti. To už u ní platit nemůže, a mnohem víc než v Německu si to ještě*

¹³¹ HECHTOVÁ, A. *Velezkušený novinář Petránek: Končí kapitalismus, všechno bude jinak.* [online]. 16. 10. 2012. [cit. 2016-12-15b]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/vlada/Velezkusenynovinar-Petranek-Konci-kapitalismus-Vsechno-bude-jinak-250106>

¹³² HECHTOVÁ, A. *Jan Petránek se důrazně zastal Miloše Zemana ve věci cesty do Moskvy. A upozornil, že pořád si u nás všímáme, že ...* [online]. 15. 5. 2015. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Jan-Petranek-se-durazne-zastal-Milose-Zemana-ve-veci-cesty-do-Moskvy-A-upozornil-Porad-si-u-nas-malo-vsimame-ze-374809>

¹³³ PANENKA, R. *Jan Petránek: Němci už zase chtějí diktovat jako Hitler. Merkelové to zlomí vaz. A ani my nejsme v bezpečí, protože až...* [online]. 21. 3. 2016. [cit. 2016-11-06a]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Jan-Petranek-Nemci-uz-zase-chteji-diktovat-jako-Hitler-Merkelove-to-zlomi-vaz-A-ani-my-nejsme-v-bezpeci-protoze-az-427145>

uvědomili ve Francii a v dalších klíčových zemích EU. Merkelová přestala být někým, kdo by mohl být hlavní figurou v EU, to už unie nepřipouští a všimněte si, že dřív kdykoli o něco důležitého běželo, nešlo se za lucemburským šéfem předsednictví, ale šlo se za Merkelovou s Hollandem. Ti dva byli dvojicí, která mohla velmi silně protlačit svá stanoviska. To už nebude dost dobře možné a Němci si to uvědomují.”¹³⁴ Vrátil se také do historie a připomněl, že Němci chtěli diktovat Francii už v roce 1870, Hitler Evropě a světu o přibližně šedesát let později a Merkelová, aniž si to uvědomila, chtěla diktovat znovu, přičemž svou politikou, zejména co se migrační krize týče, vystavuje riziku celou Evropu. Jednoznačně se postavil proti snahám Německa diktovat svoji vizi budoucnosti Evropy, což podle jeho názoru hrozí, pokud v Německu nastane nestabilní situace. S tím do jisté míry souvisí i Petránkovo následující vyjádření na již dříve zmiňované přednášce o evropské i světové politice v ostravském Knihcentru: „*Pokud se bude politický vůdce chovat panovačně a přitom dělat i nehorázné chyby, čeká ho ve Francii dozajista revoluce, v Německu ale národ sklapne podpatky a půjde za ním.*”¹³⁵ Svým vyjádřením pro Parlamentní listy v srpnu roku 2015 pak s jistou nadsázkou zašel ještě dál: „*Německo potřetí začalo světovou válku, jen trochu jinak...*”¹³⁶ Obecně potom politiku Evropské unie zkritizoval i ve svém komentáři pro tentýž portál již v červnu roku 2012 slovy: „*Je jim jedno, co bude – po nás potopa. To je politika Evropské unie, a to je opravdu velmi špatné.*”¹³⁷ Ani dění ve vzdálenějším světě nenechával a nenechává Jan Petránek na stránkách Parlamentních listů bez povšimnutí. V srpnu roku 2015 zde obvinil Spojené státy americké, Anglii a Francii z destabilizace Libye provedené v domnění, že po revoluci se tam dostanou k moci elity, které jim půjdou politicky a ekonomicky na ruku a vzniklou situaci nyní nejsou schopny dostat

¹³⁴ PANENKA, R. *Jan Petránek: Němci už zase chtějí diktovat jako Hitler. Merkelové to zlomí vaz. A ani my nejsme v bezpečí, protože až...* [online]. 21. 3. 2016. [cit. 2016-11-06b]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Jan-Petranek-Nemci-uz-zase-chteji-diktovat-jako-Hitler-Merkelove-to-zlomi-vaz-A-ani-my-nejsme-v-bezpeci-protoze-az-427145>

¹³⁵ ŠTĚPÁN, J. *Zlobím se na generála Petra Pavla. Legendární novinář Jan Petránek to mezi lidmi rozjel na téma Rusko i „bývalý přítel Václav Havel.”* [online]. 12. 5. 2015. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zlobim-se-na-general-Petra-Pavla-Legendarni-novinar-Jan-Petranek-to-mez-lidmi-rozjel-na-tema-Rusko-i-byvaly-pritel-Vaclav-Havel-431794>

¹³⁶ WOODMAN, J. *Německo potřetí začalo světovou válku, jen trochu jinak, ukazuje slavný novinář Petránek. A možná to i prý skončí podobně jako minule.* [online]. 26. 8. 2015. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://prvopodstata.blog.cz/1508/nemecko-potre-ti-zacalo-svetovou-valku-jen-trochu-jinak-ukazuje-slavny-novinar-petranek-a-mozna-to-pry-i-skonci-podobne-jako-minule>

¹³⁷ HECHTOVÁ, A. *Komentátor Petránek: Kdyby tak prezident šel a uřízl uši politikům, co kradou.* [online]. 4. 6. 2012. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Komentator-Petranek-Kdyby-tak-prezident-sel-a-urizl-usi-politikum-co-kradou-234832>

pod kontrolu. V letošním roce se mu nelíbil ani postoj Turků vůči Kurdům, kteří by si podle Petráneka už zasloužili svůj vlastní stát, o který usilují od první světové války. Kritizoval i tureckého prezidenta Erdogana, jenž podle jeho názoru usiluje o to, vytvořit mocnost podobnou bývalé Osmanské říši. Tuto skutečnost komentoval slovy: „*Zakladatel moderního Turecka Mustafa Kemal Atatürk se určitě obrací v hrobě, protože on chtěl vytvořit sekulární stát, a jeho země se čím dál víc islamizuje. Turecko navíc spolupracuje i s teroristickými organizacemi, jako je například al-Nusrá, a je dost rozpínavé. Je dobře, že francouzská vláda dala Erdoganovi jasně najevo po sestřelení ruského letadla, že v případném konfliktu zůstane sám, že mu NATO nepomůže.*“¹³⁸

Komentoval i situaci v Sýrii, o níž je přesvědčen, že je podobná jako před sto lety. Vrátil se zpět do historie a připomněl, že „*16. května 1916 byla podepsána tajná Sykes-Picotova smlouva. Byla to smlouva Velké Británie a Irska s třetí republikou francouzskou se souhlasem ruského cara. Tato smlouva byla tajná, dokud ji na Leninův příkaz v listopadu 1917 nezveřejnili v denících Izvestija a Pravda. O pět dní později britský Guardian potvrdil text smlouvy. Francie podle toho chtěla dnešní severní Sýrii, která měla končit u Mosulu. Ze shora by se stejné oblasti dotýkalo Rusko a bylo by to francouzsko-ruské pohraniční pásmo.*“¹³⁹ Zároveň zdůraznil, že jde o stejné ambice velmocí jako kdysi, jen k nim přibýly Spojené státy, které hrají oproti minulosti klíčovou roli. Upozornil v této souvislosti také na ambice Turecka, které by podle něj chtělo zpátky velký kus Sýrie a rozšíření svého vlivu v Iráku, přičemž ruské angažmá v syrském konfliktu označil především jako snahu zabránit rozšíření islámského terorismu na území Ruska a jeho sousedních muslimských zemí. Kvitoval ovšem byť jen rámcovou dohodu USA a Ruska, co se této oblasti týče, a vyjádřil naději, že ženevská jednání by mohla zvýšit šance, aby ze Sýrie stal stát, kde budou žít různá náboženství. Již v květnu roku 2015 se neopomněl vyjádřit ani ke sbližování Číny s Ruskem, jehož hlavním důvodem je podle něj rozšíření NATO až k ruským hranicím.

¹³⁸ ŠTĚPÁN, J. *Zlobím se na generála Petra Pavla. Legendární novinář Jan Petránek to mezi lidmi rozjel na téma Rusko i „bývalý přítel Václav Havel.“* [online]. 12. 5. 2015. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zlobim-se-na-general-a-Petra-Pavla-Legendarni-novinar-Jan-Petranek-to-mezi-lidmi-rozjel-na-tema-Rusko-i-byvaly-pritel-Vaclav-Havel-431794>

¹³⁹ PANENKA, R. *Jan Petránek: Němci už zase chtějí diktovat jako Hitler. Merkelové to zlomí vaz. A ani my nejsme v bezpečí, protože až...* [online]. 21. 3. 2016. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Jan-Petranek-Nemci-uz-zase-chteji-diktovat-jako-Hitler-Merkelove-to-zlomi-vaz-A-ani-my-nejsme-v-bezpeci-protoze-az-427145>

V této souvislosti připomněl i zadluženost USA vůči Číně, dotkl se i jejích sociálních problémů a předpověděl budoucí vzestup dalšího velkého asijského státu - Indie, kde svého času pracoval jako zahraniční korespondent. Jako znalec tamních poměrů ovšem nezapomněl kromě jiného zmínit také skutečnost, že i Indie se potýká s náboženskými rozpory a již nyní musí přemýšlet nad svou dlouhodobou strategií, protože se cítí ohrožená muslimským radikalismem, z jehož vzestupu viní, zřejmě právem, západní Evropě a NATO. Stranou jeho zájmu samozřejmě nezůstala ani migrační krize. Petránek ji označil jako další vršení zcela zásadních chyb špičkových evropských a světových politiků, kteří se podle něj snaží vidět vývoj současných událostí jen černobíle, kdy Východ je už z podstaty špatný a Západ vždy skvělý. Na již několikrát zmiňované přednášce o evropské i světové politice v ostravském Knihcentru se k této problematice vyjádřil následovně: „*Zdá se mi, že v Anglii i Francii vládnou staří kolonisté. Bývalý vůdce Libye Muammar Kaddáfí oficiálně prohlásil, že finančně podporoval prezidentskou kampaň francouzského prezidenta Sarkozyho, a to když na něj už startovala francouzská letadla. Kaddáfí také jednal s Čínou, že chce proinvestovat 80 miliard dolarů na modernizaci infrastruktury. Nynější pozdní lítost a přiznání chyby prezidenta Obamy, co se týká svržení libyjského režimu, je už zbytečnou věcí; bylo to totiž také jedním z faktorů, který nastartoval migrační krizi.*”¹⁴⁰ Varování Evropě pak vyslovil již o měsíc dříve, v březnu letošního roku, kdy doslova uvedl: „*Co se stalo s migrační vlnou, to je něco naprosto nevídaného a už v době, kdy bylo jasné, že syrská válka je v závěrečné fázi, stejně sílila vlna migrantů do Evropy. To znamená, je to koncepce, kterou dali dohromady ti, kteří chtějí oslabit Evropu a jestli se nedá říct, že se v této vlně schovávají tisíce džihádistů, tak já bych řekl, že stovky tajných džihádistů, kteří čekají na svoji příležitost v Evropě, aby se usídlili, zorganizovali, dali dohromady, to tady je.*” Problematice migrace se však podrobně věnoval již v roce 2015, kdy velmi tvrdě vystoupil vůči islámu, který by se dle jeho soudu mohl stát pro Evropu neřešitelným problémem, protože, jak vtipně glosoval, „*islám nemá Voltaira*”. Doslova tehdy prohlásil, že „*stačí i při laickém posuzování islámu, zamyslet se nad tím, jaký rozdíl je mezi judaismem a tímto náboženstvím. Řeknete-li někde vtip o Židech, dokonce*

¹⁴⁰ ŠTĚPÁN, J. Zlobím se na generála Petra Pavla. Legendární novinář Jan Petránek to mezi lidmi rozjel na téma Rusko i „bývalý přítel Václav Havel.“ [online]. 12. 5. 2015. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zlobim-se-na-general-Petra-Pavla-Legendarni-novinar-Jan-Petranek-to-mez-lidmi-rozjel-na-tema-Rusko-i-byvaly-pritel-Vaclav-Havel-431794>

*i před nimi, tak se tomu zasmějí. Pokud však řeknete vtip o muslimech nebo islámu, uděláte si nepřátele, jak jsme nyní byli svědky, dokonce na život i na smrt. Tam prostě chybí ten nadhled, umění se zasmát, přijmout humor. Dá se téměř říct, že islám chce lidi smutné, bez humoru, zakazuje krásu žen a zahaluje je. Proto pokud k němu budeme benevolentní, můžeme čekat jen teror.*¹⁴¹

A posléze pokračoval: „*My se nesmíme nechat zastrašit a ustoupit tomu, abychom se obávali zasmát, abychom se báli udělat si legraci. Bohužel, obávám se, že nejsme – a tím mám na mysli celou Evropu – dostatečně důslední v tom, abychom si uměli říci, že je třeba být k některým projevům přísní od samého počátku a nedovolit jim se rozrůstat. Že něco nelze tolerovat, protože pokud se ty problémy, jaké máme teď, nebudou velice razantně řešit, nemají pro nás téměř východisko. Mám tím samozřejmě na mysli migraci lidí, kteří utíkají ze zemí muslimského světa, které jsou zmítané válkami. Je třeba usilovně pracovat na tom, aby se tak nedělo, aby neměli důvod opouštět své země a zaplavovat Evropu – mimo jiné i jinou kulturou a náboženstvím, které opravdu není absolutně tolerantní. Bohužel nepříznivému stavu nahrává i globální situace a krize kapitalismu...*“¹⁴² Varoval také, že evropská benevolence a obcházení problémů mohou do budoucna všechno jen zhoršit. Kritiku následně vyostřil konstatováním, že „... *slám je jen zlý, protože jeho ideologie je založená jen na jediných přijatelných názorech. Každý, kdo má názor jiný, se ocitá v nebezpečí, nemluvě o tom, co se může dít s člověkem, který by se chtěl stát třeba křesťanem, pokud byl muslimem. Proč to opačným způsobem – tedy že se z křesťana stane muslim – je podstatně jednodušší, nekomplikované a absolutně bez nebezpečí? Islám – to je diktatura a kdo tvrdí, že tomu tak není, ten se velice mylí.*“¹⁴³ Komentář uzavřel: „*Ty útoky jsou většinou mířené proti obyčejným lidem, v kterých vyvolávají paniku, případně proti novinářům – jak se stalo*

¹⁴¹ HECHTOVÁ, A. *Islám je zlý a diktátorský. Nabízíme jim toleranci, ale můžeme čekat jen teror, volá na poplach legenda české žurnalistiky Jan Petránek.* [online]. 9. 1. 2015. [cit. 2016-12.15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Islam-je-zly-a-diktatorsky-Nabizime-jim-toleranci-ale-muzeme-cekat-jen-teror-vola-na-poplach-legenda-ceske-zurnalistiky-Jan-Petraneck-353547>

¹⁴² HECHTOVÁ, A. *Islám je zlý a diktátorský. Nabízíme jim toleranci, ale můžeme čekat jen teror, volá na poplach legenda české žurnalistiky Jan Petránek.* [online]. 9. 1. 2015. [cit. 2016-12.15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Islam-je-zly-a-diktatorsky-Nabizime-jim-toleranci-ale-muzeme-cekat-jen-teror-vola-na-poplach-legenda-ceske-zurnalistiky-Jan-Petraneck-353547>

¹⁴³ HECHTOVÁ, A. *Islám je zlý a diktátorský. Nabízíme jim toleranci, ale můžeme čekat jen teror, volá na poplach legenda české žurnalistiky Jan Petránek.* [online]. 9. 1. 2015. [cit. 2016-12.15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Islam-je-zly-a-diktatorsky-Nabizime-jim-toleranci-ale-muzeme-cekat-jen-teror-vola-na-poplach-legenda-ceske-zurnalistiky-Jan-Petraneck-353547>

*nyní a stávalo se, i když ne v takovém rozsahu i v minulých měsících. To ukazuje, že strategie radikálních islamistů je hluboce nedokonalá. Ale nepočítejme s tím, že bude taková na věky! Pokud jí však dovolíme v našem světě se zdokonalit, nebude cesty zpět.*¹⁴⁴

Z hlediska celkového vývoje ve světě v nejbližších letech označil Jan Petránek za velmi důležité to, jak letos dopadnou v USA prezidentské volby. Americkou politiku jako tradičně zkritizoval, protože se dle jeho názoru na jedné straně snaží být konzistentní s demokratickými a humánními hodnotami, ale na straně druhé je z ní zcela jasně patrná snaha dostat toho druhého, v tomto konkrétním případě Rusko na lopatky. Naopak s povděkem kvitoval vyjádření Donalda Trumpa během jeho prezidentské kampaně, podle kterých je nakloněn možnosti zrušení NATO a v nichž vystupuje proti intervencionistické politice a přiklání se spíše ke spolupráci s Moskvou, což ostře kontrastuje se situací v minulosti, kdy se Spojené státy se vyhýbaly jakýmkoli dohodám s Ruskem, podle Petráneka zejména z toho důvodu, že „*je Rusko to poslední velké sousto, které by se dalo ještě spolknout.*”¹⁴⁵ Dodal však, že zvolení Trumpa americkým prezidentem ještě zdaleka není jisté a jen o pár dní později, rovněž v dubnu letošního roku, k tomu doplnil, že těmto slovům nelze příliš věřit, což následně zdůvodnil slovy: „*Velmoci chtějí vždy dominovat a my bychom neměli důvěřovat těm, kteří nám chtějí vnucovat svoji vůli.*”¹⁴⁶ Jan Petránek je všeobecně považován za odborníka na problematiku Ruska a postsovětských států, na stránkách Parlamentních listů se nevyhnul komentářům k situaci na Ukrajině. Svůj postoj poměrně jednoznačně vyjádřil již v březnu roku 2014, kdy prohlásil, že „... *to, že si Vladimír Putin nechal schválit možnost zásahu na Ukrajině, potvrzuje ne to, že by byl krvelačný a toužil vyvolat válku,*

¹⁴⁴ HECHTOVÁ, A. *Islám je zlý a diktátorský. Nabízíme jim toleranci, ale můžeme čekat jen teror, volá na poplach legenda české žurnalistiky Jan Petránek.* [online]. 9. 1. 2015. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Islam-je-zly-a-diktatorsky-Nabizime-jim-toleranci-ale-muzeme-cekat-jen-teror-vola-na-poplach-legenda-ceske-zurnalistiky-Jan-Petraneke-353547>

¹⁴⁵ HRONÍK, J. *Zkušené odborníci k Rusku: Není to agresor, zoufale se brání. Na Krymu stavěli sídla pro CIA a FBI, Putin to musel zjistit. Česko pohlcené evropským superstátem...* [online]. 8. 4. 2016. [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zkuseni-odbornici-k-Rusku-Neni-to-agresor-zoufale-se-brani-Na-Krymu-staveli-sidla-pro-CIA-a-FBI-Putin-to-musel-zjistit-Cesko-pohlcene-evropskym-superstatem-429860>

¹⁴⁶ ŠTĚPÁN, J. *Zlobím se na generála Petra Pavla. Legendární novinář Jan Petránek to mezi lidmi rozjel na téma Rusko i „bývalý přítel Václav Havel.”* [online]. 12. 5. 2015. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zlobim-se-na-generalu-Petra-Pavla-Legendarni-novinar-Jan-Petraneke-to-mezi-lidmi-rozjel-na-tema-Rusko-i-byvaly-pritel-Vaclav-Havel-431794>

ale že myslel a počítal na několik kroků dopředu.“¹⁴⁷ Diskuze o tom, že je Evropa blízko válce, odsoudil jako politickou hysterii. Upozornil, že Ukrajina nemůže akceptovat podmínky, které jí Evropská unie nabídla, již jen z toho důvodu, že osmdesát procent jejího průmyslu by neobstálo v konkurenci západního trhu a zároveň bude jen s obtížemi existovat, pokud bude pokračovat její pustošení, k němuž dochází během vojenských střetů obou zneprátených stran. Směrem k Ukrajincům pak adresoval poznámku, že pokud by došlo k rozpadu jejich země způsobenému tím, že jedni by zůstali orientováni směrem k Rusku a druzí do Evropy, byl by to začátek jejího konce. Jako východisko pro politickou reprezentaci Ukrajiny navrhl hledání cesty, jak nezpřetrhat zcela vliv Bruselu, ale ani Moskvy a varoval: „*Pokud se nepodaří uznat legitimitu těchto obou vlivů, zcela zřejmě z toho může být problém pro celou Evropu.*“¹⁴⁸ Ve stejném duchu se vyjádřil na konferenci o Ukrajině, která připomínala ukrajinské krvavé události na Majdanu a v Oděse z roku 2014, kde znovu obhajoval obsazení Krymu ruskou armádou slovy: „*Kreml se dozvěděl, že si FBI nebo CIA nebo čerti vědí kdo, chce vedle Sevastopolu zřídit, ještě než ta majdanská vláda řekne Rusům: Vám končí pronájem hlavní válečné základny, tak už si tam stavěli takříkajíc hnízdečko, no a umím si představit, že by, jak má dnes Putin renomé doma, tak by ho asi vlastní generálové přišli rozšavlovat a utrhnout mu hlavu, kdyby dovolil, aby hlavní vojenská námořní základna Ruska padla, tak že by se nad ní vztyčila vlajka atlantického paktu a že se to chystalo!*“¹⁴⁹ K této strategické otázce se v témže měsíci znovu vyjádřil i na přednášce o evropské i světové politice v ostravském Knihcentru: „*Porošenko chtěl Rusy zatlačit od moře dál a nad flotilami by místo ruských vlajek vlály standarty NATO. Vojska Severoatlantické aliance by pak měla do Moskvy a jiných velkých měst téměř tak blízko, jako je vzdálenost z Prahy do Ostravy. Samozřejmě, že na Krymu už působili agenti CIA, kteří připravovali půdu i pro výstavbu strategických budov. To nemohl*

¹⁴⁷ HECHTOVÁ, A. *Válka? Novinářský kmet Jan Petránek vnáší svou zkušenost do událostí na Ukrajině.* [online]. 4. 3. 2014. [cit. 2016-12.15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Valka-Novinarsky-kmet-Jan-Petrane-k-vnasi-svou-zkusenost-do-udalosti-na-Ukrajine-305996>

¹⁴⁸ HECHTOVÁ, A. *Válka? Novinářský kmet Jan Petránek vnáší svou zkušenost do událostí na Ukrajině.* [online]. 4. 3. 2014. [cit. 2016-12.15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Valka-Novinarsky-kmet-Jan-Petrane-k-vnasi-svou-zkusenost-do-udalosti-na-Ukrajine-305996>

¹⁴⁹ VAM. *Obeznamený Jan Petránek: Američané si už chystali základny na Krymu. Kdyby se Putin nebránil, tak mu vlastní generálové utrhnou hlavu.* [online]. 30. 4. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Obeznamený-Jan-Petrane-k-Americane-uz-si-chystali-zakladny-na-Krymu-Kdyby-se-Putin-nebranal-tak-mu-vlastni-generalove-utrhnou-hlavu-433418>

Putin připustit. Zabezpečení rusko-ukrajinské hranice je pro Moskvu naprosto klíčové. “

¹⁵⁰ Obavy Ruska se posléze snažil vysvětlit i z globálního hlediska a s ohledem na možné následky: „*Kdyby Rusko přišlo o krymské námořní vojenské základny, stalo by se z něj něco jako mocnost třetí třídy. To by ruští generálové museli vtrhnout do Kremlu a postřílet celou vládu. To samozřejmě není možné. Rusko má právo být námořní silou, a jak jsem se zmínil v úvodu o teorii her, je krajně nutné, aby se v tomto světě vyvažovaly síly. Rovnováha sil je jediná možnost, aby svět nespadl do třetí světové války.*”¹⁵¹ V březnu letošního roku kritizoval Petránek také politiku české vlády týkající se konfliktu na Ukrajině. Obvinil Kyjev z neplnění Minských dohod a Západ potom z nátlaku, který téměř zavání válkou, což podle něj není rozumný postoj. Znovu zdůraznil ohrožení pozice Ruska jako velmoci v případě, že by o svou námořní základnu v Sevastopolu přišlo. V této souvislosti se zmínil i o případu Savčenkové. Jeho vlastní slova zřejmě v tomto ohledu hovoří za vše: „*Jak se mám dívat na to, když Savčenková skutečně řídila palbu, při které zahynuli dva novináři? Já nemám rád střelení do novinářů... a co se týče Savčenkové, já ji soudit nebudu, ale v každém případě si myslím, že pokud je válka a někdo se pokusí udělat to, co ona, musí počítat s tím, že riskuje i vlastní krk.*”¹⁵² Rusku samotnému věnoval Jan Petránek výraznou pozornost už v minulosti a je tomu tak i nadále. Již v srpnu roku 2015 se vyjádřil v tom smyslu, že bylo v současné době postaveno do situace, kdy se proti němu vede za pomoci sankcí v podstatě ekonomická válka, což je podle jeho soudu zbytečné. Pozitivum ovšem shledal v tom, že Rusko bude díky tomu nakonec paradoxně donuceno udělat to, co mělo samo udělat už daleko dřív - vybudovat novou, moderní infrastrukturu, aniž by počítalo s dodávkami nových technologií ze světa nebo alespoň z Evropy. Konstatoval také, že momentálně už není možné, aby se spoléhalo jen na

¹⁵⁰ ŠTĚPÁN, J. *Zlobím se na generála Petra Pavla. Legendární novinář Jan Petránek to mezi lidmi rozjel na téma Rusko i „bývalý přítel Václav Havel.“* [online]. 12. 5. 2015. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zlobim-se-na-generalu-Petra-Pavla-Legendarni-novinar-Jan-Petraneke-to-mezilidmi-rozjel-na-tema-Rusko-i-byvaly-pritel-Vaclav-Havel-431794>

¹⁵¹ HRONÍK, J. *Zkušené odborníci k Rusku: Není to agresor, zoufale se brání. Na Krymu stavěli sídla pro CIA a FBI, Putin to musel zjistit. Česko pohlcené evropským superstátem...* [online]. 8. 4. 2016. [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zkuseni-odbornici-k-Rusku-Neni-to-agresor-zoufale-se-brani-Na-Krymu-staveli-sidla-pro-CIA-a-FBI-Putin-to-musel-zjistit-Cesko-pohlcene-evropskym-superstatem-429860>

¹⁵² PANENKA, R. *Jan Petránek: Němci už zase chtějí diktovat jako Hitler. Merkelové to zlomí vaz. A ani my nejsme v bezpečí, protože až...* [online]. 21. 3. 2016. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Jan-Petraneke-Nemci-uz-zase-chteji-diktovat-jako-Hitler-Merkelove-to-zlomi-vaz-A-ani-my-nejsme-v-bezpeci-Protoze-az-427145>

vývoz zbraní, či čehokoli dalšího. Svůj komentář uzavřel optimistickým tvrzením, že *Rusko - byť třeba se strašnými ztrátami - dokonce třeba s krvácejícím prostředím, co se týká bídy - je spolu s Čínou neporazitelné... nesrazitelné na kolena.*¹⁵³ Na výše zmiňované konferenci o Ukrajině v dubnu letošního roku vyzdvihl Petránek Putinovu reformu armády postavenou dle jeho názoru na asymetrické obraně a znovu odmítl názory ohledně možné agrese Ruska vůči Estonsku nebo Lotyšsku řečnickou otázkou, na kterou si vzápětí sám odpověděl: „*Umíte si představit, že by se tato země, která má obrovskou kapacitu domácího rozvoje, pouštěla do války, na kterou nemá? Samozřejmě, že by to Rusko prohrálo a že by vykrvácelo.*“¹⁵⁴ Reakce v Pobaltí a v Polsku pak vysvětlil historicky zakořeněnou nenávistí. Následně konstatoval, že Putin je zřejmě nejvýznamnějším manažerem Ruska za posledních sto let. Chvála Putina od něj byla slyšet i na semináři Mýty o Rusku, který se letos v dubnu uskutečnil v Poslanecké sněmovně a kde Petránek mimochodem přiznal, že má zákaz hovořit v České televizi, protože odmítá vidět Rusko černobíle, přičemž vyjádřil přesvědčení, že Vladimir Putin je schopný prezident, který se opět snaží Rusko pozvednout, drží zemi pohromadě a odolává tlaku Západu, stejně jako na letošní dubnové přednášce o evropské i světové politice v ostravském Knihcentru, kde zase ocenil Putinovu snahu dát do pořádku zejména infrastrukturu země, která je ve strašném stavu, k čemuž přispěly hospodářské sankce a klesající ceny surovin. Kritizoval Jelcinovu privatizační politiku, kterou podle jeho názoru „*způsobil Rusku větší hospodářské ztráty než Němci za II. světové války.*“¹⁵⁵ Zároveň varoval, že pokud by se Rusko, v němž vidí zábranu před migrační vlnou, zhroutilo a lidé by z něj začali utíkat, mohla by se otevřít nová cesta pro uprchlíky proudící z Turecka přes Řecko, takže migrační krize by nás už zcela pohltila, nehledě k tomu, že na světové scéně by se po ústupu Ruska z pozice velmoci objevil problém s ekonomicky výrazně silnější Čínou. Ostře odmítl i strašení Ruskem, mnohými

¹⁵³ WOODMAN, J. *Německo potřetí začalo světovou válku, jen trochu jinak, ukazuje slavný novinář Petránek. A možná to i prý skončí podobně jako minule.* [online]. 26. 8. 2015. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z <http://prvopodstata.blog.cz/1508/nemecko-potreiti-zacalo-svetovou-valku-jen-trochu-jinak-ukazuje-slavny-novinar-petranek-a-mozna-to-pry-i-skonci-podobne-jako-minule>

¹⁵⁴ VEF. *Jan Petránek: Amerika už ví, že neovládne celý svět. Tak si alespoň zkusila rozebrat Rusko. Putin je nejvýznamnější...* [online]. 26. 4. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Jan-Petranek-Amerika-uz-vi-ze-neovladne-cely-svet-Tak-si-alespon-zkusila-rozebrat-Rusko-Putin-je-nejvyznamnejsi-432754>

¹⁵⁵ ŠTĚPÁN, J. *Zlobím se na generála Petra Pavla. Legendární novinář Jan Petránek to mezi lidmi rozjel na téma Rusko i „bývalý přítel Václav Havel.“* [online]. 12. 5. 2015. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zlobim-se-na-generalu-Petra-Pavla-Legendarni-novinar-Jan-Petranek-to-mezi-lidmi-rozjel-na-tema-Rusko-i-byvaly-pritel-Vaclav-Havel-431794>

považovaným za největšího a nejnebezpečnějšího nepřítele, protože je podle něj ekonomicky vyčerpané a v žádném případě nemá potenciál na to, aby mohlo přepadnout Západ, který má v NATO mnohem víc vojáků a je také lépe vyzbrojený. V této souvislosti otevřeně vystoupil proti názorům generála Petra Pavla, na jehož adresu prohlásil: „*Ať si vezme, proboha, kalkulačku a spočítá si počty vojáků a množství strategických zbraní. Anebo si myslí, že Rusové tají nějakou zázračnou výzbroj? Technicky na tom nejsou nejlíp, celkem často jim tam něco spadne, ať už letadla či rakety.*“¹⁵⁶ Na půdě poslanecké sněmovny Petránek dále konstatoval, že Rusko není agresorem, nýbrž státem, který se zoufale brání. Kořeny současného stavu pak datoval už do doby, kdy skončilo soupeření dvou vojenských paktů, což svým osobitým způsobem vysvětlil následovně: „*Rusko si za Gorbačova naběhlo, když si nedalo podepsat tu úmluvu, že rozpustí Varšavskou smlouvu a druhá strana rozpustí NATO. Z toho je pak ta hra, kdo má vlastně pravdu. Tedy jestli platí to, co je psané, nebo to, co bylo jenom řečené.*“¹⁵⁷ Zároveň podotkl, že zvrat však přišel na jaře roku 2000 právě zvolením Vladimíra Putina prezidentem Ruské federace a pokračoval: „*Od ruských carů přes všechny ty Leniny, Staliny, Chruščovy až po Gorbačova s Jelcinem, tak ať máte, nebo nemáte Putina rádi, musíte uznat, že to je nejatraktivnější prezident, který se stará o to, aby se Rusko udrželo pohromadě. Poté, co se rozpadl Sovětský svaz a Jelcin nechal rozkrást Rusko tak, jako u nás nechal Václav Klaus rozkrást naše rodinné stříbro díky strategické pomoci Západu, tak od nástupu Putina až dodnes se Rusko snaží vztyčit. Věřím, že se Rusko postaví na nohy a nedopustí, aby bylo zmáčknuto a rozdrobeno, protože to by bylo pro Evropu něco dost zhoubného.*“¹⁵⁸ Analýza Petránkových názorů a postoj v jeho novinářské a publikační činnosti, kterou jsem se

¹⁵⁶ ŠTĚPÁN, J. *Zlobím se na generála Petra Pavla. Legendární novinář Jan Petránek to mezi lidmi rozjel na téma Rusko i „bývalý přítel Václav Havel.“* [online]. 12. 5. 2015. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zlobim-se-na-general-Petra-Pavla-Legendarni-novinar-Jan-Petranek-to-mezi-lidmi-rozjel-na-tema-Rusko-i-byvaly-pritel-Vaclav-Havel-431794>

¹⁵⁷ HRONÍK, J. *Zkušené odborníci k Rusku: Není to agresor, zoufale se brání. Na Krymu stavěli sídla pro CIA a FBI, Putin to musel zjistit. Česko pohlcené evropským superstátem...* [online]. 8. 4. 2016. [cit. 2016-11-19a]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zkuseni-odbornici-k-Rusku-Neni-to-agresor-zoufale-se-brani-Na-Krymu-staveli-sidla-pro-CIA-a-FBI-Putin-to-musel-zjistit-Cesko-pohlcene-evropskym-superstatem-429860>

¹⁵⁸ HRONÍK, J. *Zkušené odborníci k Rusku: Není to agresor, zoufale se brání. Na Krymu stavěli sídla pro CIA a FBI, Putin to musel zjistit. Česko pohlcené evropským superstátem...* [online]. 8. 4. 2016. [cit. 2016-11-19b]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zkuseni-odbornici-k-Rusku-Neni-to-agresor-zoufale-se-brani-Na-Krymu-staveli-sidla-pro-CIA-a-FBI-Putin-to-musel-zjistit-Cesko-pohlcene-evropskym-superstatem-429860>

pokusil provést, svědčí o jeho značně levicové orientaci, která kromě jiného i vzhledem k jeho dosti pohnuté minulosti vyvolává mnohdy rozporuplné reakce. Kromě pozitivních, oceňujících jeho nekompromisní a otevřené vyjadřování bez ohledu na dopady, jež jeho glosy, příspěvky a komentáře vyvolají mezi veřejností i na naší politické scéně, existují i ty negativní. Velmi ostře se proti Petránkovi vyjádřil na sociálních sítích v dubnu letošního roku například Jakub Janda z think-tanku Evropské hodnoty, který doslova napsal: „*Můžete mít jakýkoliv profil disidenta, nebo kdysi dobrého novináře. Pokud vědomě lžete a jen opakuje dezinformace vytvořené Kremlem, nejste o nic lepší, než Aeronet.*”¹⁵⁹ Jeho obhajobu ruského vojenského zásahu na Krymu pak označil za jednu „*z nejklaštějších konspiračních teorií, které mají „ospravedlnit“, proč Rusko poslalo na Ukrajinu vojáky a část jejího území natvrdo ukradlo.*”¹⁶⁰ Petránka kritizoval rovněž na sociálních sítích europoslanec za TOP 09 a někdejší novinář Jaromír Štětina, který na jeho adresu uvedl: „*Je mi líto, že se můj bývalý kolega Honza Petránek stal částí prokremelské a protiukrajinské páté kolony u nás. Je to skoro zákon: když dojde na lámání chleba, vyplouvá pravda na povrch.*“¹⁶¹ Ve stejném duchu se vyjádřil v březnu roku 2015 Martin C. Putna na serveru Lidovky.cz: „*...i Jan Petránek se přidal k těm, kdo u nás papouškují teze propagandy ruského režimu, kořenice je navíc spikleneckými teoriemi.*”¹⁶² A vzápětí pokračoval: „Je to nevýslovně smutné a těžko vysvětlitelné. U mnohých z těch, kdo se zapojili do Putinova propagandistického tažení, to lze celkem snadno objasnit frustrací, komoušstvím, hloupostí, primitivním antiamerikanismem, penězi nebo kombinací toho všeho. Ale jeden z doyenů české žurnalistiky, který už nemá ničeho zapotřebí a který toho tolik ví o sovětském režimu i o starších ruských dějinách?” Příspěvek uzavřel následovně: „*Ani věk, ani zkušenost, ani statečnost předchozích válek s prolhanými režimy zjevně nejsou zárukou, že člověk nepodlehne a nepopře všechno, čím*

¹⁵⁹ MP. Úder Janu Petránkovi. [online]. 14. 4. 2016. [cit. 2016-11-06]. Dostupné též z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Uder-Janu-Petrankovi-430803>

¹⁶⁰ MP. Úder Janu Petránkovi. [online]. 4. 4. 2016. [cit. 2016-11-06]. Dostupné též z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Uder-Janu-Petrankovi-430803>

¹⁶¹ LUŠ. Jaromír Štětina: Je mi líto, že se můj exkolega Honza Petránek stal částí prokremelské páté kolony. Nad Evropou se vznáší závan mnichovanství. [online]. 6. 2. 2015. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Jaromir-Stetina-Je-mi-lito-ze-se-muj-exkolega-Honza-Petrane-stal-casti-prokremelske-pate-kolony-Nad-Evropou-se-vznasi-zavan-mnichovanstvi-360678>

¹⁶² PUTNA, M., C. Putna: Pád novináře Jana Petránka. [online]. 8. 3. 2015. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/putna-pad-jana-petranka-0v0-/nazory.aspx?c=A150308_192655_ln_nazory_ele

býval.“¹⁶³ Pracovní život Jana Petráňka byl od začátku spjat s rozhlasem, médiem, které mu asi nejvíce přirostlo k srdci. Potvrzuje to ve své vzpomínkové knize i Karel Pacner, který zároveň velmi neotřelým způsobem charakterizuje Petráňkovu osobnost: „*Honza je rozhlasák a zahraničář celou svou duší.*“¹⁶⁴ Nikdo se tedy nemůže divit, že rozhovory a komentáře pro Český rozhlas, zde nejčastěji v rámci relace *Jak to vidí...*, a další rozhlasové stanice, včetně těch zahraničních, jsou dodnes nedílnou součástí Petráňkovy mediální činnosti. Vyjadřuje se k současnému domácímu i zahraničnímu dění, jak je pro něj koneckonců typické. Na vlnách Českého rozhlasu znovu vrátil k polistopadovému vývoji u nás. Znovu zaznívá z jeho úst kritika Václava Havla, který dle jeho soudu jako prezident chybně přenechal ekonomickou státní koncepci Václavu Klausovi, na jehož privatizaci naše země doplatila. V této souvislosti je zajímavé jeho krátké zamyšlení: „*Pokrok bude, až lidské srdce bude lidštější. Všechno ostatní je technický vývoj. Lidské srdce musí ještě hodně, hodně tlouci, aby se dotlouklo k něčemu, čemu se dá říct pokrok.*“¹⁶⁵ Neopomenul ani historický exkurz do období počátku druhé světové války v rámci často diskutované otázky, zda jsme se tak jako Poláci měli vojensky bránit. V tomto ohledu Čechy brání pro něj typickým způsobem: „*My jsme ty smějící se bestie, jak se říká. My jsme vždycky hledali způsob obrany, který by měl být neúčinnější.*“¹⁶⁶ Zároveň však vyjadřuje obavu, že „*zlomení páteře*“ nám hrozí znovu, tentokrát ze strany Evropské unie, která je dle něj pochybnou institucí, zejména co se struktury týče. Navíc kritizuje i postoj naší vlády při vstupu do Evropské unie, během kterého hrál náš stát podle Petráňkova názoru roli prosebníka. Permanentně kritizuje Evropskou unii, její ukvapená rozhodnutí, jež se pak složitě napravují a zejména potom její špičky a Evropský parlament, které obviňuje ze zrady Evropy hlavně proto, že nepreferují zájmy jednotlivých národů. Chybou je podle Petráňka i to, že státy unie

¹⁶³ ¹⁶³ PUTNA, M., C. Putna: *Pád novináře Jana Petráňka*. [online]. 8. 3. 2015. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/putna-pad-jana-petranka-0v0-/nazory.aspx?c=A150308_192655_ln_nazory_ele

¹⁶⁴ PACNER, Karel. *Lidé v mé paměti*. 1. vyd. Praha: Academia, 2014, s. 92. ISBN 978-80-200-2315-5.

¹⁶⁵ JZD. *Pět set vedoucích politiků Evropské unie zrazuje Evropu. Jan Petránek se rozjel v Českém rozhlasu*. [online]. 24. 1. 2016. [cit. 2016-12-15a]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Pet-set-vedoucich-politiku-Evropske-unie-zrazuje-Evropu-Jan-Petranek-se-rozjel-v-Ceskem-rozhlasu-418693>

¹⁶⁶ JZD. *Pět set vedoucích politiků Evropské unie zrazuje Evropu. Jan Petránek se rozjel v Českém rozhlasu*. [online]. 24. 1. 2016. [cit. 2016-12-15b]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Pet-set-vedoucich-politiku-Evropske-unie-zrazuje-Evropu-Jan-Petranek-se-rozjel-v-Ceskem-rozhlasu-418693>

rezignovaly na ochranu vlastních hranic. V lednu 2016 se opřel i do německé kancléřky Merkelové, která se svou migrační politikou podle něj dostala do vlastní pasti. Její špatný odhad vážnosti migrační vlny považuje za fatální omyl, který může ukončit její politickou kariéru, najde-li se v jejím okolí silná politická osobnost, která by ji mohla nahradit. V rámci světové politiky Petránek již v listopadu roku 2014 vyjádřil své přesvědčení, že svět se opět rozděluje na východ a západ a může za to především situace na Ukrajině. V prosinci roku 2015 s povděkem konstatoval, že vůdci mocností konečně pochopili, že musí spolupracovat, čímž se otevírá možnost ukončení některých válečných konfliktů, přestože stále existuje řevnivost a nesnášenlivost. Najevo dal obavy z Turecka a jeho islamizace a odsoudil obchody tohoto členského státu NATO s teroristy. Vyslovil svou vizi, jež stojí za ocitování: „*Svoboda souvisí s demokracií. Ta ale zase nesmí být bezzubá.*“¹⁶⁷ Zároveň uvedl, že podle jeho názoru je zřejmě nutná pozemní invaze do Sýrie, a to s nejmodernější technikou a na několika místech současně. Aby byl útok úspěšný, je třeba, aby síly spojily evropské velmoci včetně Ruska s podporou Spojených států a možná i Číny. Vyjádřil domněnku, že tichá dohoda o společném postupu proti IS mezi Ruskem a USA už možná existuje. V říjnu roku 2015 vyzdvihl účinnost spojení Sýrie a Ruska v rámci boje se samozvaným Islámským státem. V souvislosti s migrací vyslovil Petránek otázku, kdo a proč cestu uprchlíků financuje a odkud se berou poměrně značné finanční sumy, jimiž disponují. V lednu 2016 ve vysílání Českého rozhlasu vyjádřil znepokojení nad tím, že migrační vlna negativně ovlivňuje demokratické zákony v Evropě. Kritizoval zamlčování a mlčení, k nimž v této souvislosti dochází. Zdůraznil, že o migrantech je třeba mít přehled. Svým typickým způsobem konstatoval: „*Pokud někdo jen křičí a uprchlíky nekontroluje, tak je to buď blázen, nebo je to obyčejná zlomyslnost.*“¹⁶⁸ V rozhovoru na DVtv.cz na konstatování navázal ve stejném duchu na adresu uprchlíků: „*Ti, kteří mají středověké myšlení, mají nejmodernější technologické prostředky... Jde o*

¹⁶⁷ DITTRICH, M., PETRÁNEK, J., LUPTÁKOVÁ, V. *Jan Petránek: Tipují, že válka v Sýrii v roce 2016 skončí.* [online]. 30. 12. 2015. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/dvojka/jaktovidi/_zprava/jan-petranek-tipuji-ze-valka-v-syrii-v-roce-2016-skonci--1569065

¹⁶⁸ VEF. *Jan Petránek odepsal Merkelovou a sdělil, co ho štvě na naší armádě.* [online]. 21. 1. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Jan-Petranek-odepsal-Merkelovou-a-sdelil-co-ho-stve-na-nasi-armade-418168>

problém, kdy určitý davový syndrom je vázán na nejmodernější sociální síť. ¹⁶⁹ Velkou pozornost věnuje Petránek i na rozhlasových vlnách situaci na Krymu. Již v únoru roku 2015 konstatoval rozhovor pro Radiožurnál, že konflikt na východní Ukrajině by se dal při dobré vůli vyřešit velice rychle a Rusové v této otázce stojí za Putinem. Problém je podle něj v tom, že Západ odmítá pojetí, v rámci kterého by Ukrajina byla mostem mezi Evropou a Ruskem a trvá na její prozápadní orientaci. Naopak Porošenko i Putin jsou podle jeho názoru spíše rukojmími situace, která jde mimo ně. V témže měsíci v rozhovoru pro Interview ČT 24 doplňuje tuto analýzu konstatováním, že neexistuje síla, která by řídila separatisty a na Ukrajině panuje chaos, který obě strany přizívají. V listopadu roku 2014 upozornil na jazykový problém tohoto konfliktu, tedy spory ohledně používání ruštiny a ukrajinštiny, stejně jako na otázku financování, týkající se východní a západní části ukrajinského území. Ani ve svých rozhovorech v médiích Petránek neopomíná Rusko samotné. V září 2015 se v pořadu *Události, komentáře* vyjadřuje k posilování ruské vojenské přítomnosti v Sýrii, za jehož důvod považuje obavy z postupného pronikání uprchlíků do centra Asie, což by pro Rusko představovalo bezpečnostní hrozbu. Prezident Putin se sice dle něj snaží o vstřícnost vůči muslimům, což dokumentuje například výstavba mešity pro 200 000 lidí, ale zároveň má z historie na paměti dlouhodobé ohrožování ze strany islamistů, „kteří veřejně řezali hlavy pravoslavným popům.“ ¹⁷⁰

7.7.5 DÍLO JANA PETRÁNKA - NA CO JSEM SI JEŠTĚ VZPOMNĚL

Následující podkapitola bude zamyšlením autora práce nad jednou z knih Jana Petránka, která byla doslova po pár dnech v celé republice vyprodána a není od té doby v žádném knihkupectví k sehnání. Dalo mi to dost práce knihu si alespoň vypůjčit. Kniha, která má 240 stran a ke knize přiložené CD s písňovou tvorbou autora v podání předních šansonierů i samotného autora, jsou svědectvím složitého, nesnadného, ale

¹⁶⁹ VEF. *Velezkušený novinář Jan Petránek: Imigranti jsou s naší kulturou neslučitelní, absolutně. Ti lidé přišli ze středověku. Zpohodlněli politici se teď nestačí divit.* [online]. 14. 1. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Velezkuseny-novinar-Jan-Petranek-Imigranti-jsou-s-nasi-kulturou-neslucitelni-absolutne-Ti-lide-prisli-ze-stredoveku-Zpohodlneli-politici-se-ted-nestaci-divit-417154>

¹⁷⁰ SENKOVÁ, Z., LUPTÁKOVÁ, V., PETRÁNEK, J. *Jan Petránek: Je to válka! Je to stupeň od všeobecné mobilizace. Pozemní invaze do Sýrie je zřejmě nezbytná.* [online]. 20. 11. 2015. [cit. 2016-11-17]. Dostupné http://www.rozhlas.cz/dvojka/jaktovidi/_zprava/jan-petranek-je-to-valka-je-to-stupen-od-vseobecne-mobilizace-pozemni-invaze-do-syrie-je-zrejme-nezbytna--1556046

přesto bohatého života plného nevšedních zážitků, které naprostá většina občanů neměla možnost také prožít. Jsou velmi motivujícím příspěvkem, potvrzujícím, že i ve složitých a nesnadných dobách je možné žít krásný život, i když ten je v mnoha ohledech násilně okleštěn. Je to umění a také cílevědomost jedince stanovit si v životě nové priority, nebát se neznámého, naučit více si věřit a nezapomínat, že blízko jsou přátelé, ale pozor, také nepřátelé. Teprve ve složitých okamžicích života člověk pozná, kdo jsou opravdoví přátelé, kteří jsou ochotni v případě potřeby obětovat část svého já v jakékoli podobě pro pomoc člověku, který se na základě svých statečných občanských postojů dostal do nezáviděníhodné životní situace. Teprve tehdy se poznávají skuteční přátelé. Znamé je například rčení o tom, že čas plyne jako voda v řece. Otázky mohou znít: Co je vlastně čas? Proč někomu plyne rychle a jinému pomaleji, přestože čas je z hlediska fyzikálního pro všechny stejně dlouhý? Následující slova jsou vypůjčená z knihy Jana Petránka Na co jsem si ještě vzpomněl: „*Denní próza života je vystřídána nesmírnou krásou zářivé noci. A vesmír, který pohlcuje vaše oči, se ptá: co je to pro tebe na světě důležité? Zdalipak to vůbec víš?*“ Naprosto jednoduchá otázka, ale jak na ni správně a poctivě odpovědět? Osobně si jako autor diplomové práce myslím, že pokud se člověk dostane ať již vlastní vinou nebo jiným faktorem do potíží, teprve potom začne přemýšlet, co je pro člověka na světě důležité. Jan Petránek, který prožil pracovně velmi vytížený život, často na úkol společného bytí s rodinou, tuto otázku nepoložil jen tak. Lze se oprávněně domnívat, a z knihy je to také patrné, že Petránek při svých značných pracovních aktivitách neměl příliš času přemýšlet nad tím, co je na světě pro člověka důležité. Lze také oprávněně předpokládat, že se mu např. po propuštění ze zaměstnání a zoufalého hledání nové práce změnila životní priority. Zatímco dříve to bylo úsilí o vyhledání zajímavé novinářské informace, se kterou přijde první do rozhlasového vysílání, v momentě, kdy ztratil zaměstnání, se prioritou stalo úsilí najít si co nejdříve práci novou, aby mohl i nadále zabezpečovat životní potřeby rodiny. Jenže, jak znám dílo Jana Petránka, tak na toto konstatování by určitě jako prioritní nemyslel. Jeho priority jsou úplně jiné. Nebudu daleko od pravdy, když uvedu, že při položení této otázky, neměl na mysli nic hmatatelného, co si můžeme vyzkoušet, ohmatat, prohlédnout. Zcela určitě měl na mysli morální a etické zásady každého jedince. V této souvislosti ještě jeden příměr. Petránek často píše o tom, jak musel ve svém životě změnit některá rozhodnutí, zejména když se dostal do tzv. slabých chvil, kdy člověka

napadají negativní myšlenky, přemýšlí nad tím, zda to, co v životě dosud dokázal, bylo vůbec k něčemu apod. Jednu ze svých slabých chvilék popsal v prezentované knize. V knize přiznal, „*kolikrát bych byl raději někam zalezl a nechal na jiných, aby se vzepřeli režimu, Co mě k čertu nutilo prát se o pravdu a spravedlnost, když jsem předem věděl, že na to doplatím nejen já, ale i mí synové, nadaní kluci. Honza i Martin přijdou o možnost studovat a budou muset dělat jen to, k čemu je pustí, aby se užívali. Ano, bál jsem se, někdy dost, ale přece jen jsem dělal svou práci podle svědomí. Praly se ve mně poctivost a strach.*“ Nebát se dát veřejně najevo, že se člověk bojí, ale na druhou stranu si chce zachovat svou čest, i v dnešní době vyžaduje od lidí hodně odvahy. Něco jiného je „*kasat se siláckými řečmi*“ mezi známými a něco jiného pustit do veřejnosti svůj názor, který je odlišný od většiny společnosti. To je pro Petránka to nejdůležitější. Petránek za svého putování ve světě jako zpravodaj rozhlasu viděl rozdílné sociální světy – na jedné straně ohromné bohatství lidí, které přitom leží ladem, není využito, jeho majitelé jen „*hamouní*“ peníze a majetek jen proto, aby dokázali ostatním, že jsou bohatí (finančně určitě, nad morálkou a jejich sociálním cítěním by se muselo v mnoha případech hodně přemýšlet, i když výjimky samozřejmě existují). Na druhé straně miliardy chudých lidí, přežívajících v otřesných ekonomických a sociálních podmínkách. V této souvislosti Petránek připomíná své setkání s lidmi ve Vietnamu, kteří mu při jedné z mnoha besed položili otázku, která, jak sami uvedli, není vietnamského původu, ale malajského: „*Proč je na nebi tolik hvězd? Aby alespoň něčeho bylo na světě víc, než je lidského utrpení.*“¹⁷¹ Lidské utrpení je to, co formuluje eticky a morálně uvažujícího jedince, aby se snažil v rámci svých možností pomoci. Petránek sám uvádí, že se musíme obrnit proti ranám, které proti člověku vždy odněkud přiletí. „*Pomozme, kde je možné, ale v první řadě ve vlastní zemi.*“¹⁷² V roce 2014 Jan Petránek vážně onemocněl a téměř rok musel pobývat v nemocnici pod neustálým dohledem lékařů. Špatně se mu dýchalo, téměř nemohl mluvit. Dal na radu kamarádů, do nemocnice si nechal přinést počítač a napsal knihu „Na co jsem si ještě vzpomněl“. Kniha volně navazuje, na předchozí autorovu knihu Osudy jsou svědectvím o životě, ve které Petránek popisuje, co vše musel v životě postoupit, když se chtěl dále

¹⁷¹ PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. 1. vyd. Praha: Radioservis ve spolupráci s Českým rozhlasem, 2014, s. 190. ISBN 978-80-87530-44-3.

¹⁷² Tamtéž, s. 210

sebezdokonalovat v činnosti rozhlasového redaktora a později zahraničního zpravodaje. Jako má vše začátek, tak má také konec. Slibnou kariéru přerušil doslovný vyhazov ze zaměstnání. Po nesnadném získání nového zaměstnání se musel učit nové práci v kotelně. Taková práce není jen o tom, že se otevřenou dvířka kamen a nasype se uhlí. Kniha popisuje podmínky života světových metropolí v šedesátých letech 20. století, prostředí života chartistů, podmínky vydávání samizdatové novinářiny, obyčejný život, ve kterém museli lidé žít a pracovat. Petránek při popisování svých vzpomínek napsal: „*Vzpomínky nejsou žádné klidné ovečky, aby se popásaly na loukách starých časů. Spíše to jsou rozdováděná kůzlata, která si přeskakují v čase jak zrovna chtějí. Musím se krotit, aby se mi tolik nerozbíhala.*“¹⁷³ Petránek tak vyslovil své pocity při tvorbě nové knížky. Při psaní si najednou začal vybavovat události, které již měl mnoho let uschované někde v hloubi mozku. Prsty na rukou mu nestačily, aby mohl rychle vše zaznamenat, jedna vzpomínka přebíjela druhou a odsouvala ji do pozadí. Jako dlouholetý novinář velmi dobře věděl, že si musí vypracovat určitý postup, určitý řád. Jak napsal – musí se sám krotit. Jen dlouholetý novinář nebo spíše celoživotní novinář ví, jaká je to stresující situace, když je nutné rychle něco zaznamenat jako velmi důležité a přitom se do neuspořádané fronty řadí další a další informace a každá si myslí, že je to právě ona, která má nárok být mezi prvními, nebo dokonce první. „*Ohlídím se za celým životem a zjišťuju, že snad nejšťastnějším rokem byl pro mne přece jen rok 1968 – až do toho 21. srpna. Lidi se na sebe usmívali, zdálo se, že přichází naděje. Ne ledajaká, ale veliká. A přitom tak přirozená, jako když vychází slunce.*“¹⁷⁴ Petránek následně popisoval nadšení lidí na možnosti nasměrovat život společnosti jiným směrem, „*Lidi se skládali na zlatý národní poklad. Myšlenka Národ sobě nebyla jen nad oponou v Národním divadle.*“ Petránek přiznává, že tehdejší nadšení lidí ho motivovalo k další práci. Věřil, že se lidé změní, i když jsou Češi většinou ateisté, ale „*křesťanská morálka je lidskou tváří vědomí.*“ Uvedená slova

¹⁷³ PETRÁNEK, J. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. 1. vyd. Praha: Radioservis ve spolupráci s Českým rozhlasem, 2014, s. 218. ISBN 978-80-87530-44-3.

¹⁷⁴ HECHTOVÁ, A. *Novinářská legenda Petránek ve svých pamětech vzpomíná na rok 1968 v Československém rozhlase. Na kolaboranty i hrdiny*. [online]. 4. 2. 2015. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/kauzy/Novinarska-legenda-Petraneke-ve-svych-pametch-vzpomina-na-rok-1968-v-Ceskoslovenskem-rozhlasem-Na-kolaboranty-i-hrdiny-360237>

potvrzují, jak velkou důležitost přikládal a přikládá Petránek lidským vlastnostem, zejména těm morálním. Podrobně v knize popisuje události roku 1968, které se odehrávaly ve studiích Československého rozhlasu. Kniha je plná vzpomínek na jeho životní dráhu, práci, politické a mediální zákulisí a úvah, které ho tehdy v této souvislosti napadaly. Člověk proplouvá životem zrovna tak jako řeka proplouvá korytem, které za dobu svého působení vyhloubila. Tak jako řeka mnohokrát mění podobu koryta, lidé chtějí měnit podobu svého života. Něco změnit, znamená udělat krok dopředu. Ne doleva nebo doprava. Překročit řeku a dostat se k jinému cíli není snadné. Říčky, které pramení někde v českých horách, postupně nabírají novou sílu. Z vyvěrajícího pramene je po pěti kilometrech již několik metrů široká říčka. Sice mělká, ale postupně nabírá na síle. Zrovna tak je to s člověkem. Nejprve k neznámému cíli kráčí s nadšením, přesvědčením, že to určitě zvládne. Při první překážce, zaváhá a přemýšlí, zda udělal dobře, že se přes řeku vydal. Znovu sebere sílu a jde dopředu, i když musí přelézt velký a kluzký kámen, který se postavil do cesty a není možné ho obejít, protože z obou stran jsou ještě větší překážky. Také tuto překážku, ale člověk fyzicky zvládne a dostane se konečně na druhou stranu řeky. V tomto okamžiku si oddechne, že přechod přes řeku zvládl. Mnozí mají pocit, že by řeku klidně přešli znovu zpět a zase nazpátky. Získali jistotu, začali věřit ve své schopnosti. Právě tak je to s lidským životem. Jen každý člověk ví, kolikrát se musel s překážkami poprat. Kolikrát to chtěl vzdát, ale přesto to zkoušel znovu. Podobně musel situaci řešit Jan Petránek.

7.7.6 OCENĚNÍ ZA NOVINÁŘSKOU ČINNOST

Za svou dlouholetou novinářskou činnost byl Jan Petránek po opětovném nástupu demokratických poměrů v naší zemi po zásluze vícekrát oceněn. Je držitelem čestné Ceny Ferdinanda Peroutky (2011), novinářského ocenění vzniklého k 100. výročí narození tohoto významného českého novináře a publicisty a vyzdvihujícího výrazné žurnalistické počiny a osobnosti, u jehož zrodu v roce 1995 sám stál, čestné ceny *Opus vitae* (Cena života), kterou mu v květnu 2013 jako prvnímu oceněnému udělila nadace Český literární fond za celoživotní dílo, „*ryzí novinařinu, obdivuhodný rozhled a životní nezmarství*“. Na podzim roku 2012 byl v Poděbradech uveden do rozhlasové Síně slávy, v roce 2015 převzal z rukou prezidenta České republiky státní vyznamenání, medaili Za zásluhy a v letošním roce mu Asociace nezávislých médií udělila za

celoživotní přínos nově vzniklou Krameriovou cenu, jež si klade za cíl vyzdvihnout nejzajímavější počiny na poli nezávislé žurnalistiky. Při jejím převzetí předvedl Petránek svůj tradiční ostrovtip, když okomentoval neúčast gruzínské armády na manévrech NATO v Polsku, kterou mluvčí gruzínských vojsk omluvil planými neštovicemi, těmito slovy: „*Já jsem si představil, jak se těch 31 tisíc vojáků najednou drbe a jak je pak ten zlořečený Putin okamžitě posype práškem, jako kdysi Mládek chtěl zasypat Jožina z bažin...*“¹⁷⁵ Na adresu sdělovacích prostředků pak posléze dodal, že budoucí generace se bude smíchy popadat za břicho, co všechno „*různá média za blbosti vymyslí.*“¹⁷⁶

¹⁷⁵ PETRÁNEK, Jan. *Je mi líto, že ty manévry NATO v Polsku se obešly bez Gruzie*. [online]. 21. 6. 2016. [cit. 2016-11-17a]. Dostupné z: <http://prvnizpravy.parlamentnilisty.cz/zpravy/politika/petranek-je-mi-lito-ze-ty-manevry-nato-v-polsku-se-obesly-bez-gruzie>

¹⁷⁶ PETRÁNEK, Jan. *Je mi líto, že ty manévry NATO v Polsku se obešly bez Gruzie*. [online]. 21. 6. 2016. [cit. 2016-11-17b]. Dostupné z: <http://prvnizpravy.parlamentnilisty.cz/zpravy/politika/petranek-je-mi-lito-ze-ty-manevry-nato-v-polsku-se-obesly-bez-gruzie>

ZÁVĚR

Každodenní zkušenosti dokazují, že část veřejnosti považuje novinářskou práci za výhodnou činnost. Odborníci hovoří o tom, že představy veřejnosti jsou zejména v posledních letech ovlivněny vystupováním redaktorů a redaktorek v televizních programech zejména různých společenských rubrik zpravidla nevalné úrovně. Ukazují na „nádherný život“ tzv. českých celebrit, z nichž naprostá většina má do skutečných celebrit hodně daleko. Také tzv. bulvární tisk příliš ke vzdělávání a výchově lidí nepřispívá. Přestože v České republice pracuje mnoho kvalitních novinářů, veřejnost nemá o nich příliš mnoho informací. Hlavním důvodem je fakt, že jsou zaměstnáni v odborném tisku, který má nesrovnatelně nižší náklady než ostatní tisk. V předcházejících letech byla česká novinářská obec doslova hybnou silou společnosti. Kvalitní novinářské příspěvky, různé analýzy v tisku, a to odborném i laickém, ve vysílání televize programy o nejaktuálnějších událostech v různých kritických blocích apod. To vše dnes pomalu, ale jistě mizí, protože pro média jakéhokoli typu jsou rozhodující zejména příjmy za reklamní sdělení. Kdyby bylo možné vyhlásit anketu o nejznámějšího a také nej kvalitnějšího novináře, výsledky by byly žalostné jako v jiných zábavných soutěžích, které se čas od času na televizních obrazovkách objevují.

Cílem práce bylo zhodnotit celoživotní práci a život Jana Petránka na základě historicko-literární metody a zhodnotit také jeho dílo. Obtížně zjistitelným faktem bylo vyhledat a zajistit knihu nebo knihy, které by se dotýkaly zpracování díla a života Jana Petránka. V současných médiích se o něm hovoří velmi kladně, připomíná se jeho život, dílo, občanské postoje, ale není žádná kniha jako souborné dílo zatím napsána. Snad si toto uvědomoval sám Jan Petránek, když napsal sám knihu o sobě „Na co jsem si ještě vzpomněl“. Dá se předpokládat, že stále oceňovaný novinář se s ohledem na svůj věk snad ještě podobné knihy dočká. Bylo to možné díky kvalitně zachované dokumentaci tištěné i nahrané (audiozáznamy různých vysílání apod.). Skutečností ale zůstává, že se jedná většinou již o knihy staršího data, až na výjimky není k dispozici nová literatura a s doplněnými údaji. Knihy je tak nutné chápat v podstatě jako již knihy pomalu zastarávající. Chybné zpracování odborných knih po roce 2003 a v letech následujících. Toto konstatování se nedotýká jen rozhlasového vysílání, ale také ostatních hromadných

médií. Novější informace jsou přesouvány spíše do internetového prostoru – viz řad audiozáznamů rozhlasových a v posledních letech také televizních relací.

Jan Petránek, i přes svůj obdivuhodně vysoký věk (narozen 1931) je stále aktivním novinářem, ochotný k rozhovorům, k vypracování odpovědí na dotazy novinářů na konkrétní témata a v neposlední řadě je ochoten, na rozdíl od mnoha jiných novinářů věnovat svůj volný čas studentům při zpracování vysokoškolských prací. Jan Petránek není jen novinář, který je díky zájmu novinářů z různých periodik, stále aktivní, má také vlastní zájmy, kterým se věnuje. V poslední době své nejnovější knize, kterou napsal za dobu téměř ročního pobytu v nemocnici „Na co jsem si ještě vzpomněl“. Kniha vyšla v roce 2014 a byla v tištěné podobě velmi brzy vyprodána. Jak vysoký byl náklad této knihy, se autorovi nepodařilo zjistit. Většinou to bylo „velkým tajemstvím“. Také recenze čtenářů, kteří knihu již četli, jsou velmi kladné. Čtenáři hodnotí knihu Petránka jako velmi citlivě napsanou, zajímavou a poučnou. Snad právě proto je nyní možné ji zakoupit jako e-knihu. V úvodu této knihy se lze seznámit s jeho životopisem, který není klasickým životopisem, jak je veřejnost zvyklá. Je to životopis psaný literární formou a seznamující s nejzajímavějšími okamžiky života Jana Petránka. Po vlastním životopisu následuje část, která se zabývá pracovními událostmi v jeho životě, pracovními povinnostmi v rozhlase, pracovními pobyty v Indii a v Sovětském svazu. Je možné uvést, že délka jeho tvorby se rovná délce jeho pracovně plodného novinářského života.

Přestože se autor práce pečlivě věnoval vyhledávání a výběru odborné literatury zjistil, že odborné literatury příliš není. Fakta jsou fakta, takže jakákoli odborná a také studentská práce nepřináší příliš nových údajů. Z hlediska využití je možné knihu zařadit do knihovny a dalších zdrojů fakulty pro využití pro další studenty.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

AUTORSKÝ KOLEKTIV. Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlasu). Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedra žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Sborník semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z 15. 4. 1999.

BÁRTA, Milan, Jan BŘEČKA a Jan KALOUS. *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012. ISBN 978-80-87211-73-1.

BURGR, Rudolf. Vybrané aspekty vývoje české publicistiky po roce 1989. In: ČUŘÍK, Jaroslav a kolektiv. *Nové trendy v médiích I: Online a tištěná média*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 57–88. ISBN 9788021058392.

ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0624-0.

ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. 3., opr. a dopl. vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-7277-000-4.

DIENSTBIER, Jiří, LÁNSKÝ, Karel. *Rozhlas proti tankům. Koláž událostí, vzpomínek a záznamů z vysílání Československého rozhlasu v srpnu 1968*. Praha: Práce, 1990. ISBN 80-208-0028-X.

DIENSTBIER, Jiří. *Srpen 1968*. Praha: Práce, 1990. ISBN 978-80-208-0028-2.

FELCMAN, Ondřej, MENCL, Vojtěch a Josef BELDA. *Československo roku 1968*. 1. vyd. Praha: Parta, 1993. ISBN 80-901337-8-9.

HAVEL, Václav, Alexander TOMSKÝ a Vilém PREČAN. *O lidskou identitu: úvahy, fejetony, protesty, polemiky, prohlášení a rozhovory z let 1969-1979*. 3. vyd. Praha: Rozmluvy, 1990. ISBN 0-946352-04-6.

CHLOUPEK, Jan. *Stylistika češtiny: národní vysokoškolská učebnice pro studenty filozofických a pedagogických fakult*. 1. vyd. Praha: SPN, 1991. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-23302-3.

JEŠUTOVÁ, Eva a Jaroslava NOVÁKOVÁ. *Normalizace v Československém rozhlasu*. 1. vyd. Praha 1998. ISBN neuvedeno.

JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

KAPLAN, Karel a Dušan TOMÁŠEK. *O cenzuře v Československu v letech 1945-1956: studie*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. ISBN 80-85270-38-2.

KOHOUT, Jaroslav. *Veřejné mínění, image a metody public relations*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-7261-006-6.

KÖPPLOVÁ Barbora a kol. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0632-1.

KÖPPLOVÁ, Barbara a Radim WOLÁK, ed. *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Praha: Radioservis, 2008. ISBN 978-80-86212-94-4.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

KONČELÍK, J. Cenzura. In *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2008, s. 562-565. (XIII, 15-19),

KOTALOVÁ, Zdenka. *Jan Petránek – rozhlasový publicista*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2010.

KŘIVÁNKOVÁ, Alena a Jozef Vátral. *Dějiny československé žurnalistiky Český a slovenský tisk v letech 1944-1987*. 4. díl. Praha: Novinář, 1989. ISBN 80-7077-036-8.

MAŇÁK, Jiří. *Čistky v Komunistické straně Československa v letech 1969-1970*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1997. ISBN 80-85270-59-5.

NAROČNICKAJA, Natalia Aleksejevna. *Rusko a jeho místo ve světě: za co a s kým jsme bojovali*. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2006. ISBN 80-7360-511-2.

NÁRODNÍ MUZEUM. *Média v době normalizace od dubna 1969 do listopadu 1989*. List 1989, s. 1. Praha: Národní muzeum, 2014.

NESIGNOVÁNO. Prohlášení vlády ČSR k tragickému činu J. Palacha. *Rudé právo*. 1969, roč. 49, č. 15, s. 1, 7. ISSN – 0032- 6569.

OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. 3., rozš. vyd. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-7.

OSVALDOVÁ, Barbora. *O komentáři, o komentátorech: (kolektivní monografie k žánru)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2237-8.

OTÁHAL, Milan. Opozice, moc, společnost 1969-1989: Příspěvek k dějinám „normalizace“. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 1994. Historia nova. ISBN 80-85800-12-8.

PACNER, Karel. *Lidé v mé paměti*. 1. vyd. Praha: Academia, 2014. Paměť (Academia). ISBN 978-80-200-2315-5.

PETRÁNEK, Jan. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. 1. vyd. Praha: Radioservis ve spolupráci s Českým rozhlasem, 2014. Osudy (Radioservis). ISBN 978-80-87530-44-3.

REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.

SÍGL, Miroslav. *Almanach českých novinářů: 1989-2008*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008. ISBN 978-80-7277-356-5.

ŠIMEČKA, Milan. *Obnovení pořádku*. 1. Vyd. Brno: Atlantis, 1990. ISBN 80-7108-002-0.

ŠÍP, Emil. Bud'te pozdraven, soudruhu prezidente. *Rudé právo*. 1968, roč. 48, č. 96, s. 1.

TŮMA, Oldřich. Srpen 69. 1. Vyd. Praha: Maxdorf, 1996. ISBN 80-85800-54-3.

VONDROVÁ, Jitka a Jaromír NAVRÁTIL (ed.), Komunistická strana Československa. Normalizace (listopad 1968-říjen 1969) (=Prameny k dějinám československé krize 1967-19670, 9/4), Praha 2003, dok. č. 167, 221-262,316-321.

VOTAVOVÁ, Jarmila. *Stručný nástin historie českého rozhlasu (příspěvek k 70. výročí)*. Praha 1993. ISBN neuvedeno.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. Studium. ISBN 80-85947-67-6.

DEFLEUR, Melvin L. a Sandra J. BALL-ROKEACH. *Teorie masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-099-8.

MALLETE, Malcolm. *Příručka pro novináře střední a východní Evropy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-045-3.

RUB-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0158-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

BEST, Erik. *Trápily Václava Havla výčitky svědomí*. [online]. 19. 12. 2011. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z <https://nazory.aktualne.cz/komentare/trapily-vaclava-havla-vycitky-svedomi/r~i:article:726024?redirected=1483909968>

BLOGGER. *Poslední mohykáni – Dobrovský a Petránek*. [online]. 2. 11. 2015. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z <http://www.mbglosy.com/2015/11/posledni-mohykani-dobrovsky-petranek.html>

BUCHANAN, William, *Sportscaster Jim Britt, 70, found dead in California* Dostupné z <https://secure.pqarchiver.com/boston/results.html?st=advanced&QryTxt=Jim+Britt+Found+dead&type=historic&sortby=RELEVANCE&datatype=0&frommonth=03&fromday=04&fromyear=1872&tomonth=12&today=31&toyear=1979&By=&Title=>

ČTK. Naše demokratizace je výrazně socialistického charakteru: *Rudé právo*. 1968, roč. 48, č. 82, s. 1. Dostupné též z <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/3/23/1.png>. ISSN 0032-6569.

DITTRICH, Miroslav, PETRÁNEK, Jan a Věra LUPTÁKOVÁ. *Jan Petránek: Tipuji, že válka v Sýrii v roce 2016 skončí*. [online]. 30. 12. 2015. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/dvojka/jaktovidi/_zprava/jan-petranek-tipuji-ze-valka-v-syrii-v-roce-2016-skonci--1569065

GÁLIS, Radek. *Jan Petránek: Přistání na Marsu už budu sledovat z vesmíru*. [online]. 20. 8. 2016. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/jan-petranek-pristani-na-marsu-uz-budu-sledovat-z-vesmiru-20160820.html

HECHTOVÁ, Alena. *Komentátor Petránek: Kdyby tak prezident šel a urízl uši politikům, co kradou*. [online]. 4. 6. 2012. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Komentator-Petranek-Kdyby-tak-prezident-sel-a-urizl-usi-politikum-co-kradou-234832>

HECHTOVÁ, Alena. *Velezkušený novinář Petránek: Končí kapitalismus, všechno bude jinak*. [online]. 16. 10. 2012. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/vlada/Velezkuseny-novinar-Petranek-Konci-kapitalismus-Vsechno-bude-jinak-250106>

HECHTOVÁ, Alena. *Válka? Novinářský kmet Jan Petránek vnáší svou zkušenost do událostí na Ukrajině*. [online]. 4. 3. 2014. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Valka-Novinarsky-kmet-Jan-Petranek-vnasi-svou-zkusenost-do-udalosti-na-Ukrajine-305996>

HECHTOVÁ, Alena. *Islám je zlý a diktátorský. Nabízíme jim toleranci, ale můžeme čekat jen teror, volá na poplach legenda české žurnalistiky Jan Petránek*. [online]. 9. 1. 2015. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Islam-je-zly-a-diktatorsky-Nabizime-jim-toleranci-ale-muzeme-cekat-jen-teror-vola-na-poplach-legenda-ceske-zurnalistiky-Jan-Petranek-353547>

HECHTOVÁ, Alena. *Novinářská legenda Petránek ve svých pamětech vzpomíná na rok 1968 v Československém rozhlasu. Na kolaboranty i hrdiny.* [online]. 4. 2. 2015. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/kauzy/Novinarska-legenda-Petraneke-ve-svych-pametch-vzpomina-na-rok-1968-v-Ceskoslovenskem-rozhlasu-Na-kolaboranty-i-hrdiny-360237>

HECHTOVÁ, Alena. *Jan Petránek se důrazně zastal Miloše Zemana ve věci cesty do Moskvy. A upozornil, že pořád si u nás všímáme, že...* [online]. 15. 5. 2015. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Jan-Petraneke-se-durazne-zastal-Milose-Zemana-ve-veci-cesty-do-Moskvy-A-upozornil-Porad-si-u-nas-malo-vsimame-ze-374809>

HRONÍK, Jiří. *Zkušené odborníci k Rusku: Není to agresor, zoufale se brání. Na Krymu stavěli sídla pro CIA a FBI, Putin to musel zjistit. Česko pohlcené evropským superstátem...* [online]. 8. 4. 2016. [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zkuseni-odbornici-k-Rusku-Neni-to-agresor-zoufale-se-brani-Na-Krymu-staveli-sidla-pro-CIA-a-FBI-Putin-to-musel-zjistit-Cesko-pohlcene-evropskym-superstatem-429860>

HUBIČKA, Jiří. *Zvuk se nahrával i na rentgenové snímky.* [online]. 6. 10. 2010. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/archiv/technika/_zprava/zvuk-se-nahraval-i-na-rentgenove-snimky--794302

JANÁČEK, František a Marie MICHÁLKOVÁ. *Příběh zvacího dopisu* [online]. 1993. [cit. 2016-11-11]. Dostupné z http://www.68.usd.cas.cz/files/studie/Pribeh_zvaciho_dopisu.pdf

JZD. *Pět set vedoucích politiků Evropské unie zrazuje Evropu. Jan Petránek se rozjel v Českém rozhlasu.* [online]. 24. 1. 2016. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Pet-set-vedoucich-politiku-Evropske-unie-zrazuje-Evropu-Jan-Petraneke-se-rozjel-v-Ceskem-rozhlasu-418693>

KALLAS, Harry. *Best announcers in baseball.* *Fox Sports* [online]. [cit. 2016-11-07]. Dostupné z: <http://www.foxsports.com/mlb/lists/best-announcers-in-baseball-050510>

KREJČÍŘÍK, Milan. *Volby 1946.* [online]. 2016 [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/volby/volby_1946.php

LUŠ. *Jaromír Štětina: Je mi líto, že se můj exkolega Honza Petránek stal částí prokremelské páté kolony. Nad Evropou se vznáší závan mnichovanství.* [online]. 6. 2. 2015. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Jaromir-Stetina-Je-mi-lito-ze-se-muj-exkolega-Honza-Petraneke-stal-casti-prokremelske-pate-kolony-Nad-Evropou-se-vznasi-zavan-mnichovanstvi-360678>

MP. *Úder Janu Petránkovi.* [online]. 14. 4. 2016. [cit. 2016-11-06]. Dostupné též www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Uder-Janu-Petrankovi-430803

NEFF, Ondřej. *Divná okupace.* [online]. Zář 1968. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.hyena.cz/dokumenty/okupace/okupace6.html>

NESIGNOVÁNO. Akční program strany jednomyslně schválen. *Rudé právo*. 1968, roč. 48, č. 96, s. 1. [cit. 2016-11-06]. Dostupné též z <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1968/4/6/1.png>. ISSN 0032-6569.

PANENKA, Radim. *Jan Petránek: Němci už zase chtějí diktovat jako Hitler. Merkelové to zlomí vaz. A ani my nejsme v bezpečí, protože až...* [online]. 21. 3. 2016. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politologove/Jan-Petrane-Nemci-uz-zase-chteji-diktovat-jako-Hitler-Merkelove-to-zlomi-vaz-A-ani-my-nejsme-v-bezpeci-protoze-az-427145>

PETRÁNEK, Jan. *Jan Petránek – doporučené informační zdroje o dění ve světě*. [online]. 21. 11. 2008. [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.irucz.ru/prilohy/INFOJPetrane.pdf>

PETRÁNEK, Jan. *Je mi líto, že ty manévry NATO v Polsku se obešly bez Gruzie*. [online]. 21. 6. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://prvnizpravy.parlamentnilisty.cz/zpravy/politika/petrane-je-mi-lito-ze-ty-manevry-nato-v-polsku-se-obesly-bez-gruzie>

PETRÁNEK, Jan. *Jan Petránek: Brexit podle Shakespeara aneb Horor letní noci*. [online]. 13. 7. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Jan-Petrane-Brexit-podle-Shakespeara-aneb-Horor-letni-noci-444633>

PUTNA, Martin C. *Putna: Pád novináře Jana Petrána*. [online]. 8. 3. 2015. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/putna-pad-jana-petranka-0v0-/nazory.aspx?c=A150308_192655_ln_nazory_ele

ROSÁK, Jan. *Jan Petránek-novinář, komentátor a literát*. [ONLINE]. 19. 6. 2012. [CIT. 2016-11-17]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/kraje/tandem/_zprava/jan-petrane-novinar-komentator-a-literat--1075786

ROŽÁNEK, Filip. POSLECHNĚTE SI: Vysílání Československého rozhlasu 21. srpna 1968 - noc a ráno. *Rozhlas.cz* [online]. 2008 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/historie/1968/_zprava/482064

RŮŽIČKA, Daniel. Rok 1968: bezpečnostní aparát v období Pražského jara. *Totalita* [online]. © 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/1968/1968_07.php

STEHLÍKOVÁ, Veronika. *13. komnata Jana Petrána*. [online]. 2012. [cit. 2016-11-28]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/323723-13-komnata-jana-petranka-prehled/>

STRAŠÍKOVÁ, Lucie. *Srpen 1969 – poslední pokus, jak uniknout z normalizační deprese*. [online]. 21. 8. 2009. [cit. 2016-11-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1389738-srpen-1969-posledni-pokus-jak-uniknout-z-normalizacni-deprese>

SVEJKOVSKÁ, Marcela. Katolická církev po roce 1948. In: *Rámcové vzdělávací programy* [online]. 2013 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: dum.rvp.cz/materialy/stahnout.html?s=bcgfnjlk str. 16 -17

ŠTĚPÁN, Jan. *Zlobím se na generála Petra Pavla. Legendární novinář Jan Petránek to mezi lidmi rozjel na téma Rusko i „bývalý přítel Václav Havel.“* [online]. 12. 5. 2015. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zlobim-se-na-general-Petra-Pavla-Legendarni-novinar-Jan-Petraneke-to-mezi-lidmi-rozjel-na-tema-Rusko-i-byvaly-pritel-Vaclav-Havel-431794>

TEMROVÁ, Karla a Hana HAVLŮJOVÁ. Diktatura versus naděje: Pronásledování římskokatolické církve v Československu v letech 1948-1949. *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. 2015 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/vzdelavani/2013/metodika/metodika02.pdf>

TOMEK, Prokop. *Československá společnost v 50. letech.* [online]. © 2016 [cit. 2016-11-06]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/50/50.php>

TŮMA, Oldřich. *Normalizace 1969-1971.* [online]. 2. 9. 2012. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/normalizace-1969-1971/>

VAM. *Obeznačený Jan Petránek: Američané si už chystali základny na Krymu. Kdyby se Putin nebránil, tak mu vlastní generálové utrhnou hlavu.* [online]. 30. 4. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Obeznamený-Jan-Petraneke-Americane-uz-si-chystali-zakladny-na-Krymu-Kdyby-se-Putin-nebranal-tak-mu-vlastni-generalove-utrhnou-hlavu-433418>

VEF. *Velezkušený novinář Jan Petránek: Imigranti jsou s naší kulturou neslučitelní, absolutně. Ti lidé přišli ze středověku. Zpohodlněli politici se teď nestačí divit.* [online]. 14. 1. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Velezkuseny-novinar-Jan-Petraneke-Imigranti-jsou-s-nasi-kulturou-neslucitelni-absolutne-Ti-lide-prisli-ze-stredoveku-Zpohodlneli-politici-se-ted-nestaci-divit-417154>

VEF. *Jan Petránek odepsal Merkelovou a sdělil, co ho štve na naší armádě.* [online]. 21. 1. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Jan-Petraneke-odepsal-Merkelovou-a-sdelil-co-ho-stve-na-nasi-armade-418168>

VEF. *Jan Petránek: Amerika už ví, že neovládne celý svět. Tak si alespoň zkusila rozebrat Rusko. Putin je nejvýznamnější...* [online]. 26. 4. 2016. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Jan-Petraneke-Amerika-uz-vi-ze-neovladne-cely-svet-Tak-si-alespon-zkusila-rozebrat-Rusko-Putin-je-nejvyznamnejsi-432754>

VLČEK, Tomáš. Rok 1968. *Totalita* [online]. 2014 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/1968/1968.php>. ISSN 1214-9144

WOODMAN, Jiří. *Německo potřetí začalo světovou válku, jen trochu jinak, ukazuje slavný novinář Petránek. A možná to i prý skončí podobně jako minule.* [online]. 26. 8. 2015. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z <http://prvopodstata.blog.cz/1508/nemecko-potre-ti>

zacalo-svetovou-valku-jen-trochu-jinak-ukazuje-slavny-novinar-petranek-a-mozna-to-pry-i-
skonci-podobne-jako-minule

Další dokumenty

Zákon č. 184/1950 Sb., o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů.

Zákon č. 17/1964 Sb., o Československém rozhlasu

Zákon č. 18/1964 Sb., zákon o Československé televizi

Zákon č. 123/1965 Sb., o Československé tiskové kanceláři

Zákon č. 84/1968 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích

Zákon č. 180/1980 Sb. o zřízení Federálního úřadu pro tisk a informace

Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání

SEZNAM ZKRATEK

BBC	British Broadcasting Company
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČTK	Československá tisková kancelář
FÚTI	Federální úřad pro tisk a informace
KBSE	Konference o spolupráci a bezpečnosti v Evropě
KDKA	Rozhlasová stanice, pouze tzv. volací značka
MEVRO	Mezinárodní výstava rozhlasu
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ROH	Revoluční odborové hnutí
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
STB	Státní bezpečnost
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Vlastimil Litto

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Rozhlasový komentátor Jan Petránek, osudy, názory a dílo

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 73

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 36

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 4

Počet internetových zdrojů: 44

Další zdroje: 7

Vedoucí práce: PhDr. Hugo Schreiber